

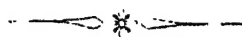
హ ర ద త్ర వీ జ య ము

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

హ ర ద త్ర వే జ య ము

శతావధానులు (బ్రహ్మశ్రీ) వేదాని శవరామ శాస్త్రిగారిచే
రిజిస్ట్రేషన్.

రచయిత

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి

1953

కొండా శంకరయ్యగారి (సిమియర్ సూదా) పాల్గొన్న
ముద్రించ బడియి, సికింద్రాబాద్.

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

విజయి.

“భగవత్సేవకన్న భాగవతసేవ కొంకొకసుగువు” అనెడి లో
కోక్తి ననుసరించి శ్రీశ్రీశ్రీ లోకాగాధ్యులును శైవాచార్య పట్టభద్రు
లునునగు హరిదత్త శివాచార్యులవారి పిజయచరిత్రంబుఁ దెలుఁగునుడుల
రించించి శమ సముఖమున నిడుచున్నాడను. నేఁ జిఱుతనాఁడు పాఠశా
లలోఁ జదువునపుడు మామకవైయాకరణగురులగు బ్రహ్మశ్రీ చిఱ్ఱా
చూరి సీతారామశాస్త్రిలవాచకనాఁడెఁగో ప్రస్తావనావశంబున నీ హర
దత్త శివాచార్య చరిత్రంబు సాకల్యంబుగ నుప్యసించిరి. తదాదిగ నాకీ
యాచార్యచరిత్రంబునం దామోద ముద్భవిల్లి యన్వేషింపఁగా నివ్వార
స్మదీయ శైవమతమూలాచార్యులగు ద్వాదశాచార్యులలో నొక ప్రధా
నాచార్యులుగఁ దెటవడుటకే కాక యస్త్రదీయాన్వయకూటస్థపురు
షుఁడు శ్రీశ్రీ మంగ్రాధ్యునిచే రచింపబడిన చిన్నగ్రంథ మార్యా
శ్శక్తిమొరయు లభించినది. అ పు డింక ను ద్విగుణీకృతోత్సాహుఁ
డనై నీచరిత్రంబు స్వభాషలో రచించినఁ గృతార్థుడ నగుదు నని
భావించుట. ఈభావన చాలకాల ముదరగతమై యర్థప్రాయముగ నుండి
నేటికీ మాఁజునత్సరముల క్రిందఁ గ్రియారూపంబున నుద్భిన్నమై యిపుడీ
సాసంఘన సమ్మన్నంజై ప్రకటింపఁబడినది. కావున నిద్దానిఁగూర్చియు
పాలన వై నీకేంద్రనిఁగూర్చియు నించుక వ్రాసెదను.

హావన శ్శుగురుఁడు చెంగల్పట్టు జిల్లాలోని శ్రీకాంచీ దివ్యక్షేత్ర
మందొక బ్రాహ్మణ వ్రష్టన పితంతువునకు శివానుగ్రహంబున జన్మించి
కనానగు హంబున నీ చిఱుతపాత్రయంబున నుపనయన శై వదీక్షలను వేద
శాస్త్ర పాఠశాలలోఁగలంబును వాదశక్తినిఁజెంది కాంచీపురంబున నొక
తామ్రాసుండి శైవమతంబును గొని వైష్ణవదీక్షను జెందినట్టిశ్రీకులోత్తుంగ
చోళభూపాలుని మాఘానంబునఁ బంచరాత్రపండితులను వాదంబందు
జయించి యంతఃపూజక సదశానమునకై శ్రీమదేకామ్రేశ్వరాలయ
గోపురంబునఁ జివ్రలోచానికేంద్ర సర్వరోహించి చోళరాజును మఱల
శైవదీక్షింపఁ జూపఁచు వ్రష్టనమందు వైష్ణవమతంబు పితృభావం

బానరించే ననునది వస్తురూపము. ఇద్దాని నేను విపులీకరించి వ్రాసితిని. ఇందు హరదత్తుని తలిదండ్రులయొక్కయు మాతామహాదులయొక్కయు నాహ్వాయంబులు కల్పితములు. తక్కినచరిత్రంబంతయు సాంప్రదాయ శ్రుతమును నైవాచార్యవిజయగ్రంథసంపాదితమునై యున్నది. ఇతను గొన్నియేండ్లక్రింద మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమందలి ప్రొఫెసర్ శ్రీ S. S. సూర్యనారాయణశాస్త్రి, M. A. రీడరుగాను హరదత్తునివారూరుని గుఱించి యొక యుపన్యాసంబును గోల్కొపురీ ప్రచురితఃతీశివాంక గ్రంథమందుఁ బ్రకటించిరి. అందు హరదత్తునిజన్మగ్రామము తంజావూరు జిల్లాలోని కంసపురంబనియు అం దగ్గి శే సన్నిధానమందు నిజమహిమంబుల హరదత్తుఁడు చూపెననియు తలిదండ్రులు పరిత్యక్తప్రవ్రాసమతుండగునతునిఁ గుఱించి విచారపడినయు వారుచాసరి. నాయీకధకును నద్దానికిఁ గొంచెము వ్యత్యాసమున్నను గధానాయకుఁడుమాత్రము తప్త నిశ్చేణ్యధిరోహణము శ్రీచతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము మున్నగువానిచే నొక్కఁడుగనే యున్నాఁడు. ఇతఁ జరిత్రపరిశోధకాగ్రణులును అస్మాకీనసతీర్థ్యక్షేపములును విద్వత్కవినఁజేయులునుగూడఁగలవచ్చు శ్రీ వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిలవారు నాయభివ్యర్థసంబున హరదత్తుచరిత్రంబొకచిన్నకాగితమందు వ్రాసినాకంపిరి. అద్దానికిని ప్రొఫెసర్ గారి వ్యాసంబుకధకును గొంతభేదంబును నాయీకధకు మఱి 'కకొంతభేదంబునుగలదు. శ్రీమాశాస్త్రిలవారంపిన కథామాతృక నాకుఁ జెందక పూర్వమే నే నదివఱ కనేకులచే విని నైవాచార్యచరిత్రంబందుఁ గాంచి యూచరిత్రంబును వ్రాసితిని. ఏనను బాధకమేదియు లేదు. జన్మసాసము ద్రవిడదేశమందలి కంసపురంబైనను గాంచీపురంబైనను సమానమే. ఏకామేశసన్నిధి నైనను అగ్గీశసన్నిధానమున నైనను నొకవిధమే. ఇత హరదత్తునిజననీ జనకులసందర్భమందు మాత్ర మించుక భేదం బగుపడును. తావన్మాత్ర భేదమున్నను లోగడవ్రాసిన ప్రధానకథాసాధకములు తప్తనిశ్చేణ్యధిరోహణము చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము పంచరత్నశ్లోక విరచనము మున్నగునవి సాధారణధర్మంబు లస్తత్కథానాయకాభేదంబును బ్రతిపాదించుచున్నవి. యిట్లొచ్చిందేదంబున తేకదేశవికృతవ్యాయంబున నెట్లో వైరుధ్యాభావంబును సహృదయులు యోజింతురుగాక

యని మనవి. ఇతను హరదత్తాచార్యునికాలము నిణఁయించుటలో శ్రీరామానుజవరంపరాశిష్యుఁ డగు శ్రీకూరేశపండితుని కూరేశవిజయ గ్రంథమందుఁ గూరేశుఁడు హరదత్తవాదంబునకు బూర్వపక్షముచేసి యున్నకతమున శ్రీరామానుజులకాలమున కర్వాచీనుఁడనియుఁ గూరేశ పండితునికన్నఁ గొంతొక పూర్వుఁ డనియును దోచుచున్నది. శ్రీరా మానుజులకుఁ బూర్వుఁడు కాని సమకాలీనుఁడు గాని యైనచో శ్రీరా మానుజులే వారివాదంబునకుఁ బూర్వపక్షముచేసి యుందురు. అట్లు జరుగ లేదు. హరదత్తుని పరోక్షంబునఁ దద్వాదంబును గూరేశపండితుఁడు పూర్వపక్షించుటచే పైభావన ఋజువగుచున్నది. ఇత శ్రీరామాను జులు క్రీస్తుశకము 1017లో జన్మించి 1130వఱకు జీవించి శ్రీవైష్ణవమత స్థాపకులై తద్వ్యాప్తిం బొనరించినట్లు చరిత్ర మగుపడుచున్నది. హరద త్తుఁడు రామానుజులచరమదశయందు జన్మించి యుండునని తోచు చున్నది. ఇతను శ్రీవిద్యారణ్యకృతశంకర విజయకావ్యం బందు శ్రీశ్రీ శంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు వాదార్థమై శ్రీశ్రీనీలకంఠభగవత్పాదా చార్యుల సముఖమున కేగినపుడు తదంతేవాసి హరదత్తుఁ డుండెనని వ్రాయుటచే నాహరదత్తుఁడేతేడేనా భిన్నుఁడా యను సందియ మందీ హరదత్తునికన్న సుమారు వేయినంపత్సరములు పూర్వులైన శంకరనీల కంఠులకాలములోని వాఁడైయన యగుటెట్లుపొసంగును. భిన్నుఁడే. సమాననామధారణము బాధకముగాదు. ఇతఁ గల్పసూత్రమునకు భాష్యం బొనర్చిన హరదత్తుఁడు చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహ గ్రంథకర్తకన్న భిన్నుఁడని కొందఱు వ్రాసినారు. సాధకమేదియుఁ గనపటచలేదు. భిన్నుఁడనుటకుఁగాని యభిన్నుఁడనుటకుఁ గాని పేతు సామగ్రీప్రకటనావశ్యకత సామాన్యంబైనను భిన్నుఁడనెడువారల కధిక కరంబని పరిశీలకు లరయకపోరు. వారు భిన్నుఁడని యెట్లునిరో నే నింద భిన్నుఁడని యట్లే తలచుచున్నాను. ఇతఁ బ్రస్తుతహరదత్తుఁడు గూడ శ్రీనీలకంఠారాధ్యపారంపర్యములోని వాఁడని ప్రతీతికలదు. ఇప్పుడు ప్రచారములోఁ గలశ్రీశంకరాచార్యాదిమతపీఠము లున్నట్లకాల ములో వైవాచార్యపీఠములు గొన్ని యుండెను. అందు శ్రీనీలకంఠా

చార్యశీతము మిగులప్రధానము. ఆ పీఠాధ్యక్షులెల్ల శ్రీకంఠనీలకంఠుల
 నియే పిలువబడుచుండిరి. కావున హరిదత్తాచార్యసమకాల మందు
 వెలయు నీలకంఠారాధ్యునియొద్ద గౌరవార్థముగా హరిదత్తుడు శుశ్రూష
 చేసి యుండును. గాన నట్టి ప్రతీతియు బాధకముగాదు. పదంపడి కొంత
 కాలమున కాపీఠములు మతాంతరాకాంతములైనవి. ఈయని గొప్పసరి
 శీలకు లొకచో నుద్ఘాటించిరి. ఇప్పటికి హరిదత్తునికాలమును నైతివ్యాం
 బును గూర్చి వ్రాసితిని. ఇక శివానుగ్రహముచే హరిదత్తుడు జన్మించు
 టయు శివదీక్షాదుల నొందుటయుఁ గైలాసయాత్ర మున్నగువానినిఁ
 గొందఁ టిక్కాలంబున విశ్వసింపరని తెలిసియుఁగూడ శ్రీవిష్ణుచిత్తయ
 ప్రబంధకథయందలి శ్రీగోదాదేవీ జన్మమును భగవద్గీర్తిహారణమును
 వైకుంఠప్రవేశంబునుమున్నగువాని నమ్మినపాఠకులట్టి యు భక్తులుగొంద
 తేనిఁ దప్పక నమ్ముదురని దృఢముగ భావించి యిచ్చుకొని యున్నవారందఱు
 గీర్వాణోక్తివిరచితంబైన యిచ్చరిత్రంబును నాంధ్రీయల నవతరింపఁ జేసి
 తిని. ఇందు హరిదత్తుడువన్యసింపె నని వ్రాసినభక్తిపాఠ్యానంబును
 స్కాందపురాణబ్రహ్మార్తఖండమునుండి గ్రహించి యనునదించి
 తిని. ఈ హరిదత్తాచార్యుడు రచించినచతుర్దశతాత్మర్యసంగ్రహగ్రం
 థంబు నిందు నే నాంధ్రీకరింపలేదు. అయ్యని కేవలశాస్త్రులవేద్యము
 యొక భాష్యప్రాయంబుగ నున్నది. నా యాప్రబంధశైలిని నిదర్శనగా
 తరికరణశైలికిఁ మిక్కిలిభేదంబుగ నుండునని కొన్ని స్థానంబులనుఁ బద్యం
 బులు వ్రాసి కూడ యందుఁ జేర్పలేదు. శ్రీవారి పంచరత్నస్తవమును
 మఱికొన్ని యాపనిపదముక్కులను సశ్చేష్టభువోహరణుట్టమం దాంధ్రీ
 కరించి చేర్చితిని. ఇందుఁ గొందఱు నేను స్వదేవతామతాభిమానమునను
 దదితర ద్వేషంబుతోడను నిద్రాని రచించినయట్లు దలంతు రేమా కాని
 నాకట్లు లితర దేవతాద్వేషంబు గాని యితరమతద్వేషంబుగాని దేవమ
 నియు లేదు. నేను—శ్లో॥ శైవావయం నఖిలు తత్ర విచారణీయం । పంహ
 త్పరీజపపరా నితరాం తథాపి । చేతో మదీయ మతసీకుసుమావభాసం ।
 స్మేరాననం ధరతి గోపవధూకిశోరం॥ అని వ్రాసిన కవియటివాడను
 గాని యన్యాదృశుడగాను. నాకుఁగల శ్రీవిష్ణుభక్తి మద్విరచిత శివతత్త్వ
 నిర్ణయము శివపురాణము మున్నగువానియం దందందుఁ బ్రకటితమైయు

న్నది. ఇంక నీప్రబంధము విద్వత్కవిరాజశేఖరులసాదరపరిష్కారభాగ్యంబునకుఁ బాత్రంబగుట విబుధలోకాదరభాజనంబగునని దృఢముగ భావించుచుఁ బరిష్కర్తలకుఁ జోతలొనర్చుచు నింతతో నీకవితను ముగించెదను.

*మదీయేఽమృదిత శివత త్వనిణాయే— శ్లో॥ శ్రీచక్రాయుధనిక్షతాసురచయ శ్రీనాయకో మాతులః । లక్ష్మీ ర్మాతులగేహినీ కమలః భానః । ప్రమోదావహః । వాసో మామకసోదరీ ఋషిగణోస్మద్భాంధునాంతతిః । ఇత్యేతద్ధృది భావయేఽ. హమనిశం జాగిహి విశ్వాధిరాట్ ।

ఇట్లు విద్వత్కవివిధేయుడు.
ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి
శికింద్రాబాదు.

విద్వదభిప్రాయములు

ఈ కృతిపరిష్కర్తలు

శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రిలవారు

చిరివాడ

కృష్ణా నది

ది. 23-2-53

అయ్యా !

మీ హరదత్తచరిత్రము చదివి ఆనందించితిని. మీగ్రంథములో దిద్దఁదగినదిగాని విసర్జింపఁదగినదిగాని నాకుఁగానరాలేదు. మిక్కిలితెన్నగా నున్నది. అట్టితఱి మీరు వ్రాసినవన్నియు వినయవాక్యములు, ఇక శైవమే కానిండు వైష్ణవమేకానిండు ఇంకేదియైనగానిండు కవిత్వములో భావితమై రసభావసముద్రాన్వితరస్థాయికి వచ్చినపుడు అది సార్వజనికమై సహృద యాస్లాదకరమై భావలో అమరత్వము చేకూర్చుకొనును. అట్టివానిలో మీగ్రంథమొకటి. శైవమునుగాని శాక్తమునుగాని కవిత్వములో పొదిగి ఇంకను కొన్నిగ్రంథములతో తెలుగువారికి మీరు కర్తవ్యసాయనము చేయుదురు గాక.

వేలూరి శివరామశాస్త్రి

ఉపాధ్యాయపండిత పరిషదధ్యక్షులు - బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్య నారాయణ శాస్త్రిలవారు. ధవళేశ్వరము.

ది. 23-2-53

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగపరయ్యశాస్త్రిగారు రచించిన హరదత్తవిజయమును సాదరముగాఁ జదివితిని. శివభక్తినిష్ఠాతులై శైవ మతప్రచారమునకును శైవసారస్వతాభివృద్ధికిని దీక్షవహించిన శ్రీశాస్త్రి గారి యుద్యమము ప్రశంసనీయము. శ్రీశివపురాణమును నిర్మించి పెరొందిన పేరి యీకృతి భక్తిమనోరంజకమై పరిఘవిల్లునని యాశించుచున్నాను.

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి

శ్రీకై వసుహాపీఠాద్యక్షులు శ్రీలోకారాధ్యులు బ్రహ్మశ్రీ శివార్చన,
విద్యావ్రవీణ ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రిలవారు-సంపాదకులు

శివాయగురవేనమః

ఈ హరద త్తవిజయ గ్రంథకర్తలు బ్రహ్మశ్రీ లోక ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు. వీరు నై యాకరణులు ఉభయభాషాప్రణాళి లగుటయేగాక అవధానులు, కీ||శే|| శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ శివార్చన వేంకటశాస్త్రిగారి ప్రియశిష్యులు. శ్రీశివపురాణాది గ్రంథరసైకములు గూర్చి భాషాయోష, నలంకారభూషితముగ నొనర్చినవిద్యత్మ యులు. శ్రీ కై ల మల్లికార్జునస్వామివారి కీపు స్తకము కృత్రిమంబుగా, పాదవిభాగము శికిండాబాదు, జననీజనకులు లక్ష్మ్యంబో సేరధానాధాన్యులు. భాషామయంతారాధ్యులవారు. విద్యదవతంసులగువీరు శివార్చనమునందు సంగ్రహతభాషలో ఆర్యావృత్తములతో మనోహరముగా రచింపబడిన హరద త్తచరిత్రమును వీరికి విద్యాభ్యాససమయంబున నుపనిషాదగు నచిల చిన యితహాసంబును మాతృకగాఁగొని యాగ్రంథమును వదిలించి.

ఈ హరద త్తచరిత్రను గూర్చి పలువురు ముఖ్యములుగ రచించుచున్నారు.

సర్వవిధముల ఈహరదత్తం బేకామేశ్వర వరప్రసాదబహులము. వగుట స్పష్టము. అందుచే నీమహామహుడు శ్లో వచిహ్నుముల ధరించి బాల్యము నుండియే శివోత్కృష్టతను బ్రతిపాదింపుచు బ్రత్యక్షునిదేశమును బోలుచుమనీ వాదసభలో నడిగినపుడు కలుపఁన్న పెనముమీఁదఁ గూర్చుండి “కోవానయో రధిక ఇత్యనుచింత్య వృద్ధా గృత్యంబుగఁగో శివముల వయ మాశ్రయామః” అనుమహాటముగఁ గొన్నిప్రశ్నలచ్చను విచారును బ్రత్యుత్తరముచెప్పకున్న చిట్టచివరకు శివపారమ్యమునుగూర్చి లోక కారణములు అనివార్యములగునవి చూపించి శ్లోకపంచకము నాశుపుగఁ జెప్పెను. అది మొదలు హరదత్తాచార్య లవతారపురుషులుగ భావంపఁ బడుచుండిరి.

** అందులో నొకటి యిది—శ్లో॥ ఏకో వివేక సరయుఃసలిలాంశరాశే త్వన్యో దధౌ త్రివదగం ఘటప బ్జటాయుం కోవానయో రధిక ఇత్యనుచింత్యవృద్ధా గృత్యం బృవగో తమిరుగ వయమాశ్రయామః॥

హరదత్తుని ప్రశ్నలతో గూడిన శ్లోకములకు హరిహరతారమ్య మనియు ఐదుశ్లోకములకు పంచరత్నమాలిక యనియు పేరు. మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున రీడరువడవి నధిష్ఠించిన శ్రీ యస్. యస్. సూర్య నారాయణశాస్త్రి యమ్. ఎ. గారు శివాంకమను హిందీగ్రంథ మందలి 473 పేజీలో పైపద్యము వ్రాసియున్నారు. శ్రీముదిగొండ వీరభద్రా రాధ్యులవారు వ్రాసిన ద్వాదశారాధ్యచరిత్రయందు నీలకంఠవిజయమం దును హరదత్తుని ప్రశంసకలదు.

హరదత్తుచార్యులు తనది న్యశ్యశ్లోని సర్వదిగ్దేశంబులందుఁ బ్రజ్వ లింపఁ జేసినాడు. నతఁ డ్విదతాత్పర్యసంగ్రహమనునామాంతరముగల శ్రుతి సంగ్రహమును యనుగ్రంథరత్నంబు రచించినాడు. కొండవీటి రెడ్డిరాజులలో పేరు ప్రతిష్ఠల నార్జించిన శివలింగభూపాలు డనురాజు తత్త్వప్రకాశిక యను పేరుతో పై గ్రంథమునకు చక్కని వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నాడు.

ఇక ఈ హరద త్తవిజయమునందలి కైలాసవర్ణనము కమలకోమల శివభక్తి నాదసభ చండకళిల్ల చరిత్రము నవ్యకవితా పద్ధతులతో నాట్య మాణిసని.

శ్రీరయాత్రాప్రకరణమేమి పురవర్ణనమేమి తదితరములగు కథా సందర్భమాలేమి తులతూచినటుల ఆయాఘట్టములను సంగ్రహముగ రస నంతముగ నేర్చి కూర్చిన శాస్త్రిగారి ప్రతిభానైపుణ్య మెంతయుఁ బ్రశంస నీయము.

కైశికీవృత్తిలో వైదర్భీరీతిని మేళగించి ద్రాక్షాపాకములో ముసురమగుకవితావస్తువును సహృదయ హృదయంగమముగ సృష్టించి యినుమునయస్కాంతమునోలె పాఠకలోక హృదయముల నాకర్షించిన గ్రంథకర్త గారి చాతుర్యమును గాంచిన

చ॥ కపిళయనంగ పద్యములు గద్యములున్ రచించుచుటొనె? భా
వవీలసనంబు లోకహితవర్తనముం బచరింపఁజేసి క
ష్టవకును నద్దమెట్లటుల గ్రంథచమత్కృతినేర్పుపెంపునం
ప్రీతిమలవస్తుతత్వమును భాసిలఁజేయుటగాక యారయన్॥

యను ప్రాచీనకవితముల పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

IV

అష్టావరణపంచాచారసహితం సగు మానదస్త్రాచార్యునిచేత
త్రలోఁ జిన్మయదీక్షితుఁడైనభక్తునిచేత్రీను సమకాలికులు రస
వంతములగు నాయాస్థలములయందు రసము జాలువారునట్లాల పోతన
కవినలె మఱిరెండుమాడుపద్యము లెక్కునగ వ్రాసుటయు సంగభవించి
నదోయి కాన్యమిట్లధిక రసాయనముగ నున్నది. ఇట్టి సమకాలికులు
(1 ఆశ్వాసము) 34, 37, 38, 39, 43; (2 ఆ) 2, 4, 28, 37, 40
(3 ఆ) 70 ఈపద్యములు మచ్చునను దిసిన శాస్త్రీగారి పద్యము
కవితాలాలిత్యము వ్యక్తమగును. మఱియు నిండలి చంద్రాశ్వాసము కలి
కులతిలకుఁ డగుకాళిదాసమహాకవి శాకుంతలనాటకమునను నాచార్యు
కము వోలె నాచంద్రతారకము నకలపెద్దవ్యక్తి. నాచంద్రాశ్వాసమునను
టలో నావంతయు నతిశయోక్తి లేదు.

కావుననే “ఇది నిర్దుష్టయు గుణవతి మృదులయు బలవంతును. గం
సమీచీనార్థా స్పదయును విమళియు నయితగు” నని నాచంద్రాశ్వాసమునను
గూర్చి పంచమాశ్వాసమున అంతర్వాణిచేత ప్రశంసించి “ఇది పలికించిన
పలుకులు ముమ్మాటికిని యధార్థములని నాయుచ్చాయమి.

వరంగల్
25-2-53

ఇట్లు
ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రి
సిద్వాస్, పిచ్చాపరేణి.

శికింద్రాబాదు వెస్ట్‌హెస్ట్రాల్ ప్రధానాంధ్రపండితులు
బ్రహ్మశ్రీ విద్యార్థ వెల్లంకి వెంకటరమణయ్యగారు

సెకండుబజారు

25-2-53

అర్యా!

తమచే రచింపబడిన హరదత్తవిజయ మనుకావ్యమును శ్రద్ధా
భరితముగా చదివితినని, ఇంతకాలముగా యగునొక మహాపురుషుని చరిత్ర మిందు
వర్ణిత మగుట కడుశ్లాఘ్యమైనది. శాస్త్రీకులగుమీ వాణి విశుద్ధ మనియు
సలక్షణమనియు నుడువఁ బనిలేనివని, స్వప్నమున శ్రీగిరీశుఁడు మీకానతి
యొసంగినట్లు రసోద్ధరచారులతోఁగూడలి యొప్పారుచు సుగమ
ముగానున్నది.

ఇట్లు భవదీయుఁడు

వెల్లంకి వెంకటరమణయ్య విద్యార్థ.

శికింబ్రాబాదు మహామూలము ౧౦౦౦ పైసలు ౫-౧౦
ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులు విద్వచ్చిరోమణులు బ్రహ్మశ్రీ
సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రిలనాగు.

శ్రీపూజ్యపాదులు ముదిగొండనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు అనుచుండి
చిన హరదత్తవిజయమును తెన్నగాఁ బరికించిరిని. ఇందులి కథావస్తువు
ఆముక్తమాల్యదలోని యామునాచార్య చరిత్రమునకుఁ బ్రతిబింబము. ఇది
పిళ్ళూరమ్యమును ఇది శివపారమ్యమును నుగోపించుచును. పైపైభావము
యామునాచార్యచరిత్రమును పులకు పోనిదైత్యవిజయమునకు భావ
ములు. మాకీకెండును శిరోధార్యములే. “నామమహారూపాయ నమః”
పాయవిష్టవే శివస్యహృదయంవిష్ణుః సర్వశ్చైవభూతయః” అను
సిద్ధాంతముమాది.

శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి కవిత్వమునుగూర్చి ప్రశంసించుచు న
నక్కటపట్టదు. మహాగ్రంథమైన శివపురాణమును పఠించి యుండు
కీర్తిన్వార్జించిన శ్రీశాస్త్రిగారికవిత్వము నారిపాండిత్యమును లోకవిజిత
ములు. మృదుమధురశైలి పురాణమైనను గావ్యశిల్పమును గోరిచిన్నారు.

ఈ గ్రంథమునకు తత్తవనిశ్చేదనపానాగ్రంథమునకు
టాయమానముగానున్నది.

ది|| 11-3-53

సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

వైయాకరణశిరోమణులు నరసరావు పేటకాలేజీ సంస్కృతాంధ్రో
పాఠ్యాయులు బ్రహ్మశ్రీ తూములూరు శివరామకృష్ణ
శాస్త్రిగారు ఎం. ఏ. .

ది॥ 11-3-53

ఆర్యా!

నమస్కారోభయకుశలోపరి. తాము దయతో పంపిన హరదత్త
విజయ మనుగ్రంథము చేరినది. ఆమూలాగ్రముచదివి ఆనందించితిని. మీ
సాహితీనులు సంస్కృతమున రచించిన మాతృక చక్కగావిస్తరింపబడినది.
సులలితము మధురము నిర్దుష్టము నగు శైలి మీకు వెన్నతోడ బెట్టినది.
కథాభాగము మతసివాదములకు సంబంధించినదైనను మతాంతరసహన
రచన మీగ్రంథమునకు నన్నె పెట్టినది. నారదునకు శివుఁడిచ్చిన ప్రత్యు
త్తరము మిక్కిలి ఔచిత్యప్రకాశముగనున్నది. “ఒకలింగఁడుడిగిన నుడిగి
నట్టని” మున్నగుజాతిరచనలు కవితకలంకృతులు. మీకవిత “నిర్దుష్టయు
గుణవతి మృదులయు లలితయును గడుసమీచినార్థాస్పదయును విదు
షియు” ననుటకు సంవియములేదు. కనుక

క॥ కృతిపతి మల్లశానుఁడు
కృతియొ సారదత్తవిజయఃగీతం బింక నీ
కృతికర్త శైవకపి పం
డితజనమాల నిద్దెప్పిఁ నెరవుటయరుదే.

ఇట్లు పఠేయుఁడు

తూములూరు శివరామకృష్ణశాస్త్రి ఎం. ఏ

VIII

బ్రహ్మశ్రీ దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు ఎం. ఏ. ఆచార్యు
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము లెక్చరరు

శ్రీయుత ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిలుగారిచే రచింపఁ
బడిన హరదత్తవిజయము నామూలాగ్రముగఁ జదివి యానందించితిని-
ఇందు హరదత్తాచార్యుని జననాదికమును ఆతఁడు చోళరాజ్యస్థానముందలి
పాంచరాత్రపండితులను వాదముననొడిచి నిదర్శనమునన్న తత్త్వజ్ఞానా-
నిశ్చేతి నధిరోపించి యారాజును మరల శైవమతదీక్షితుని నొనరించు
టయేకాక ప్రపంచమందంతటను శైవమతమును వ్యాపింపఁజేయుటయుఁ
జక్కఁగా వర్ణింపఁబడినవి. ఇందలిరచన యెడనెడ శ్రీకృష్ణ సేవకాచులనారి
యాముక్తమాల్యదయందలి రచనను స్మరణకుఁదచ్చుచున్నది. పద్యములు
ధారాశుద్ధినంభరితములును జాతీయసదశోభితములును యలరాధు-
చున్నవి. శ్రీశాస్త్రిలవారి కాంధ్రగీర్వాణ భాషలందుఁగల యపారపాండి-
త్యము గంధమందంతటను వ్యక్తమగుచున్నది. శివపురాణరచనముచే
నాంధ్రదేశమందంతటను ప్రధితులైన శాస్త్రిలవారి శైలిని గూర్చి నేనిం-
కను వేటివివరింపనక్కఱలేదు.

దివాకర్ల వెంకటావధాని ఎం. ఏ. ఆచార్యు
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము
1920-3-53

పుట - బంతి	తప్పు	తప్పు
45 10	టీరజుల్	టీరజుల్
46 15	కాంచినా	కాంచితా
47 1	తనను త్రిశుద్ధిగఁగొలిచెడు	అనితముదన్ను
64 10	పాణివిమలకగో	భాంచినా
74	చివరబంతి పరితుష్ట	పాత్యహానిత్యుగో
93 1	నమ త్తకాశిని	పరితుష్ట
		నమ్మత్తకాశిని

విషయసూచిక

విషయము	పుట	విషయము	పుట
ఇష్టదేవతాస్తుతి	1	హరదత్తుడు శివకంచికేసుట	47
కవిస్తుతి	2	కమలకోమల విలపించుట	49
కృతినమర్పణము	4	హరదత్తుడుపనయనాది శై వదీక్షుఁ	52
షష్ఠ్యంతములు	5	జెంది వెల్పులిక్కి వచ్చుట	52
కథాప్రారంభము	6	హరదత్తుడు చోళరాజుకు పత్రిక	55
నారదముని కైలాసాద్రికేసుట	7	నంపుట	55
శివుఁడుమహాకాలుని భూమిబుట్టుట		సూరాస్తమయ వర్ణనము	56
కొప్పింపుట	13	చతుర్థాశ్వాసము	
శివుఁడు గంగాదేవిని భూమింబుట్టి		సూర్యోదయ వర్ణనము	58
మహాకాలుని గనుమనుట	14	వాదసభ	59
ద్వితీయాశ్వాసము	19	ఆంధ్రీకృత పంచరత్నస్తవము	63
శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యచరిత్రము	21	చోళరాజు శై వదీక్షును జెందుట	69
కమలకోమల శివభక్తిసేయుట	23	హరదత్తుఁడు తీర్థయాత్రసల్పుట	73
పిచ్చుచిత్తుఁడు కూతునకు వైష్ణవ		హరదత్తుని వివాహము	78
ధర్మంబులఁ జెప్పుట	26	చండకభిల్ల చరిత్రము	79
కమలకోమల పూజా వస్తువులతో		సింహకేతుమహారాజువేటకేసుట	80
శివరథంబుఁ జేరుట	31	పంచమాశ్వాసము	
కమలకోమలకు స్వప్నమందు	34	భిల్లుఁడు శివలింగంబుఁజేకొనుట	84
సాక్షాత్కారము	35	భిల్లుఁడు రాజును శివపూజా విధిని	
తృతీయాశ్వాసము		జెప్పమనుట	85
కమలకోమల గర్భావస్థ తల్లిమున్న		భిల్లనకు రాజు శివపూజాక్రమంబుఁ	
గువారెఱుంగుట	37	జెప్పుట	87
హరదత్తాచార్య జననము	43	భిల్లుఁడు శివపూజసేయుట	89
హరదత్తుని శై శవము	44	భిల్లదంపతులు కైలాసముజేరుట	93
కమలకోమల పుత్తునకే కామనా		భక్తి మాహాత్మ్య బోధోప సంహా	
ధుఁడు నీతండ్రియని చెప్పుట	45	రము	99

హరదత్తుడు గామ వృద్ధులతో	శ్రీమల్లేశ్వర ప్రార్థన	101
గైలాసంబున కేగుట	గ్రంథసమాప్తి	102
ఫలశ్రుతి		101

తప్పిపులు

పుట	పజ్జి	తప్పు	ఒప్పు
1	2	పుత్రి	పుత్రి
15	12	కరుణా	కరుణా
16	9	ఏకామే	ఏకామే
	11	వాకేతూహల	నాకానూహల
29	8	బ్రాహ్మలు	బ్రాహ్మలు
32	18	సోన్నాయి	సన్నాయి
57	2	విభుని ప్రతినిధియైనట్టి విభుడుచేరి తనకరంబుల నామహాధ్వంతములను	
		(సవరణ)	
		ఇనునిప్రతినిధియైన పూర్ణిందుడవరసి	
		తటిసి కరముల నమ్మహాధ్వంతములను	
59	3	పద్మినీసముదయవి	
		(సవరణ)	
		పద్మినీలత యశోలవి	
64	10	పాణవిష్టులకగో	
		(సవరణ)	
85	18	పాశ్చాత్యభూవిష్టుగో	
86	21	నిర్మలాభావా!	
92	14	తనియునుఖముల	
93	1	మృదంగ	
95	12	నమ్రత	
		బసము	

కృషిసోపకులు
 మ॥రా॥శ్రీ గోవిందేష్ట రత్నయ్యగారు
 సికింద్రాబాద్.

శ్రీ మతి

గోవిందరాజు శేషమ్మగారు

విశాఖ పాఠశాల

చి. పుష్పలత

శ్రీకృతిపాపకాశీర్వచనము

శా॥ శ్రీదుం డయ్యెఁ గుబేరుఁ డెవ్వని కృపాశ్రీభాగ్యసంపత్తి నా
ప్రేమదం బొందెఁ బయోధిముఖ్యవిభవప్రాప్తి మునీంద్రాత్మజుం
డే దాక్షిణ్యనిధానుమేదురకృపాహృద్యప్రసాదంబుచే
నా దేవగ్రణి గొప్పిసెట్టికులు రత్నార్పణ జరం బేలుతన్॥

క॥ గోవిందేశ్వరహస్త
శ్రీవతి యల శోభి మేల్మిసిరి యలరంగ నీ
గోవిందేశ్వరకులాంకు ను
సమయ రత్నార్పణ మనుచు ♦ దీర్ఘాయుష్కున్॥

2

శా॥ ఏనువని కాపురం ♦ బిందెరాచరణాబ్జ
నూపురంబైన సేనాపురంబు
ఏనువని గులదైన ♦ మిందు గీఖాసమా
లంకృతమూర్ధన్యలితమూర్తి
ఏనువని సజగోత్ర ♦ మెనఁగుఁ గన్యాంబాకృ
పాధ్యంబు గంధేశిలాహ్వయంబు
ఏనువని తలిదండ్రు ♦ లిభ్యులు రత్నమృ
రామయాద్యుం డభిరమ్యచరితు

తె॥గీ॥ తెవని పత్ని మహాలక్ష్మికౌతెనయనంగఁ
జాలుశేషమ్మ పావనశీల యలరు
నట్టి రత్నార్పణద్యుత ♦ కళిలసుఖము
లిచ్చి రక్షించుఁగాత బా॥ లేందుమాళి॥

3

శా॥ బంగారును వెండి రూప్యములు సెలవల్ వల్వలున్ విస్ఫుర
ద్భంగుల్ భూషలు తండులాదికలసద్ధాన్యంబు లన్యంబులొ
రంగద్వస్తువు లధిసంఘములకున్ ♦ రానింప నేహృద్దున్
బంగొప్పంగ నొసంగు రత్నయ సుధీపుంజంబు రంజిల్లగాన్॥ 4

క॥ ఆయుర్వేదోపధధ

ర్మాయతనమనోజ్ఞశాలః • వ్యూహప్రేమనా

నాయకముగ నిర్మించిత

దీయకృతికి రత్నచూర్యశీమనః సునామః ।

5

ఉ॥ పెక్కులు చెప్పనక్కఱముఁ • జేరినది దొకచుక్కఁ గలకన్న

నొక్కివచింతు నెవ్వయిననున్ దను నానందేనను నీ

యొక్కనికేని “నా” యనునొక్క వదలియిచ్చి నీ

యొక్కటి చాలదొక్కొ శనఁముజ్వలఁదెలుపు నీ

తే॥ ఇట్టి గుణనిధియై ప్రిథి నెనఁగునా

గోపిసెట్టికులార్హుండు • గురుహింసనా

రత్నచూర్యుండు నాకృతిరత్న మునను

బోవకుండయి ముద్రించె • సునామః సుధమా

క॥ హరదత్తచరిత్రమునకు

హరుసముతో నాధిపత్య • మంది పనినా

గిరినాథుండు మల్లేశ్వరుఁ

డురుకృప రత్నార్చ్య మనును • నూర్జితహాసము

క॥ ఒకకొడువ గానుపింపదు

సకలము సమకూరె నమరె • సునామః సుధమా

తుకు లెన్న వంశవృక్షము

నిక రత్నయకొసఁగుతక మ • సీత్యులఁడు రఘునాథ

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

ముదిగొండ సంగమచ్యుత శాస్త్రి

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

హ ర ద త్త విజ య ము

ఉ.* శ్రీగిరిరాజజావిమల ధీలవశీకృతచిత్తుడై కరం
బాగుణసీసమర్పితమ ధీ హత్తరసారభమల్లికాసుమ
శ్రీగరిమప్రమోదమునఁ జెన్నెసలారఁగ మల్లికార్జునా
భ్యాగతుడై న శంకరు న ధీ హర్నిశమున్ భజియించెదన్మదిన్.

భా॥ ఆకల్పదుక్రిమనిర్విశేషమాగ నా ధీ యశాదుంబరగ్రామమున్
సంకష్టైకమూఱో సరాసరి బుళిం ధీ దస్తీతతిన్ దివ్యగం
గాకల్పలినిశోడఁ గృష్ణను దులన్ గావింపఁగా నెంచి బ
స్వీకృతశీరిఁ జేరినట్టి శివదే ధీ వినభ్రామరిన్ గొల్చెదన్॥

ఉ॥ ఆ హిమశైలజాముఖన ధీ శంరుణదీధితిమండలుండు పృ
థ్వీహృదమోహిదారణ వి ధీ ధుండు మహాఘనముచ్చయాటవి
దాహనంబుఁజుండు ప్రణ ధీ తప్తక కేస్పితకల్పభూరుహం
బా హరపు త్తరత్నమగు ధీ నాదిమపూజ్యని సన్నుతించెదన్॥

చ॥ అభినవదన్యయావనమ ధీ హంబున సుందరదివ్యదేహసౌ
రభమున నన్యదుర్లభపి ధీ రాజితశీలమునన్ మహాతపో
విభవమునన్ జతుర్ముఖుని ధీ వేద్యనలర్పు సతీమతల్లి నా
కుభయవచస్సముల్లసత ధీ నొప్పగ నిచ్చుత వాణి నిచ్చులున్॥

క॥ శ్రీవిధుని వీరభద్రుని, దేవచమూపతిని సహిమ ధీ దీధితిముఖుని
వ్యాసభిష భక్తిమై నే, నేవించెద నిష్ఠసిద్ధి ధీ చేకూర్చుటకై॥

* శ్రీగిరిరాజు - ఈమె శ్రీశైల రాజకుమారియగు చంద్రవతియనుకన్య

సీ॥ శ్రీవేమనారాధ్యుఁ ♦ (నన్నయగీతంబు)
 దాసధానేయుఁ డి ♦ త్తమును గొనివి
 వీరమల్లవధాని ♦ భూరివేదాగమాల
 తర్వాణి మదిని నెం ♦ తఁను భవించి
 గీరుఁ జిజ్ఞాపూరి ♦ దేశమ శాస్త్రక
 పురుహూతు మనమనఁ ♦ గుఱుచును
 ** తిరుపతివేంకటేశ ♦ శ్వరకవిబ్రహ్మలు
 శతనధానుల నమ ♦ న్నవ నమింతు

తే॥గీ॥ ఘనుని సేమానిరాజయూ ♦ భాగ్యుని శాస్త్ర
 మంత్రవిదాజమకుటు న ♦ మన్య నెల్లి
 తగ రచించెద నే హర ♦ దత్త విజయ
 మను ప్రబంధంబు బుధులు గొం ♦ గుఱుచును

—: కవి స్తోత్ర :-

సీ॥ మాకందఫలసార ♦ మధురరసాన్వాద
 వాక్యాకి వాగ్మీకి ♦ నామ గాన
 చిత్రవిచిత్రవా ♦ రిత్రశోభితకథా
 బంధవిన్యాసు శ్రీ) ♦ వ్యాసుని పద

** విరోధిసరి॥ మాఘకృష్ణ రతుర్రశముం దన్తమిందిన శ్రీ శ్రీ హరిశక్తిర బహు
 గూర్చి తత్కాలమున రచించిన పద్యవ్యయము.

శ్లో॥ శ్రీమద్దేంకట కవిరాట్ । శివగీతాద మ్మంధ శతశర
 శబది విరోధిని శ్రీశివరామ్) శివపద మగావ్యతవధాని

సీ॥ తిరువక్రి పిలిచినా! దేవేంద్రగురుతోడ ♦ గవితోడవాడును గవఃనిచిరి
 చతురాననుడు భవచ్చతవధానక్రియ ♦ కలరి యానందవిల నా న్నగోష్ఠి
 కా నీదురాజ్ఞి తా నల రమావిష్ణు ♦ గొల్లరమ్మ నా న్నమంతు
 శివరాత్రి నీచేత శివలీలలను విన ♦ శివుడు రమ్మనినా శివవచనం॥

తే॥గీ॥ నాకమునకేగి చతురాన ♦ ననభతుఁడని
 హరిపురించేరి యటనున్న ♦ యానందచేరి
 తోడ లక్ష్మీవిధులగొల్చి ♦ తోడుతోడ
 నే మహేశ్వర పదమొంది ♦ తే మహాత్మ! ॥

కవిజనాలంకార ♦ కమనీయకావ్యసం
 ధానకౌశలుఁ గాళి ♦ దానుఁ గొలిచి
 అనితరసాధార ♦ ణాచ్చకావ్యధురీణ
 తాగణ్య బాణుఁ జ ♦ క్కగ భజించి

తే॥ మఱియును దండి భవభూతి ♦ మాఘ భార
 పులను జోరమయూరభా ♦ సులను భట్టి
 రాజశేఖరపండిత ♦ రాజభోజ
 నిల్వణకసీంద్రులను సర ♦ విన్ నుటించి॥

న॥ ఇక నాంధ్రియందు.

చ॥ కమలమరందబంధురసు ♦ గంధవచఃపరిపాకనుందరో
 త్తమకవితాసతీప్రియవి ♦ ధానసమర్పితచారుభారతా
 గమపరితోషభూషిత జ ♦ గన్నతపండితసార్వభౌముఁ బ్రే
 మమున మదాత్మమందు బలు ♦ మాఱు భజించెద శబ్దశాసనుక॥

చ॥ సాగనగు లేత జవ్వనపు ♦ చొక్కపుచక్కని మేల్ మెఱుంగులొ
 ప్పగఁ గడు నొప్పు మేల్మివిరి ♦ బోణియొయూరపు నిఘ్నచన్ద్రవన్
 దగుకపురంపు గండముల ♦ తాపుల ప్రోవులఁ గుప్పు కైత ని
 మ్ముగ వెలయించి భారతముఁ బూర్తియొనర్చిన యజ్ఞ నెన్నెదక॥

చ॥ ఉరుతరమాధురిన్ నళిన ♦ ముజ్జ్వలగంధమరందసారమున్
 సరుస నొసంగి మాధుకర ♦ వారము నూరఁగ జేయునట్లు సం
 బరమిడు సత్కవిత్వపరి ♦ పాకమునన్ బరిశిష్టభారతం
 బిరవుగఁ గూర్చి తద్జ్జల ర ♦ హించిన ప్రోడను గొల్తు నెట్టనక॥

సీ॥ అనవద్యహృద్యధా ♦ రావహా క్తిసనాధు
 శ్రీనాధు భక్తిమై ♦ జలఁగిమొక్కి
 పాశుపతగింధ ♦ పరిత్యజివకవి
 స్తోమ శ్రీపాల్కురి ♦ సోముఁ గొల్చి

గోస్తనీరసరురీ ♦ విస్తగోక్తివిహారు
 బోతనకవిధీరు ♦ బూజచేసి
 కమనీయశబ్దార్థ ♦ కలితవాగ్ధోగయు
 జెద్దనార్ద్యనిగడు ♦ బెద్దచేసి

తే॥ చారుతరకావ్యధుర్యుని ♦ సూరనార్యు
 మహితవాణ్నిధియగు కూచి ♦ మంచికనిని
 వీరిబోలినయట్టి క ♦ విప్రముఖుల
 గారవించెద నాకృతి ♦ ఘనతమెఱుంగు॥

వ॥ ఇ॥

క॥ హరునకు గురునకు మాహేశ్వరునకు భేదమదినుంతన గలకుంటక
 హరదత్తదేశికేంద్రుని, చరితముశినచరితాచార ♦ సరి సూరనరయ్య॥

చ॥ అరసియెమున్నునిట్టులని ♦ జాన్వయపూర్వకమనిత్రవణాన్ని
 నురుతరపాండితీమహితు ♦ డులసమత్తమ కాన్వయసంవిధా
 నరసవిలాసభాసితు ♦ నారతశర్వసమర్పనుండు త
 త్వరమతియై రచించె హర ♦ దత్తచక్రము సిన్యనామ్ములకి ॥ 12

క॥ తదనుస్మృతికవిరచించెద, మృదుమధురపదావళీన ♦ మిమితరచనా
 స్పదముగళివదర్శనకో, విదజనమనములకుమిగులసిండుగనాంగ్రి॥

—: కృతీసమర్పణము :-

ఉ॥ నాతలిదండ్రిలక గృతికి ♦ నాధులుగా బాసరించి మున్నునే.
 బ్రాతిగ నల్లితిక శివపు ♦ రాణము నాగమపుండుకాణము
 బ్రీతిదలిర్ప నీకృతికి ♦ శ్రీగిరినాథుని మల్లికార్జుని
 నేతను జేయువాడ జని ♦ నిత్యసుఖంబును గాంచునట్లుగక ॥ 13

శా॥ నానర్వస్వము భ్రామరీదయను ద ♦ న్నానోరుకారుణ్యసు
 శ్రీ సిద్ధించినదాట నట్టికరుణా ♦ సింధుద్వయిక గాసి నే
 నీసత్కవ్యము లాతివారికిడగా ♦ నెట్టుల్ ప్రయత్నింతు నం
 తోసంబాప్సగ వారిపాదములజే ♦ ర్తుదీర్తు బంకొఘముక ॥

క॥ అనితలఁచుచుండెనొక్కర, జనిచరమప్రహరమందుఁజంద్రకలా
కనదవతంసుఁడుభ్రమరీ, మనోబృభృంగాయమాన ♦ మానసుఁడు
రహిణ్॥

తే॥గీ॥ కల సమీపించి నన్ గని ♦ కరముమీఱఁ
గాంచి నొయికుమార!హ ♦ ర్నించినాడ
నీవుయోజించినట్లుగా ♦ నీదుకావ్య
రత్నమునునాకొసంగుచూ ♦ అఁగొను ముదము॥

ఉ॥ ఈహరదత్తుఁ డాత్మభవుఁ ♦ డీతనిసచ్చరితంబు నాకు వ్యా
మోహముఁగూర్చునీవును ను ♦ పుత్రుఁడవౌట భవత్ప్రబంధమెం
తో హరుసం బొసంగు నితఁ ♦ దొల్లఁగఁజేసెద నెట్టివేనిఁబ్ర
హ్మహములన్ రచింపుము రఁసోఁధరచారుతోరుధారలన్॥

తే॥గీ॥ అని సెలవొసంగినంత నే ♦ నధికమోద
మొదవఁ దత్పదరాజీవఁయుగళమునను
వ్రాలి మొక్కఁగఁ దనతమ్మి ♦ కేలిచేత
నాదుశిర మంటి శర్వుఁ డంతర్ధి నొందె॥

క॥ నే నంతనె మెలకువఁగొని, శ్రీవగరాజాధిరాజఁసేవాధిగతా
న్యూనాత్మసైర్యంబునఁ, బూనికఁగొని కావ్య ♦ మల్లఁ బూనితి
నిట్టుల్ ॥

క॥ కృతిపతి మల్లేశానుఁడు, కృతియో హరద త్తవిజయఁగీతం బితఁ నీ
కృతి దిగ్వాసినియై పం, డితజనమనములకుఁబ్రీతిఁనెరపుటయరుదే!

తే॥గీ॥ ఆత్మవంశచరిత్ర మాఁహ్లాద మెసఁగ
శివపురాణమునందె యోజించి కొంతఁ
గూర్చితిని దీనఁ దిరుగ నేఁ ♦ గూర్పఁదలఁవఁ
బ్రకటమయ్యె న దందుఁ బ్రశంస మెఱుగఁ॥

—: పద్యంతములు :-

క॥ శ్రీకై లేశ్వరునకు ల, క్షీణోక్తీ శాదినకలసిద్ధామరమా
లాశేఖరార్చితాంఘ్రికు, శేషయునకు మన్మనోబ్ధఁచిత్రాంశునకు॥

- క॥ కుంభీనసేశ్వరేశ్వర, శుంభద్యజ్ఞోపవీతశోభితునకు ఓ
స్తంభధృతాజగవునకు, గంభీరానంతసారకారుణ్యనకు॥
- క॥ ప్రాలేయాచలకన్యా, శీలతపోరూపతుష్టచేతోబునకు
బాలామృతకరరేఖా, కీలితచూడునకు భర్తగిరిచావునకు॥
- క॥ పాండురమహాక్షవాహన,
శౌండున కస్తమితదైత్య సముదయునకుఁ గో
దండీకృతమేరునకు,
శుండాలాననషడాబ్జసుతయుగ్మనకు॥ 27
- క॥ కమలప్రియమిమదీధితి, కమలొద్భవదివ్యనయనకమనీయునకు
సుమశరతనుదహనునకు, యమకంఠచ్ఛేదనాఘోహస్తాబ్జనకు॥
- క॥ మల్లేశ్వరునకు గిరిజా, హలకపాణీతపఃఫలాయితునకు సౌమ్యః
కల్లోలినీవిహార, ప్రొల్లలితకపర్దభూమిభూషితునకును॥
- వ॥ అర్చితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన హరదత్తవిజయప్రబంధము
నకుఁ గథాకృమం బెట్టిదనిన.

—: కథా ప్రారంభము :—

- ఉ॥ మున్నల యామునార్యుడు సమున్నతిఁ జోళనృపాలగోష్ఠియం
దెన్నికమీఱునైపుల జయించి తదీయధరాధినాథుని
బన్నగరాజతల్పునకు భక్తునిగా నొనరించి వైష్ణవా
భ్యున్నతిఁ గూర్చె శర్వజను లొందిరి వేతొకదేశ మార్తత॥
- ఉ॥ దేశమునందు నెల్లెడల “దేవుఁ డనక హరియే, నమస్తమా
కేశవునిచ్చచే బొదలుఁ భక్తవ్రత పరతత్వ మెందును
శ్రీశునిఁ గొల్చు నమృతమేయిభ్య మసభ్యము భిన్న”మంచు నా
దేశముచేసె తేఁ డటులె దిద్దిరి శ్రీతిరుచూర్ణ మెల్లరు॥
- వ॥ ఇక న క్కాంచీనగరియందు
- సీ॥ వెలిబూధి గనుపట్ట వెలికిఁ జిమ్ముటెకాని
పెరటనేనియు నుంప వెఱచు జనము

శివరాత్రిఁబ స్తేరు ♦ చేసిన నెఱిఁగి వా
 రల పేరు లధికార్లు ♦ వ్రాయుచుండు
 రేకామృపతిగుడి ♦ కేగువారల నేదో
 సాకుతో నా రెకుల్ ♦ సాగనీరు
 “ఒకలింగఁ డుడిగిన ♦ నుడిగిన ట్టని” కూట
 రాయి మింగును బాంచఁరాత్రజనము

తే-గీ॥ బిల్వవృక్షంబులకుఁ బన్ను ♦ వేయఁ జూతు
 రంగళులయందు రుద్రాక్ష ♦ లమ్ము టరుదు
 శైవు లేవరేనిఁ దత్తీమ ♦ జన నడలుదు
 రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూట ♦ మేపుమితాఁ

ఉ॥ ఇట్టులు వీరవైష్ణవములై కథురంధరతాప్రకారత
 గట్టడిపూనిక్కి టేఁడు శితికంఠమతంబు హతంబు సేయఁగా
 గట్టిప్రయత్నమున సలువఁ ♦ గా దనఁజాలక పోయి రేరును
 నెట్టనఁ గొంతకాలమది ♦ నెట్టుకపోయెఁ దనంత నెట్టెటో॥

—: నారదముని కైలాసాద్రికేగుట :-

వ॥ అంత

మ॥ ఒకనాఁ డిందుధరాంధ్రుసేవనమునం ♦ దుమ్య క్తచి త్తంబుతో
 నకలంకాత్ముఁడు నారద ధ్వి మహతీవ్యాసంగసంశోభితే
 ద్ధకరుండై గగనాధ్వయూనమున నుద్యత్తుంగశృంగాగ్రజే
 ప్రకరభ్రాజదనూనదీ ప్తివిసరావాసంబుఁ గైలాసమున॥

ఆ-వె॥ చేరి తద్గిరింద్రాశిఖరాంతరాళవి
 భ్రాజతప్రధానవనపదంబు
 నందు డిగ్గి యచటి ♦ యభినవతరులతా
 నముదయములసొంపుఁ ♦ జక్కఁ గనుచు॥

సీ॥ మాకందముల సుషమాకందముల పక్ష
 ఫలగుళుచ్చచ్చవిప్రతతిఁ గాంచి

నారంగముల గణనారంగముల ఘన
 వ్రసనప్రకర సౌరభంబు లెఱిగి
 శ్రీఫలంబులఁ దపశ్శ్రీఫలంబుల మహా
 భాస్వరచ్ఛాయల ♦ పదవు లొంది
 నందివర్ధనము లానందవర్ధనముల
 గ్రంధన్ద్రిశిందరుంకార మరసి

తే॥ కర మశోకములౌ నశోకములగముల
 తతసుసంతానవీధి సంతానవీధిఁ
 జేరి శతరుద్రసూక్తంబుఁ ♦ జెప్ప రాజ
 హంసలను రాజహంసల ♦ నరసిమరిసి॥

మ॥ పరిపాఠోరుఫలావళీ స్తబకరంభాపాదపప్రాప్తని
 ర్భర సౌరభ్యపరాంపరావృత్తుల నాఘ్రాణంపుచున్ గోస్తనీ
 పరిపక్వాచ్చగుళుచ్చభోజనశుకప్రారంభితామ్నాయసుం
 దరపాఠంబుల నాలకించుచు నితాంతప్రీతచేతోబుడన్॥

వ॥ ఇట్లు చనిచని

శా॥ కాంచెకాంచనగర్భసంభవుడు ప్రేంఖిత్పద్మరాగోపల
 ప్రాంచచ్చారుఫలోచ్చయాయతనశాఖావాసవాస్తవ్యది
 వ్యాంచచ్చాకునిమండలికలకలావార్యప్రవాదంబు నా
 చంచత్కర్పరదివ్యభద్రవటభూజాతంబుఁ బూతంబునున్॥

వ॥ కని యనేకయోజనాయామవై శాల్యభాసురంబును దేవాసుర
 ప్రమథవీరమండలీపరివేష్టితంబును నగు తచ్చాయా ప్రదేశంబు
 నందు.

క॥ మరకతసోహనంబులఁ, గురువిందమణివితానశుకడ్యంబుల భా
 స్వరశశికాంతస్థులున్, హరువగు మణిమయమహాసభాంతర
 భూమిన్॥

క॥ నవరత్నస్థగితంబగు, సువర్ణసింహాసనమున ♦ సొంపగుశాస్త్రా
 లవరాజనమందుం గా, రవముగఁ గూర్చుండియున్న ♦ రమణీ
 యతమున్॥

సీ॥ బహురత్న భూషణభ్రాజితామరసుతా
 హస్తచామరసేవలందువాని
 వామాంజ్ఞపర్యంజ్ఞవాసకోభితమహీ
 ధరరాజకన్యతోదనరువాని
 గంధసింధురశిరఃకౌంచవిదారణ
 యుగ్మమధ్యస్థుడై యుండువాని
 నందీశపాలితనానాప్రమథవీర
 గణనాథకోటులఁగాంచువాని

తే-గీ॥ హరివిరించిప్రముఖనిఖిలామరేశ
 విరచితప్రస్తుతులఁ బేర్చి వివేడువాని
 సకలహాటకగర్భాండచక్రనివహ
 పట్టభద్రేశ్వరుండయి పరగువాని

ఉ॥ చందురురేశతో మిగులజానగుకెంజెడలొప్పవాని భూ
 తిం దమిదేహ మెల్లడలఁ దీర్చినవానిఁ గడిందిపాఁపఱే
 నిందగుజంఁదెమట్టుహావశించినవానిఁ గృపాకటాక్షముల్
 పొందుగభక్తరాజపయి బూన్పెడువాని మహామహేశ్వరు॥

క॥ కని తద్విభుపదవనజము, లను మస్తముసోఁక మ్రొక్కి లలితవిపంచీ
 ఘనతంత్రితతి మీటుచు, గనదుద్యద్గీతనుతినిఁగావించె నిటుల్॥

ఉమావృత్తము:—

కరిముఖజనకా కరుణాలోకా!
 సురుచిరచరితా సురసంగీతా!
 శరవణజగురూ శరభృన్నేరూ!
 పరివృతగిరిజా పరమోత్తమా!

తే-గీ॥ అని యిటుల గానమొనరించి యార్ఘ్యఁగాంచి
 హస్తములుమోడ్చి వ్రాలి జోహారుచేసి
 సామజాననగుహులను సన్నుతించి
 తక్కుప్రేమభేష్యులకు సత్కారమొసఁగి

తే॥ మరల వీణమీటుఁ హానితలజుఁ గాంచి
 యంచితోక్తి నిట్లు ♦ హరుఁడు పలికె
 దేవహాని! యిటకు ♦ దిగితి వెందుననుండి
 చిత్రీవార్తలెవ్వి ♦ చెప్పు మిఁకను॥

ప॥ అని యొకమణిపీఠికా గూర్పుండనియోగించి నంతనతండం
 దాసీనుండై యిట్లనియె.

—: నారదముని శివునకుఁ గాంచి లోని శివద్వేషంబుఁజెప్పట :-

క॥ సర్వజ్వలరగమీకెది, యుర్విసదృష్టమగు నిర్జరోజ్వల! నాపైఁ
 బర్వదాహాత్మల్యసుధా, నిర్వాహావ్యాహతేద్ధనియతి యిదికనక॥

ప॥ ఐన నడిగితిరికావున మనవిచేసికొనియెద నవధరింపుఁ డెల్లలోకంబు
 లందేను చరించుచు నొక్కనాఁడు.

శా॥ దేవా! యేమని తెల్పువాఁడను ధరిత్రీభాగమందున్నత
 శ్రీవిస్తారవిరాజితంబయినకాంచీపట్టణంబేగి యా
 యావైచిత్రుల నెల్లజూచుతటి పెల్లానేవమొక్కండు చే
 తోపీధిక్షమధియింపఁగా మరలి యిందుకొజేరితికొ మీదరికొ॥

క॥ అన “నేమియద్ది వేగిర, మునఁదెలుపుము వినెద దివ్యముని!”
 యనుడుకడుకొ, వినయముతోడుతనిట్లని, యెనుగరములుమొగిచి
 దేవముషితానంతకొ॥

శా॥ చోళాధీశుఁడు నీదుభక్తుఁడు రుచుల్ శోభిల్లి నీపూజనే
 వేళకజేయుచు నీదుభక్తతతికికొ ♦ బ్రీతికొబాసంగింపఁగా
 నాశీకాతుమతుండు యామునసుధీనాధుండు విచ్చేసి శై
 వాలికొ దత్తభగల్పి వైష్ణవమతవ్యామోహుఁ జేసెకొ నృపుకొ॥

ఆ-వె॥ అంత నానృపుండు ♦ హరమతంబును బాసి
 పాంచరాత్రజనులఁ ♦ బజ్జఁజేర్చి
 తన్మతానుబద్ధతాత్పర్యమయుఁ డయి
 శైవజనుల దవ్వె ♦ సాగనంపె॥

వ॥ మఱియు

ఉ॥ దేశమునందు నెల్లడల † దేవుడనకహరియే సమస్తమా
కేశవునిచ్చచేబాదలు † గేశవుడే పరతత్త్వ మెందునుక
శ్రీశునిగొల్పునమ్మతమె † యిభ్య మసభ్యము భిన్నమంచు నా
దేశముచేసె తేడటలె † దిద్దిరి శ్రీతిరుచూర్ణ మెల్లరుక॥

వ॥ ఇకనక్కాంచీపురంబందు.

సీ॥ వెలిబూది గనుపట్ట † వెలికిజమ్ముటె కాని
పెరటనేనియు నుంప † వెఱచు జనము
శివరాత్రిబ స్తేరుచేసిన నెఱిగి వా
రలపేరు లధికార్లు † వ్రాయుచుందు
రేకామృపతిగుడి † కేగువారల నేదొ
సాకుతో నారెకుల్ † సాగనీరు
“ఒకలింగఁడుడిగిననుడిగినట్ట”ని కూట
రాయిమింగును బాంచరాత్రజనము

తే॥గీ॥ బిల్వవృక్షములకుఁబన్నువేయఁజూతు
రంగళులయందు రుద్రాక్షులమ్ముటరుదు
శైవులెవరేనిఁ దత్సేమఁజన నడలుదు
రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూటమేవుమిగిలె॥

ఉ॥ ఏకరసాలనేతవయి † యెప్పుడుఁదత్పురిఁబాయకుండునీ
వే కనుచుందువన్నియు నిఁకెందునునేనియు నీదుదృష్టికిక
రాక యొకండురాజులునె † రాజకిరీట!వినుోదబుద్ధి న
పోకడఁ గొన్నినా శృటుల † బోవఁగఁజేయఁ దలంచి తున్నతిక॥

చ॥ ఇకను, విలంబ మొందక మహేశ్వర!యొక్కని ధీరతల్లజుక
బ్రకటితశై వశాస్త్రసువిభాషితభూషితవాగ్ధరంధరుక
సకలకలావిశారదుని † జక్కనఁ జోళమహేశ్వరాగ్రణీ
నికటముఁ జేర్చి వైష్ణవుల † నిర్జితులక బాసరింపు మింపుగక॥

ఉ॥ ఆ సరసేత కాత్మకలితాధికవైకృతి నెల్లబాపిత
స్నానసమందు నీవదనమించితభక్తి వనుగ్రహింపు స్వ
స్థానములందుఁ బూర్వమటు ♦ నైవదిదగ్రణులఁ ఘటించు సు
శ్రీనిజవై జయధ్వజవిచిత్రముఁ బొనరింపు! తద్భువిఁ!

చ॥ అనుటయు లేతనవ్వు మొగమందుఁదయింపఁగ లోకశంకరుం
డనె ముని! యిట్టిపట్టుదల ♦ నాత్మమునందు వహించిఁజేటికే
యనువుననైన భూజనము ♦ లారసి భక్తినిఁజెంది దైవపూ
జను బొనరించుచుండుటయె ♦ చక్కనిమార్గముగాదె యారయఁ!

మ॥ ననుఁ బూజించిననెట్టులో యటువలెఁ నారాయణుఁ గొల్చినఁ
వనజాతాప్తునిఁ బూజచేసినను మఁద్యామాంగి నార్యుఁ భజిం
చిన హేరంబుని నేవచేసినను వాసిఁగూర్చు శ్రేయంబు లిం
దనుమానం బొకయింతలేదరయుమీ ♦ యంభోజజన్మోద్భవా!

క॥ ఇక నన్నుఁగాని మత్స్య, జకరాజినిఁగాని మేటిసంభావనతో
నొకఁ డారాధించినవే, తొకఁ డటుమానినను బూనఁనుద్రేక
మొదఁ!

వ॥ అనుడు నారదమునీంద్రుండు చిన్నవోయినమొగంబుతోఁ గరం
బులుమొగిడ్చి మరల నిట్లనియె.

చ॥ అనఘచరిత్ర! నీమదికి ♦ సంతయునొప్పిదమైన మాదృశుల్
గని యెటుసై పఁజాలుదురు ♦ కష్టముగాదొకొ, శాంభవాగ్రణుల్
మనములఁబొక్కుచుఁ దమదుఃఖమందిరసీమలఁబాసి లాతిమే
దినులకుఁ జేరఁజోయి యటఁ ♦ దీరనిచింతఁ గృశించుచుండుటల్!

ఆ-వె॥ నిత్యవైభవముల ♦ నెగడుచుండినభవ
దాయతనములందు ♦ నకట యొకఁడు
గానుపింపఁ డట్టికష్టపుపాటున
కోర్వ నోర్వ దీనిఁనుడుపు మభవ॥

ఉ॥ భక్తులమానసంబులను ♦ బల్మణు రంజిలఁజేయుచుండు వా
యుకి నిఁబాయఁగాఁదగునె ♦ యొప్పునె! సాధుశరణ్య! వేగ మేల్

శక్తి గలటియొక్కని విశాంపతిగోష్ఠిక జేరఁబంపి సు
వ్యక్తిఁ దదీయధీరజనవాదమపాస్త మొనర్పజేయుమా॥

తే॥ మఱియుఁ దమనుడిచొప్పనకా మనుజనాథుఁ

డితరదై వంబులను గొల్పుటిష్టపడుదుఁ

గాని శై వమతంబును గంటగించి

యంతమొందింపఁ గనుచుండుటఁగుముకాదే॥

చ॥ అని యిటులొక్కతీరు హృదయంబుగరంగఁగ వేడుచున్న న
మ్మునికులవర్షుఁ జూచి శశిభూషణుఁ డిట్టులఁబల్కె నట్లె నా
యనుచరముఖ్యు నొక్కని రఁచుంబునఁబృథ్వి జనింపజేతు న
య్యనఁఘుండె దిద్దు సర్వము మహాముని! చన్నిక సంతుసంబునకా॥

క॥ అని పల్కి మహాకాళుం, డనుప్రమథేశ్వరునిఁ జూచి యంతికదేశం
బును జేరఁబిలిచి యిట్లనె, ఘనమకరందరసమధురఁకాంతతరోక్తి॥

చ॥ వినుము కుమార! సిప్రవృథివీస్థలిఁ గాంచి జనించి సత్వరం
బనితరతుల్యతాగరిమ ధన్యుతలఁగనమస్త వేద శా
స్త్రనిచయపాండితీసువిహితప్రభాఁ బ్రతివాదివాదభం
జనమొనరించి యాత్మమతసారభము వెలయింపు మెల్లడకా॥

ఉ॥ నావుడు నన్న వేగ వదనంబున నైల్యముఁజెంది యిట్లనె
దేవ! యిదేల? తావకసదేశమునందు మహాప్రమోదలీ
లావిలసత్సుభైకరసలాలనమానసవృత్తినున్న న
న్నీ విపుడిట్లు దవ్వలకు నెట్టుట కెట్టులనోర్తు నేనికకా

తే॥ నన్నుడిగి వేటొకనిఁబంపు నాథ! నీదు
పాదకమలాశ్రయంబు నేఁ బాయఁజాల
పరుడనానొకొ యేటికీపాటు నాకు
మనుజయోని జనించుట మంచిదొక్కొ

—: శివుఁడు మహాకాలుని భూమిఁబుట్టుట కొప్పించుట :—

క॥ అనుడు నగి దేవనాథుం, డనియె సమర్థుండవౌట నారసి నిన్నే
పనుపఁగఁగోరితి లాతుల, బనిచిన సామాన్యజనుల ఫలమేమి
యగుకా॥

ఉ॥ ఏకరసాలనాఘఃడను॥ నెంతయునింపగు పేరితోడ నే
నాకటకంబుఁ బాయక యహర్నిశము॥ వసియింతుఁ గావునకా
నీకు మదీయదశకానము ♦ నిత్యముగా నొనఁగూడు నేటికీ
వీ కరణికా వెనుంబడెద ♦ విద్యచరిత్ర! తలంపు నానుడికా॥

శా॥ భూలోకం బదికర్మభూమి యచటకాబోల్పొప్పఁబుణ్యంబులకా
లోలాత్మకా బొనరించినకా సుఖము లీలోకంబులకాగాంతు రా
శ్రీలాలిత్యవిభూతి గల్గునెఱియిటకా ♦ జిత్తుంబునకాగాంచు! సీ
లీలకావెల్లంగఁజేయు భూమిపయిఁ బ్రీతికా గులోద్ధారకా!

చ॥ మఱియును మర్త్యజాతి ననుమానముమాని యెటుల్ జనింతు నం
చటిముఱి నెంచబోకు భవదర్శము నేనిదెపంపువాడ నా
గరితను గంగ నాపెయెడ ♦ గర్భము నావలనకాగ్రహించి కృ
చ్చుట జనియింపు పట్టివయి ♦ సాకెద నికబహుమానవై ఖరికా॥

—: శీవుఁడు గంగాదేవిని భూమింబుట్టి మహాకాళుని గనుమనుట :-

క॥ అని యంతనె గంగను గనుఁ
గొని యిట్లనె దేవి! సీవుపువలయమందుకా
జనియింపవలయు నచటకా
వనినిధియంశజుడొకండు ♦ వరియించు నినుకా॥

క॥ పరిణయ మాడినతోడనె
కరమరుదుగ నతఁడునురుగుఁ ♦ గాలవశత నే
డై ట సీవు శైశవాదిగ
ధరియింతువు నాదుభక్తిఁ దద్దయు మదిలోకా॥

తే॥ గీ॥ వాఙ్మనసవృత్తి నాయందావారితముగ
వెలయఁజేసెడు వంత సీతలఁపెటింగి
కరుణతో నీకు గర్భంబుఁగాంగఁ గూర్తు
నిమ్మహాకాలుఁ డిఁక జనియించు నీకు॥

క॥ కొలఁదిదివంబులు మాత్రము
కులబంధులతోడ బొత్తుగొదవై యెదవకా

గల దంతనె సుతుఁడునిను

విలసద్భహుమానగతిని ✱ వెలయించుఁ బ్రియా!

ఉ॥ నావుడు దివ్యగంగ యనఁనాధ!యి దేటివినోద మేను మీ
పావనసన్నిధానమును ✱ బాసి భువిజనియించు టందును
గావలుఁడై నయొక్కనికి ✱ గైఁబడి యన్నరుఁగోలుపోయి నిం
దావహమైనచూలుఁగొని ✱ యాత్మజునొందుట యుక్తమానోకో॥

తే॥గీ॥ ఏటికీపాట్లు నాకు నేనెంతయేని
దోసమొనరించితి నో యేమొ ✱ తోచ దగ్గి
రాజ్ఞి పన్ని నయట్టితంఁత్రంబొ నాదు
భాగధేయమొ తమకిట్టిభావ మొదవె॥

చ॥ అకట మహాత్మా! నీదుహృదయంబున కర్వనుగాక యున్నదా
వకకరుణోపసార మది ✱ పట్టపురాణి నె నున్ననైన నీ
చకితను దాసి గానయిన ✱ సన్నిధినుంపడలంపు దేవ! యా
ర్యకుఁడమకుంబానర్తు నివేయంజల్గులక దలయందునొందుచుక॥

వ॥ అని పెల్లుగవందురుచున్ననమ్మందాకినిక గనుంగొని మహేశ్వ
రుండు మందహాసంబుఁ గావింపుచు నపవారితంబుగ నిట్లనియె.

మ॥ పరిశుద్ధాత్మకవంచుఁ బ్రాణములకు ✱ బ్రాణంబవంచుక గిరీ
శ్వరజక మించినదానవంచుఁ దమి శీర్షంబందు నిన్నొందనో
సరి నీకెందొకచెల్వగల్గునొ దిశాచక్రింబు గాలించినక
మొలుగుంబోడి! మఱుంగదేటికి సమున్నీలదృపాకాంతతక॥

ప॥ సను నిడి చాల్ఁగలఁనా మనంబున వందురుచుండుటందు నీ
వొసరదు స్వల్పకాలమునకోపుము కష్టమొ సౌఖ్యమొ యింక
వనితసకృష్టఁడైనపెఱవాఁడు మగిండగునంచు నెంచకీ
వననిధియే భవింబోడమి ✱ వచ్చి వివాహమునొంది మ్రందెడుక॥

చ॥ అదియును బాల్యమందె యగునావ్యసనంబును నిన్నుఁగన్నవా
రెడ నణగించుకొందురికనీయది త్రోయఁగరానికార్యమై
నది తడవంగ నేటికది ✱ నాతుకమిన్నరొ! నీవు నాపయిక
జెడరఁగనీక చిత్తమును ✱ జేర్తువు పిన్నటనాటనుండియుక॥

క॥ ఒకమన్వంతరమున నా
సకలధుసీరాజరాజుసాగరవరుఁడా
త్మకు నాయకుఁడని యెఱుఁగుము
చకితవుగా కిట్టియుచితసరణికి దేవీ॥

తే॥ గీ॥ ఆ సముద్రిండునుక మదీయాష్టతనువు
లందు నొకఁడగుతనుమాత్రుఁడంచు నెఱుఁగు
మన్యుఁడని యెంచఁబోకుమీ ధ యాత్మమందు
ననుచితాధ్వముగూర్తునే ధ యకట నీకు॥

శా॥ ఏకామేశ్వరుఁడన్ననామమున నేనెప్పటఁ దద్రాజధా
నీకమ్రాయతనంబునం దమరుదుక ధ నిన్నేమట నాదుసే
వాకేతూహలసంభ్రమభిమదనాపమ్యానరాగాత్మవౌ
నీకుక గూర్చెద మత్ప్రసాదము సుతుక ధ నీరేజప త్రేక్షణ॥

చ॥ సతులకు భర్తృశాసనము ధ సమృత్తిమై నెఱవేర్చు పెంతయుక
హితముగు దానిఁబోవిడిచి ధ యెన్నివ్రతంబులు నెన్నిపూజలుక
సత మొనరించుచున్నను బ్రశస్తినిఁజెందదు హర్షమీదు ప్రో
న్నతమతి! నీవెఱుంగనివె ధ న్యాయవచస్సముదాయధోరణుల్॥

క॥ కావున నటమఱసేయక
నీవికఁగాంచీపురమున ధ నిశితవ్రతుఁడా
శ్రీవైష్ణవునకు సుతవై
కావింపుము జన్మమరసి ధ కంజాతముఖి॥

క॥ అనుడు నిశితవ్రతుండగు
ఘనవైష్ణవునకుఁ బొడమినఁ ధ గానఁగనగునే
మనసిజహర! నీపదభ
క్తిని వారలుసాగనీరు ధ ద్వేషింతు రెటుల్॥

క॥ అనుటయు సంబరవాహిని
కనియెను శశిమాలి యద్ది ధ యనవసరమునీ
కెనలేనిభక్తి నాపై
నొనరును బిఱులివిఱుఁబోకు.. ధ ముత్పలనేతా!

ఉ॥ ఎప్పుడుగాని యెవ్వరికి ధీననియు నెవ్వరిధమైనపూన్నియున్
దప్పక యొండెదుర్కొనిన ధార్మ్యమునొందును డింద దింతయున్
దప్పనొకో నిసర్గజనితాంతమనోగతు లడ్డగించుచో
నొప్పులకుప్ప! నానుడికినొప్పుము చెప్పకు మన్యనూక్తులన్॥ 95

క॥ మందాకిని విని యిఁకఁ
దనకుందప్పదు పుట్టుఁగనుట ధీమతుల నని తాఁ
గుండకయె యాత్మమానస
ముందిటమునొనర్చియుండెఁ బొంకముమీఱన్॥

తే॥ గీ॥ అ మృహాకాలుఁడును దనయవతరణము
నకును గంగను భువనశాసకుఁడు వసుధ
కనుప సెలవిచ్చుటయు నాపె ధీ యాత్మగొంకి
యెట్టకేలకు జత్తంబు ధీ గట్టిచేసి॥

తే॥ గీ॥ ఒప్పుటయుఁ గని తానికనుర్వి జన్మ
మొందుటది యనివార్యమంచూహచేసి
పుడమిఁగాంచుచు నిలిచిన ధీ భోగిభూష
ణుం డిటులఁబల్కె నాతని ధీ నొగులుదీఱ్ఱ॥

ఉ॥ కంటికి తెప్పవొలె నినుఁగొంచుచునుండుఁ గుమార! కూరిమిన్
దంటపు నీవు వేగముగ ధాత్రిజనించి యనాత్మవాదులౌ
కంటకులన్ దగ్గఁగెలిచి ధీ ఖ్యాతిగ నాత్మమతంబు నిల్పు! ని
న్నంటపు మేదిసీగతనిరంతరపంకపరంపరావృతుల్॥

తే॥ గీ॥ అనుడు నాతఁడు శిరసుననంజలిన్ఘ
టించి దేవ! ప్రసాద మట్లే యొనర్తు
నశివసామాజికాభిజయంబుఁ గాంతు
శివమతధ్వజమున్ బ్రతిష్ఠింతు ధరను॥

చ॥ అనుటయు దేవనాథుఁడు “తథాస్త”ని నారదహునితోనికన్
జనుము మునీంద్ర! నీవిటకు ధీ జక్కఁగవచ్చినకార్య మెంతయున్
మనసుకు నచ్చివట్లనరె ధీ మానివరేఁబ్బులమానసంబునొం
దిన నెదిచక్కగాదు జగతిన్ జతురాస్యకులై కభూషణా!॥

వ॥ అనినంత నారదుండు సంతుష్టుండై పరమేశ్వరీపరమేశ్వరచరణారవిందంబులకెరగి తనయానంబునివేదించుడుఁ బరమేశ్వరీ మునిముసినగవుతో నారదుకదిలకించి.

తే॥ వదివచ్చిన నామీదికిఁగోరుదెంచుఁ
గాంచితివెకాదె మాని! గంగమ్మగతులు
ఊరకుండెడువారలఁకువకృతులివె
మొత్తుదురు లోకమందెప్పు ఁ మొత్తవారి॥

వ॥ అనిన మందహాసంబుసేయుచు నారదుండుచనియె నంత మహేశ్వరాదేశంబునఁ బేరోలగంబు విరమింపఁబడియె.

—: ఆశ్వాసాంతము :—

క॥ సకలకమలోద్భవాండ
ప్రకరోద్భవహేతుమూర్తి! పాలితనానా
సుకపీశ్వరనికురంబా!
చకితామరదుఃఖహరణాచణ! మల్లేశా! ॥

105

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగపీఠేశ్వరనామధేయవిరచితంబైనహరదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ బ్రథమాశ్వాసము శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హర దత్త విజయము

ద్వితీయా శ్వాసము

క॥ శ్రీశైలరాజ్యలక్ష్మీ, కాశల్యసమర్పితాభిగణ్యసుసేవా
ప్రాశస్త్యమోదితాత్మా!, శ్రీశతానందనిజసచివ! మల్లేశా! ॥

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

శా॥ చంచత్కంచనభిత్తి సంకలితభాస్వద్భద్రరత్నావళీ
సంచిత్రాయతన పద్మామివిలసత్సాధోత్తమస్తామర
మ్యాంచత్తుంగతరాభిచుంబనపటుప్రాకారవిస్తారమౌ
కాంచీపట్టణ మొండు భాసిలు జగత్కల్యాణవల్యాణమై ॥

2

క॥ ఆపురము ఘనతపశ్శ్రీ, ప్రాపితము క్త్వంగనానివాసవిభాస్వ
ద్గోపురము కామకోటి, శ్రీపీఠాధిష్ఠితంబు శేఖర మిలకు ॥

సీ॥ ఏకరసాలనాధేచ్ఛాప్రసాదిత
విజ్ఞానవిద్యుతివిలసితంబు
అతులకామాక్షీమహాకృపాపాపితా
మైశ్వర్యభోగ్యభాగ్యాయతనము
పరివారదేవతాప్రకరాభిరక్షిత
సకలదిజ్జండలీచారుతరము
సమధికయోగిరాజన్యచయానన్య
సామాన్యసిద్ధివైశద్యపదము

తే॥ గీ॥ అభ్రగంగాకృపీటతుల్యనఘాచ్ఛ
సలిలపుష్కరిణీగణాచారుకూల

బహువిధఫలద్రుమస్తోమఃభరితలలిత
సకలప్రష్పలతావాతఃసమధిగతము॥

తే-గీ॥ పుణ్యజనసేవితంబయి ♦ పొడలుగాని
మానవాశసతతికి వేశ్మంబునీదు
భోగివర్గనివాసమై ♦ రాగిలెడును
గాని దుర్విషధరవృత్తి ♦ గాంచు దెవుడు॥

తే-గీ॥ సప్తమోక్షైకనగరప్రశస్త మిద్ది
యంచు గాంచియె కాంచి నేకామవిభుఁడు
వరదరాట్టను బ్రత్యేకవసతు లొంది
యుండిరని వృద్ధజను లనుచుందురెవుడు॥

క॥ నారులలోపల రంభా
నారీమణిపోల్కిని నభినంద్యశ్రీఁ జె
న్నారనగరులందుఁ గడున్
సౌరుందగుఁగాంచి యనుచు ♦ సాటుదురు ప్రజల్॥

ఉ॥ అందలి విప్రు లెల్ల జతుఃరాస్యలు రాజులు రాము లార్యజా
తందగువారు శ్రీదులు మతిఁ గణియింపరు శూద్రు లేబలున్
గ్రిందికిమిఁదికిఁ దిగిచి ♦ గెల్తురు నారదు నందు గాయకుల్
కృందుగఁ గావ్యుని విబుధఃకంటకు మెచ్చరు సత్కవీశ్వరుల్॥

క॥ కరు లై రావణవిస్మయ
కరులు మహావైరిభీతికరు లన్నగరిన్
హరు లిఁక భాస్కరహరిరుచి
హరులు హరులు సమరభూమి ♦ నద్భుతమొదవన్॥

వ॥ అందు

తే-గీ॥ వరదరాక్షాస్త్రి రాజులు ♦ వాడనెవుడు
విష్ణుకంచి యటంచును ♦ బిలుచు జనము
తక్కినట్టిపురంబు సంతుయును గరిమ
ఘమర శివకంచియని సాటు ♦ సఖిలజనము॥

—: శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యచరిత్రము —:

తే-గీ॥ విష్ణుకంచి వసించురు ♦ వేలకొలది
 విత్తముల్ వైష్ణవోత్తముల్ ♦ విమలచరితు
 లందు బేర్కొను గందాళే ♦ యన్వయమున
 ఘనుఁడు విష్ణుచిత్తార్థుం డకశ్శలుండు॥

క॥ ఆయన కిరువురుతనయు ల
 మేయులు లక్ష్మణబుధుం డమితతర్కవచ
 స్థేయుఁడు శతగోపార్థుఁడు
 నై యలరుదు రిద్దమూర్తు ♦ లభినుతచరితుల్ ॥

క॥ శినశాసనమున గంగా
 కువలయదళనేత్ర యంతఁ ♦ గోవిదవరవై
 ష్ణవవిష్ణుచిత్తునకుఁ డా
 ననతారముచేసెఁ గూతుఁడై యొప్పమరక॥

తే-గీ॥ కరగిపోసినయట్టి చొక్కమగుబంగ
 రంపుబొమ్మయనాఁ దగి ♦ రాణమీఱు
 మేని మేలిమికాంతుల ♦ మెఱయుచున్న
 బాల బాస్వత్కళాజాల ♦ భవ్యలీల॥

క॥ ఆకన్య కష్టమాబ్దం, బాకరి తమగుడు నపుడే ♦ యనురూపవర
 శ్రీకలితకజేసి రయం, బే కల్యాణంబుసేయఁనెంచె చిత మదిక॥

న॥ ఆయమపుట్టువునకుఁ గొంతపూర్వంబు దే.

చ॥ శివవచనంబునక దనకు ♦ సిద్ధముగా సెలవొటనెంచి య
 ర్ణవుఁ డొకయూర వైష్ణవగుణజ్ఞ సుతుండయిపుట్టి వేదశా
 స్త్రవిహితదశకానంబులను ♦ జ్ఞాడినిఁ జెందుడు తల్లిదండ్రులం
 త విగతజీవులైరి తదానంతరముల్ నెరవేర్చె నాతఁడుక॥

తే-గీ॥ అంత నతఁ డొకవత్సరం ♦ బై నపిదపఁ
 దీర్ఘయాత్రాభిలాషియై ♦ తివిరి సకల

పుణ్యభూములఁ గనుఁగొంచు ♦ మోక్షపురుల
సిరులమీఁతిన కాంచికిఁ ♦ జేరె మీఁటి॥

ఆ-వె॥ వచ్చి విష్ణుకంచి ♦ వైష్ణవాగ్రణులయా
వసధములను విందుఁ ♦ బడయుచుండె
విష్ణుచిత్తుఁ డతని ♦ వేఁగని గోత్రసూ
త్రముల సంప్రదాయతత్వ మరసి॥

వ॥ అష్టావింశద్వత్సరంబులపాయంబుతోనున్న యవైష్ణవవకుమారుని
రూపరేఖాదులకు సంతృప్తుండై నిజబంధులఁ బట్టి పుత్రుల నాలో
చించి యవ్వారియనుమతంబున నొక్కనుమూర్తంబునందుఁ దన
కూతునబ్బాలునకిచ్చి కన్యాదానంబుచేసి వివాహంబు నెరపె
నంతమీఁద దైవేచ్ఛజేసి యన్నూతనవరుండు.

క॥ ఒకమధ్యందినమందున
నొకతీర్థస్రావముఁ జేరి ♦ యుత్సాహముతో
నొకఁడవగాహనమొందఁగ
మకర మొకం డొడిసి చేర్చె ♦ మకరాలయము॥

వ॥ అంత నతండు మరల సముద్రుండై యొప్పె నిందు విష్ణుచిత్తాదులు
జామాతృమరణంబునకు ఘోరదుఃఖాత్తులై విలపించి యుత్తర
క్రియలనిర్వర్తించి రాబాలిక వైధవ్యంబునొందియుం బాల్యపా
యంబుకతంబున శోకం బెఱుంగక పెరుఁగుచుండె.

తే-గీ॥ కమలకోమల యని నామకరణదినము
నాఁడు తలదండ్రు లెంతో యానందమునను
బేరుపెట్టుట నట్టులే ♦ వెలసె నాపె
గాఢసౌగంధ్యసుందరకాంతు లమర॥

తే-గీ॥ తెలివితేటలు దైవభక్తి గురుభక్తి
యును సమానోదరప్రేమ ♦ మున్నతమతి
పారిశుధ్యము సౌశీల్యభాగ్య మాకె
కమరె సహజంబులై ♦ యవయవములట్లు॥

తే॥ ఆయమను గాంచి లోలోన † నాపుకొనుచు
వందురుదురు గురులు హితుల్ † బందుగులును
వత్సరంబులుపది దాటె † బాల కపుడు
లోకవిజ్ఞాన మదికొంత † శోక మొసఁగె॥

ప॥ అంతఁ గొన్నినాళ్ళ కాయమకు యశావనంబొదవె నాపై న
పూబోడియును.

ఉ॥ అప్పు డొకింతదుఃఖమును † నారసియున్ దనపూర్వజన్మపుం
దెప్పరమైనతేజ మది † దేట్చినఁ జత్తముగట్టిచేసి తా
నెప్పటియట్టులుండె నిఁక † నెంతయు బ్రాక్తనవాసనాత్మయై
యొప్పులకుప్ప శాంభవమతోత్సుకయై చెలువొందు నిచ్చులున్॥

ప॥ అట్లు సహజశివభక్తిపరాయణయైనను దనవారల భయంబున
మఱుగుగావించుచుండి యాబాలారత్నంబు.

:- కమలకోమల శివభక్తిసేయుట :-

సీ॥ తనువెల్ల భసితంబు † దాఁ బూయనెంచియు
నతిగోప్యముగ వక్షమందె యలందు
శివనామ మెప్పుడును † జింతనం బొనరించు
బెట కక్కరంబేని † విసంగరాదు
శివకంచి కెదురుగాఁ † జేతులు జోడించి
నిలుచుండి నిట్టూర్పు † నిగుడఁజేయు
శివరాత్రి యమర నశిర్జ్ఞమయ్యెనటంచు
బస్తుండు సుంతసావడదలఁపదు

తే॥ శివునియుత్సవములు దవ్వు † జెలఁగుచుండ
నిక్కినిక్కి కనుచునుండు † నిష్ఠమీటి
భజనములు మేళములు విసఁబడినయపుడు
తన్మయత్వంబుఁజెందు † బద్ధదళనయన॥

మ॥ అపురూపంబుగ నెన్నఁజేసి యును న॥ య్యధ్వంబునందుండి శ్రీ
ద్విపతైలంబున కేగువారియెడ నెంతే భూతిరుద్రాక్షలిం
పు పిసాళింప ధరించినట్టి ద్విజు న॥ పూర్వబోడి వీక్షించి చూ
క్కపుభక్తి బ్రణమిల్లు శిఫల మెఁజేగన్పట్టినన్ మొక్కిడున్॥

తే॥ గంగియెడలఁ దోడ్కొని ♦ కాను లడిసి
జీవనముసేయు వారలు ♦ చేరి దటియ
హరునివారువములని యాహ్లాద మొంది
బిచ్చ మేదేని యర్పించి ♦ ప్రీతి సేయు॥

క॥ తమసురభులు మొగదూడల
నమరికఁగన నుదితవిస్తరామోదమునన్
గమల యనుక్షణమును జే
మము సంధానించుచుండు ♦ మహితప్రేమన్॥

తే॥ ఇట్లు శివధర్మసేవనాధీనయగుచు
నున్న దల్లికిఁ దండ్రికి ♦ నన్నలకును
బంధువుల కెవ్వరికిని నేర్పడఁగనీక
భక్తి సేయుచునుండె నభవునియందు॥

వ॥ అంత దినదినప్రవర్ధనూనం బగుచున్నన ప్పారమేశ్వరకైంకర్య
లోభాయతాత్యాచారమతిన్ బ్రచోదితయై యొక్కనాఁ డాశీల
వతీనతంసం బిరుగుపొరుగిండ్లనున్న స్మార్తబ్రాహ్మణస్త్రీణము
కార్తికేందువాసరంబగుటఁ బ్రదోషంబం దర్శనావస్తువుల సమ
కూర్పుకొనిశివకంచికేకామేశ్వరాలయంబున కేగుచుండుటఁగని
తానునుగూడఁ దదనుగమనాభిలాషిణియై తల్లిదండ్రుల సెలవడిగిన
నవ్వు రక్కజంబొంది మిక్కిలికినుకతో నమ్మానిని కిట్లనిరి.

మ॥ తగునే యల్లరిపిల్లవై తి వెటులీ ♦ తాత్పర్యమున్ జెందితో
సి! గురుగ్రోహిణీ! రుద్రమందిరములన్ ♦ జేరంగనొనే కటా
నగరే! భాజను లోర్తురే! హితులు భూనాథుండు మాన్యంబుఁ దా
నెగబెట్టండ! వెలిన్ బొనర్పరే! మహాహింద్రప్రభుల్ వైష్ణవుల్॥ ౩4

తే॥ ఎట్లు నోటికివచ్చె నీ ♦ కెవరుచేసి
రిట్టిదుర్బధ చట్ట యేదేని వచ్చు

నొక్కొక్క! చెట్టు చెడెడునాఁడు ♦ కుక్కమూతి
సిందెలోందు ననెడునుడి ♦ విందుముగదా॥

ప॥ అనిన దీనాననయై యమ్మానిని నిజజనసీజనకుల కిట్లనియె.

క॥ మీ రగ్నులఁ బూజింపరొ
వారిరుహో వృషముఖనావగ్రహపూజకౌ
గూరిమిఁ జేయరొ! దిగధిప
వారార్చ నొనర్పనట్టివారో యరయకౌ॥

ప॥ మఱియు హోమంబునందు గంధర్వు లప్పరోజనంబులు మున్నగు
వారలకు హవ్యంబు లిచ్చుచుండుటలేదా?

క॥ పారమ్యము మనదేవున
కే రంజిలుఁగాతమింక ♦ నితరసురలఁ దా
మూరకసేవించిన నది
నేరం బగునొక్కొ! యరయ ♦ నేర్తురు మీరలో॥

ప॥ అనుడు విష్ణుచిత్తుం డిట్లనియె.

తే-గీ॥ సెద్దపులి పచ్చి తఱిమిన ♦ బెంగనొడుగ
నైనను శివాలయంబున ♦ కరుగరాదు
మనమతాచార మిచ్చి కుఁమారి! మాటు
మాటలాడకు వేటొకబాట సారకు॥

తే-గీ॥ అనుచు నుండఁగ భ్రాతృద్వయము దఱియుడు
నపుడు జనకుండు వారల ♦ కాస్వరూప
మంతయు నివేదనమొనర్ప ♦ నం దవరుండు
బిట్టలుక పండ్లుగొలుకుచు ♦ నిట్టులనియె॥

చ॥ ఎవ రుపదేశమిచ్చి రిటు ♦ హేయపుబుద్ధి జనించెనెట్లు? నీ
కవినయశాలినీ! కులము ♦ నంతయు గంగను గూల్చినెంచితే
అవునిది కాదునా నెఱుంగవై తివి మూర్ఖపు చెడ్డత్రోవలోఁ
దవిలితి వింక నీ కుదకతర్పణము బొనరింప యుక్తమా॥

తే-గీ॥ చేరి పాపండు లెవరేని ♦ చేసిరొక్కొ-
యిట్టిదుర్బోధ నెట్లు సహింతు నేను

ఉఱకయుందు నెబోద్ధల ♦ గురు తెఱింగి
యంత మొందివనే! వారి ♦ నవలనిన్ను॥

అ-వె॥ అని నృసింహమూర్తియై పరుషాక్షరం
బులను వెడలఁగక్కి ♦ పొగలుచుండ
జ్యేష్ఠు డంత నోర్చిఁజెంది యనుజు సన్న
చేసి యాపె నతనిచిందు లపుడు॥

వ॥ అంత శతగోపార్యసధర్మిణి వారలఁ దారించి.

చ॥ మొగమున బూదిరేకలు సములనదక్షసరం బురంబునం
దగువడ నొక్కవృద్ధుఁడగు ♦ నగ్రకులుం డిభశైల మేఁగుచుం
డఁగఁగని యామెయెంతయు దృఢంబుగహస్తములెత్తి మొక్కినూ
టిగఁ గనుఁగొంటి నేనని వడికి దెలిపెన్ దనమామ కత్తుకు॥

వ॥ వెండియు నాకెయిట్లనియె.

ఉ॥ తోటకు నెప్పుడైనఁ జనఁ ♦ దోరపుఁగూరిమి బిల్వభూజ మె
చ్చోటను నున్నతా వరసిఁసొంపగునచ్చొటుచేరి మొక్కి బ
ల్గటపుహర్ష మొందు శితికంతకధాగతలీల లెవ్వరే
బాటలుపాడఁగా నలరి ♦ భక్తివినంగ మనంబు నొందెడు॥

తే-గీ॥ అనుడు నెట్టెట్టు తెల్పవేమనియె నాపె
మగఁడు తత్పిత లక్కటా ♦ మంచియమరె
నేమిసేయుద మిప్పాట ♦ నీమననిరి
నగుచు వారించె జ్యేష్ఠుఁ డందఱను నపుడు॥

తే-గీ॥ కమలకోమల తనవారి ♦ కర్కశోక్తి
జాలమున కెంతయే మది ♦ జాలినొంది
సర్వమును నీశ్వరేచ్ఛచే ♦ నిర్వహిల్లు
ననెడు ధైర్యంబుతోడ నుండెను దనంత॥

—: విష్ణుచిత్తుండుకూతునకువైష్ణవధర్మంబులఁజెప్పుట :-

వ॥ అంత నొక్కనాఁడు శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యుండు కూతుం గూర్చుండఁ
బెట్టుకొనియిట్లు మతధర్మంబు లుపన్యసించె.

ఉ॥ శ్రీహరభక్తులకొ నూరినిఁ ♦ జిత్తుమునకొ దలపోయుచుండు మె
ష్టా హరముఖ్యుడై వముల ♦ నాత్మమునకొ జొరసికుమింకన
వ్యాసాతి దావిడోరునిగఁమాంచితదివ్యనిబంధనో క్తులకొ
నీహృదయంబునకొ నిలిపి ♦ నేమి పేరిమి జెందు! సద్గతికొ॥

క॥ ఏకాదశ్యుపవాసం
బేకమతికొ జేయుచుండు ♦ మెప్పుడు పుణ్య
శ్లోకాయతభాగవత
శ్రీకథలను నాలకింపు ♦ చేతం బలరకొ॥

క॥ జన్మాష్టమి రామనవమి
సన్మానమతికొ వ్రీతములు ♦ సల్పంగవలయుకొ
జన్మములు దరించు జగ
జ్ఞానాదినిదానుడైన ♦ చక్రధరుకృపకొ॥

క॥ తులసియు సాలగ్రావము
విలసత్పద్మాక్షసరము ♦ విష్ణుకులుండు పో
ల్లదస్తాక్షరి తిరుమణి
యిలలోఁ దులలేని వనుచు ♦ నెఱుంగుము పుత్రీ! ॥

క॥ నాకము భోగపరంపర
నాక రమేశ్వరునియం దనారతము మనం
బేకమగనిలిపి పూజన
మేకాలము సేయవలయు ♦ నిది పరమమమా! ॥

క॥ భాగవతము రామాయణ
మాగారుడ పాద్యములును ♦ నలవిష్ణుపురా
ణాగమము పాంచరాత్రము
లే గమ్యములమ్ము! మనల ♦ కిది నమ్ముమెదకొ॥

క॥ విను! శ్రీయు దేవహూతియు
వనచారిణిశబరి రాధ ♦ వైదర్భియుఁ బా
వనజనిద్రోవది కుబ్జయుఁ
గనిరి హరిని భక్తి చేసి ♦ కనుమీపటులే॥

—: కమలకోమల శివభక్తినిఁ బెంపుసేయుట :-

- చ॥ జనకుఁడు పూన్కిమైనిటులఁ ♦ జక్కఁగ వైష్ణవధర్మవృత్తముఁ
దనకు హితంబుగానుడువఁ ♦ దామరసానన గోడపోల్కిఁ దా
విని వినకున్నయట్టులు వఁవిత్తనిజాత్మముఁజేర్ప కెంతయే
ననువుగఁ గొల్పుచుండె శిశిరాద్రిసుతాహృదయేశ్వరాంఘ్రులఁ॥
- మ॥ పనులేవేని నొనర్చుచున్నయపుడు ♦ బ్రాలూలియున్నవృద్ధి భో
జనముఁజేయుచున్నయప్పుడును నిశ్శృంకాత్మయై తావసిం
చినయప్పుడెశయనంబునొందినపుడు ♦ జిత్తంబు గౌరీశవ
ద్వనజాతార్చనకన్న వేఱయిననేభావంబు లే దాకెను॥
- క॥ అపుడిపుడననేటికి వే
తెపుడును నాయమ్మచేత ♦ మెడపక సర్వే
శవదారవిందయుగళీ
విపులధ్యానాన్వితమయి ♦ విలసిలుచుండుఁ॥
- వ॥ ఇవ్విధంబునఁ గొంతకాలంబు జరిగినమీఁద నాయుత్తమ చిత్తంబు
నందు.
- ఉ॥ ఎన్నఁడునేనిఁగల్గునొకొ ♦ యేకరసాలమహీరు హేశ్వరా
భ్యున్నతదశఁనం బిఁకను ♦ నొందఁగలనొకొ నాదుజన్మమం
దెన్నఁడునేని తత్పదనశేధతరామృతపానభాగ్యసం
పన్నతఁ దత్ప్రసాదపరిపాకలవో త్తమసంగ్రహంబును॥
- సీ॥ కనులార! యెపుడేనిఁ ♦ గనుగొందు రామీరు
శివకాంచికానాథు ♦ శ్రీపదముల
వీనులారా! యెపుడేని విందురె మీరు
శ్రీశివధ్యానప్రసిద్ధఘోష
మంఘ్రిలారా! యెపుడైన మీర్నడతురే
బాలరసాలరాఙ్గవనమునకు
కరములారా! మీరు ♦ గాంతురే యెపుడైన
నతులకామాక్షీశ్వరార్చనంబు

తే॥ గీ॥ నాసికా! కల్లునొక్కొ యెన్నుండునేని
 నీకికను నేకసమాకారః సేత్పచరణ
 వికసదరవిందవరగంధః విసరమాక
 రందరసోగబంధురానందమహము॥

—: ఏకామేశ్వరబ్రహ్మాత్మవము :-

తే॥ గీ॥ అనుచు నువ్విమలూరుచు ♦ నాత్మమందు
 నెపుడు భాననసేయుచు ♦ నిగురుబోడి
 యొర్పిఁ బ్రాప్తులుగడువ బ్రహ్మాత్మవంబు
 దక్షిణ నేకామృతతికి నంతట రయమున॥

తే॥ గీ॥ వరుసఁ బంచాహపద్ధతి ♦ వైభవముగఁ
 బరఁగుచుండెను బ్రహ్మాత్మవంబు శివున
 కర్థియైఁ జూడ నరుదెంచి ♦ రచ్చితముగ
 వివిధరాష్ట్రావసీప్రజల్ ♦ వేనవేలు॥

ఉ॥ వై ణికగాయకుల్ మఱియు ♦ వై దికపాఠవిశారదుల్ బుధుల్
 రాణదలిర్ప పణ్యకులఃరాజముఖుల్ ధనశాలులున్ దరి
 బ్రాణులు సర్వవస్త్రముఃదాయమహాకయవిక్రయోరుజ
 శ్రేణులు సత్కవీంద్రులును ♦ జిత్రకలాధ్యులు వచ్చి రత్తటికే॥

క॥ అప్పటిచోళవిభున కడి
 దెప్పరముగ నోర్వరానిఃతెవులైన నికల్
 దప్పక నానాదేశ్యుల
 యొప్పమిచే జరుగుచుండె ♦ నున్నతగతిమై॥

తే॥ గీ॥ అంకురార్పణ దేవతాహ్వనములును
 నగ్నిసంస్థాపనంబు కల్యాణమహిమా
 నందిసేవ సదఃపూజఃనగంబు వరుస
 జరిగెను రథోత్సవంబిక ♦ జరుగనుండె॥

—: రథోత్సవము :—

వ॥ ఆ రథోత్సవ మేటేటఁ గాంచినగరరాజవీధులందు నివ్వశంకంబుగ ననాదికాలంబునుండి జరుగుచుండు టూచారంబుకతన విష్ణుకంచీ చతుష్పథంబునుండి కూడ శివశత్రాంగం బౌయహంబున నడుచు చుండుటఁజేసి వైష్ణవులెల్లరును ద్వారంబులకుఁ దాళంబులుబిగించి తేవకడనఁ బొదుగూరులకుఁబోయి మఱునాటిసాయం బిలుఁజేరి వీధీచతుష్పథం బవవిత్రంబయ్యెనని ద్రావిడమంత్రంబులఁజదువుచుఁ గుళోదకంబున మార్జనంబునొనర్చుచుండు రద్దాన వర్తమానాబ్దం బందలి మహోత్సవపూర్వదినచరమయామంబున నవ్వారెల్లఁ బూర్వాచారప్రకారంబిండ్లకు బీగంబులువేసి పాత్రగామంబుల కేగిరి విష్ణుచిత్రార్కుండును సకుటుంబముగఁ గమిష్టంజైనఁ గమలకోమల యవ్వారికిటనియె.

తే-గీ॥ నాయనా! సేయుఁడీ ప్రయాణంబు మీరు
నాదుదేహ మిది బలహీనతను జెంది
యున్నయది యింటియొద్దనే యుండుదాన
నడువఁగానోప దవ్యగునెడకు వడకు॥

క॥ ఇంట నివసించి కాంచెన
నింటిని వస్త్రులఁ బనులఁ నేమరకయ మీ
రింటికి వచ్చునదికి నే
వంటకమునుజేసి యుంచి వడ్డింతుఁ దగ్గ॥

తే-గీ॥ అనవుడును నానుడినిఁ దండ్రి యాలకించి
యందు నున్నట్టిసౌకర్య మరసి మఱియు
నలిగియున్నట్టితనయ చందంబుఁ గాంచి
యాపె సౌశీల్య మెఱింగియున్నట్టికతన॥

తే-గీ॥ ఉనుచుటకు సమ్మతించి రథోత్సవంబు
వేళ కాపె చతుష్పథవీధిఁ జేరి
శివుని దళింఁచునొకొ యనుచిత్తమునను
జూడవలదని శపథంబులొడి నవిగి॥

వ॥ అంత నవైష్ణవకృతశోదరి తనవారెల్లఁ బొరుగుారికిఁ దఱలుటయు నింటి కెలంకులఁగూడ శ్రీనైష్ణవజనంబులెల్లరును నట్లేకకుండుటయు నేకసహకారేశ్వరుండు మఱునాటి ద్వితీయప్రహరంబునఁ దమవీధిచుట్టప్పుధంబునకు రథారూఢుండై వచ్చుటయును నారసి పరిశోషంబున నా యుత్తరక్షణంబునుండిగృహంబును వస్త్రంబులను శుద్ధిగావించికొని దవ్వలనుండుపూజాపరికరంబుల దాసీ ద్వారంబునఁ దెప్పించి సర్వంబు సమకూర్చుకొని యన్నిశాచతుర్థయామంబునన మేల్కొని గవ్యక్షీరపుష్పబిల్వాదుల సంధానించి న్నానమాడి శుద్ధదుకూలాంబరంబులఁగట్టి విభూతింబెట్టి యర్చనాపదార్థంబులన్నియు వేఱువేఱుగిండ్లయం దమర్చి యుంచె.

—: కమలకోమల పూజావస్తువులతో శివరథంబుఁజేరుట :-

ఆ-వె॥ ఆవుపాలు పెరుఁగు ♦ స్రావ్యంగవీనంబు
మధువు చక్కెరయును ♦ మంచినలిల
ములును నారికేళములును ♦ మోచాగోస్త
నీఫలములు రజతనిభవిభూతి॥

ఆ-వె॥ చందనాక్షతములు ♦ శతవ్రతరాజముల్
బైల్వదళము లగరువర్తు లాజ్య
సిక్తవర్తులుదకసిక్తముద్గములు పా
నకము వీడియమ్మైలు కపురంబు॥

ప॥ మఱియు సుపరదక్షిణంబులును బూర్వోక్తభంగిఁ బ్రత్యేకపాత్రంబులం దమర్చి వానినన్నిటిని నొక్కవిశాలభాజనంబునఁ జేర్చి దినప్రధమయామాంతంబున గృహద్వారప్రదేశంబున నివసించి శివస్యందనాగమనంబునకై నిరీక్షించుచుండె నంత ద్వితీయయామాంతిమ నాడీసమయంబునందు.

శా॥ గపూర్తిస్థలికన్న వెన్నెన శతాంగంబున్న భేర్యాదిక
శ్రావ్యధ్వానములుక మహాజనచయోచ్చైఃస్థముల్ వేదవి

ద్భవ్యామ్నాయపదక్రమాదివిహితస్వస్తిప్రపాతోన్నతుల్
నవ్యశ్రీకమసీయవారవనితాలాస్యస్రసంగధ్వనుల్ ||

తే-గీ॥ బహులకోలాహలంబుగఁ ♦ బరిధవిల్లి
దిబ్బుఖంబులనొంద నా ♦ దివ్యవికచ
కంజలోచన దిక్కులఁ ♦ గలయఁజూచు
చుండె నెంతయుసంతోషమొప్పుమీఁజ॥

తే-గీ॥ అంతకంతకు నిఘోష ♦ మతిశయిలై
వేఱు వేఱుగ వాద్యముల్ ♦ వినఁగనయ్యె
జనులు గుంపులుగుంపులై ♦ సాగుచుండి
రాండు పురుషులు వృద్ధులు ♦ నర్భకులును॥

వ॥ అంతమీఁద.

తే-గీ॥ షట్పాది- వరుసతోడుతఁ బటహడమరుకములును
కాహళంబులు భేరీలు ♦ ఘంటికలును
వేణువీణామృదందనిస్సాణములును
ఝల్లరీఘటగోముఖశంఖములును
వాదనం బొనరించుచు ♦ వచ్చుచుండి
రెలమి మూకలు మూకలై ♦ హెచ్చుగాను॥

క॥ సాన్నాయివాద్యమునఁ బే
రెన్నికగలవారు పాట ♦ లెసఁగించుచు న
త్యున్నతి వచ్చుచునుండిరి
కన్నార్పక చూచుచుండెఁ ♦ గమల సకలముకొ॥

క॥ మఱియును జామరధరులును
బరగ సితచ్చత్రధరులు ♦ ధ్వజపటధరులొ
వరన్మత్తచతురగణికా
తరుణు లరుగుదెంచి రెంతో ♦ తత్పరమతులై ॥

వ॥ అనంతర మామ్నాయవాదు లరుదెంచుచుండిరి.

తే-గీ॥ సంహితను జెప్పచును నొకశతము బుధులు
పదముఁ గ్రమము జటాఘనపాఠములను

నొక్కొక్కశతంబు విబుధులు ♦ చక్కదీర్చి
స్వస్తిఁజెప్పుచు వచ్చిరి ♦ సంతసమున॥

క॥ జయజయనాదంబులతో
నయుతప్రజ లిరుగెలకుల ♦ నమరికఁ దేరు
రయమున లాగుచువచ్చిరి
వియదవసీతలము తెల్ల ♦ వెలయ నివదముల్॥

84

క॥ తేరి కిరుగడల భాస్కర
వారునారాతిబింబవై భవ మమరం
గా రహినిఁ బగటిదీపము
లారతు లొనరించుచుండె ♦ నచలములగుచున్॥

85

క॥ ఆమ్రదళైః కిరణంబులు
కమ్రసుగంధనుమహాలిఁకావిభజనంబు నిం
పై మోయుగంటలును నే
కామేశరథంబునందు ♦ నగుపట్టెఁ దగన్॥

86

తే-గీ॥ తేటమధ్యగృహమున దేదీప్యమాన
కాంతిమండలముగఁ దోచె ♦ తుణ మనంత
రమున నిగ్రహములుగఁ ద్రుఱికిముగ వరుస
శివుఁడు కానూర్తి గంగ గా ♦ నవుటఁదెలిసె॥

87

చ॥ వలిపపుపై డిపట్టువలువల్ మృగనాభివిభాసితంబుతో
తిలకము లాణిముత్యములతీరగుహారములున్ మణీసరం
బులు నవరత్నసంచయవిభూషితచారుకిరీటకుండలం
బులు మొదలొనగల్ మిగులఁ ♦ బొందుగఁ గన్నడె వారలందునన్॥

తే-గీ॥ ఇంపుమై సై న్యనేత చండిశ్వరుండు
ప్రభులమున్నుండు నెలకొని ♦ పరిధవముగ
సర్వమును బరికింపుచు ♦ నిర్వహణము
సల్పుచున్నయటుల్ దోచె ♦ సమధికగతి॥

89

తే-గీ॥ అల చతుష్పథమధ్యమం ♦ దారథంబు
నిలిచె సత్తతి భక్తకోటులు దమంత

నర్చనావస్తునంతతు ♦ లపుడు దెచ్చి
యర్పణముసేయుచుండి రత్త్యంతభక్తి॥

90

ప॥ అయ్యవసరంబున.

క॥ ఆ వైష్ణవసీమంతిని
దా వీక్షించియు గరిష్ఠతరభక్తిశ్రీ
ప్రావీణ్యన్నతి రథమున్
వేవేగన్ జేరె వస్తువితతులతోడన్॥

క॥ తేరికి నించుకయెడగాఁ
జేరి యటన్ బల్కెరమును ♦ జేఁగొని నిలువం
గా రహి హృదయము దృష్టులు
గోరాజకలాపునందుఁ ♦ గుదురుకొనెఁ దగ్గన్॥

92

మత్తకోకిల॥ బాలచంద్రకలాకలాపవిభాసితాంఘ్రియుగంబునం
దా లతాంగి మనం బహంకృతి ♦ యైదుజ్ఞానహృషీకముల్
లోలుపసితిఁజెంది యందె యలోకహర్షమునొందుచున్
మేలుగా నివసింప నంతనె ♦ మేదిసిసురుఁడొక్కఁడున్॥

ఉ॥ ఆ యమ దోయిలింగల పదార్థపుభాజనమున్ గ్రహించి య
క్కాయజుజేత కంత నొడికికమ్మున నర్పణచేసి యారతిన్
వేయిడి తత్ప్రసాదపరివేష్టితపాత్రము నామెకిచ్చి తా
బోయెఁ దనంత నంతఁ బువ్వుఁబోడి మహేశ్వరుఁ జూచుచుండియున్॥

తే॥ గీ॥ పరమశివభక్తి పరిపాకభాగ్యగరిమ
శర్వకైంకర్యలగ్ననిశ్చలమనమునఁ
దన్మయత్వంబుఁ జెంది నితాంతపార
వశ్యమునఁజెలువొందె నభవునికరుణ॥

95

ప॥ అంత స్వందనంబు గదిలి జనంబుతో దూరంపుమేర కేగినయం
తకు నాసాధ్యలలామం బందేయుండి యంతఁ గొండాకస్మృతితో
గేహంబుఁ జేరి శివప్రసాదం బొక్కించుక చేకొని మొక్కి సార

భంబులాని పారణంబూనరించి గృహద్వారంబుల లోన జంధించి
యొక్కదర్భాస్తరణంబునఁబరుండి చేతం బేకామ్రేశ్వరసేవాకు
లంబై యుండు నిదురించియుండుడు.

—: కమలకోమలకు స్వప్నమందు శివసాక్షాత్కారము :-

ఉ॥ నారదమౌనితోడ నలనాఁడు మహేశ్వరుఁ డాడినట్టియ
బ్బారణినైఖిన్ దలచి ♦ పన్నుగనన్నుడిఁబూరి సేయఁగాఁ
దా రహి నెంచ నైష్ఠవసుధాకరవక్త్రకు నొక్కస్వప్నపుం
దీరమనెన్ విచిత్రనియతీపరికల్పితరీతి నిట్టులన్॥

తే॥ తరుణచంద్రకలాపుఁ డధ్ధామమొంది
వైష్ణవతలోదరిని నిద్రఁబాపి తాఁ
సించి కడుగారవించి ప్రేమించి యంచి
తాదృశిననుగ్రహించి తానరిగె మరల॥

క॥ అంతనె యాయమ మేల్కొని
యంతటఁ దాఁ గలయఁజూచి ♦ యక్కజవడి య
త్యంతముచింతిలి సిగ్గిలి
యెంతయును భయముఁజెంది ♦ యిట్టులనుకొనెన్॥

99

చ॥ కలయిదిగాదు నిక్కలయె ♦ ఖండహిమాంశుధరుండు వచ్చి నా
కెలనవసించి ప్రేమడినిఁ ♦ గీల్కొని యిట్టులనుగ్రహించి తా
నెలపునుజేరె ద్వారములు ♦ నేటుగ బంధములొంది యుండుటన్
గలయనఁజెల్లదొక్క హరికాండున కీయది వింతచేష్టయే॥

చ॥ కొలువకపోతిఁ బాదములఁ ♦ గూరిమిన్ తకపోతిఁ జామరం
బుల సురటీల నేనియును ♦ బొందుగఁజేకొని వీవనైతిఁ దం
డులపరివక్ష్వ మన్నమును ♦ దుష్టిగ సావడఁజేయనైతిఁ గ
శ్మలమతి నైతి సుంతయిన ♦ సత్కృతినేయకయుంటి నక్కటా॥

వ॥ కొంతతడ విట్లుచింతించి మఱియు నిట్లుయోజించె.

తే॥ ఇది నిజమైనను మఱి ♦ యెట్టిస్వప్న
మైనను దీనిపరిణామ ♦ మమరుటెట్లా

తల్లిదండ్రులు నన్న లేతలపుచెందు
వారలో! కలఁ డన్నిటఁ ♦ బరమశివుఁడు॥

తే॥ అని మదిన్ దిటమొనరించి ♦ యామె యపుడు
శివుని నైవేద్య మంత భుజించి పాత్ర
ములను బూర్వప్రకారంబు ♦ నిలిపి ప్రొద్దు
వ్రాలుటనుజూచి తమవారు ♦ వత్తురనియు॥

108

క॥ వంటకముచేసి చక్కఁగ
నింటిబహిర్ద్వారదేశ ♦ మీక్షింపుడు నా
రింటికేజేరి మురిసి మి
న్నంటి భుజించిరి రసనల ♦ కభిరుచులొడవన్॥

ఆశ్వాసాంతము

క॥ భ్రమరాంబికామనోబ్ధ
భ్రమరాయితమూర్తి! యమరవారక్షేమో
ద్యమనంప్రవృత్త! కరుణా
కమనీయవరప్రదానఃఖున! మల్లేశా! ॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమాహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధ
జనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయవిరచితంబైన హర
దత్తవిజయకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త్త పి జ య ము

తృతీయాశ్వాసము

క॥ శ్రీవాణీహృదయేశ్వర
సేవావిలసితచరణకుశేశయయుగళి
భావజజయవై భవసు
శ్రీనహచారుతరమూర్తి! శ్రీమల్లేశా! ॥

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—కమలకోమల గర్భావస్థ తల్లిమున్నగువారెఱుంగుట:-

ఉ॥ బాలశశాంకమూలి యిటు ♦ వైష్ణవయోష ననుగ్రహించుడున్
గాలహరారుణాసనము ♦ గాంచినయట్టికతంబునన్ మహా
కాలుండు వేగ నాయువతి ♦ గర్భమునొందె ననంతరంబె ప్రో
యాలికిఁ దప్పిపోయె నెల ♦ యంతనె యేర్పడె గర్భచిహ్నముల్॥

ఉ॥ తల్లియెఱింగె నాపయిని ♦ దామునెఱింగిరి యన్నలాండ్లు నా
హల్లకపాణియున్ హృదయమందు గ్రహించెను దండ్రీయన్నలున్
దెల్లముగాఁగ నారసిరి ♦ తేటపడెన్ గులబంధుకోటికిన్
బెల్లుగ వాడయంతటను ♦ బేర్కొనఁగాఁబడె నిందితంబుగా॥ ౩

తే॥ ఎట్టిపాపంబు నెఱుంగనియగురుఁబోడి
కిట్టి బెట్టిదపుంబాటు ♦ గట్టి మేటి
వేడ్కఁగనుచుండె నేకామ్రవిభుఁ డదేమొ
కో! వినోదం బితరులకు ♦ గురుఁడుగాడు॥

వ॥ అంతః దల్లియును వదినెలు మేనయ త్తలు మున్నగువారు రహస్యముగ నమ్మి త్తకాశినిని నిర్మంధించి యడుగుటయు నాపె యు త్తరంబీక తనకేమియుఁ దెలియదనియు సర్వంబున కీశ్వరుండే కారణంబనియు నొడివి యూరకుండె. మఱియును గొలదిదినంబు లట్లే జరిగినంత మూడవమాసం బతిక్రమించె. గర్భంబు క్రమక్రమంబుగ వృద్ధిఁజెంది యండఱకు సాధారణంబుగఁ దోచుచుండె నంతఁ గులవృద్ధులును బంధువు లవ్వారిమందిరంబున కరుదెంచి యనుచి తంబని నిశ్చయించి యాయమను ద్యౌగంబుసేయ నిణాఁయించి రందు మఱికొందఱు ధూర్తు లామెనుబిలిచి యథార్థంబు సెప్ప మనియునుఁ జెప్పకున్న శిక్షింతుమనియును వేధించుడు నాసాధ్వీరత్నంబు మాటువల్కక హృదయంబునంది క్లిశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచుండె.

5

కవిరాజవిరాజితము

అమలకృపాకలితాత్మక! దేవనారాభయదానమహాచతురా!
కమలదళాంబకకంజసహస్రనికామసమర్హణాగ్రాధరతా!
సమధికవిక్రమసారభుజోన్నతచండమహాసురచక్రహరా!
శమనమదాహృతిశక్తబలిష్ఠభుజాయుతమూర్తివ్రసన్నమతీ॥

వ॥ అనియోజించుచుండ నవ్వారలు

క॥ చెవిటివలె మూగవలె బి
చ్చవెలదివలె వెఱుపుఁగొన్న ధీ చానవిధమునక
లవమైనను నోరె త్తక
మిపులక జింతనముసేయు ధీ మెలఁతఁ గని కడుక॥

7

తే॥గీ॥ కినిసి “ముంజేతికంకణంబునకు నద్ద”
మేటి కిడదీని శిక్షించి ధీ యీపురంబు
వెడలఁదోయుట హితమని ధీ నుడివి యినుప
కట్టలనుగాల్చి యాకెమొగంబునందు॥

8

—: కమలకోమలను వైష్ణవులు బాధించుట :-

క॥ వాతలను బెట్ట దొరకొని
రాతతకోపాగ్ని తాపి తాంతకరణో
ద్యూతరయంబున జ్యేష్ఠ
భ్రాత గనుంగొని యడెల్ల † భావమునందున్॥ 9

చ॥ కటకట! యెట్టులో రు నిటు † గాదిలిచెల్లెను గాల్చుచుండఁగాఁ
గటికలు వీరలంబఱును † గాదన మానుదురెట్లు? సుంతయే
గుటిలత చెల్లెయందు నొనఁగూడుట యెప్పుడుఁ జూడ నిద్ది యి
ట్టుల విషంబువోలె జనియించె మహావ్యసనై కబీజమై॥ 10

సీ॥ పరులెకా కేలాటి † పురుషులతో నెట్టి
పల్కుఁ బల్కుని యట్టి † భవ్యశీల
ఇరుగుపొరుగువారి † యిండ్లకేనియుఁ జన
గడవదాఁటని యట్టి † గణ్యచరిత
ఘానంబుఁబాసి యే † మగువలతోఁగాని
ముచ్చటల్ వెట్టని † పుణ్యమూర్తి
స్నానంబు భోజనసలిలగ్రహము వినా
విడమేని గోరని † విమలహృదయ

తే॥ అన్యముఖవీక్షణంబును † నన్యకథల
నాలకించుటయును లేని † యకలుషమతి
చెడ్డనడతల కెట్టుల † సిద్ధమయ్యె
దైవమే. కారణము వేఱు † దలఁప నిందు॥ 11

ప॥ అనుచు నతం డానన్నిధినుండి యవలకుఁ జనియెనంతఁ జనకుండు
నిజాంతరంగంబునందు.

ఉ॥ ఎవ్వనితోడనే దుహిత † యెన్నఁడు దా నొకపల్కుఁ బల్కుగా
నెవ్వరైనఁ గాన మిది † యెట్లొనఁగూడెను మాదుమందిరం
బెవ్వఁడు చేరరాఁడు చనఁ † డెప్పుడునేనియుఁ గూఁతు రేడకే
నెవ్విధి నై నఁబోవ దిది † యెట్లుపొసంగె గరంబువితగాన్॥ 12

వ॥ మఱియు నించుకయోజించి.

తే-గీ॥ శివరథోత్సవాహమ్మనఁ ♦ జిగురుఁబోడి
దేహ మస్వస్థమైయుండ ♦ దీమువిడిచి
రాకయుండెను గ్రామాంతరంబు నాఁడు
దోస మేదేని యొదవినదో యెఱుంగము॥ 14

తే-గీ॥ అట్లు లేదేనియును బాప ♦ మమరేనేని
యంతతోఁ బోవునొక్కొ యెఱ్ఱైన నొకఁడు
దారసింపఁడో! రాఁడో! యీతస్విజాడ
కెటుల యోజింపరా దిది ♦ యేమి తెరువో॥ 15

వ॥ మేమేది యెఱుంగకున్న నిప్పటి వఱకు బంధువు లాత్మీయులు
పెఱవార లిరుగుఱొరుగువార లెవ్వరేనియుగాని యీయమను
గూర్చి యొక్కొంతేని బదరుట వినఁబడలేదు.

ఆ-వె॥ వాని నిక్కిచూచె ♦ వీనిఁ జూచి హసించె
నతఁడు నీపె యెటకొ ♦ యరిగి రనుచుఁ
బరుషవచనములను ♦ బల్కఁతుందురే? నేఁ డు
పేక్ష చేసినారే? ♦ పేర్చిఁజూపి॥ 17

వ॥ సర్వంబునకుఁ బెరుమాళ్ళే శరణంబని యాచక్కిఁబాసి వేఱొక
చోటికిఁ బోయె నితమాతయుఁ గూతుఁగాంచియలదురుచు.

తే-గీ॥ అభము శుభము నెఱుంగని ♦ యన్ను కిప్పు
డెట్లొయిటు దాపరించె నీయేవ మకట
కలజు లిద్దాని బాధింపఁ ♦ గుంటువడరు
నెవలికన్నీరు ♦ వేటకానికి భరంబె!

వ॥ అనుచు నప్పార్శ్వంబుఁ బాసిపోయెనంత

ద్వితీయ సోదరుండిట్లనుకొనియె,

ఉ॥ ఏయపచార మేనియును ♦ నీపె యెనర్పకయున్న నెట్టులీ
హేయత దాపరిల్లు నిది ♦ యెంతయు గర్హ్యముకాదె! చల్లెయం

చాయతవత్సలత్వమును ♦ నారయఁ జెల్లెనె? వంగడంబు నిం
దాయుతమైనచో మృతియె ♦ తద్దయుమే లనవచ్చు నిమ్మహిణ్||

ప|| అనంతరం బాపెవదినె లిట్లనుకొనిరి.

తే-గీ|| మేము వచ్చినదాదిగా ♦ సీమె యెట్టి
దుడుకుచేతలతో దిగఁబడక యుండె
రుద్రసేవానిరతిదక్క ♦ రూఢిగాను
గనము కనమొండు దురిత మీఁగర్భ మెట్లా! ||

ప|| అంత నావీరవైష్ణవాగ్రేసరులు.

తే-గీ|| ఏటికి విలంబ మింకను ♦ నిపుడె యీపెఁ
బట్టి మొకమున వాతలఁ ♦ బెట్టి యూరు
వెడలఁగొట్టుదమని కడువేగిరముగ
నాయమను జుట్టి కాల్చి నాఁయ త్తపడుడు||

ప|| తల్లిదండ్రులు సోదరతత్పత్నులును జూడలేక యావలకుంబోయిన
నంత నాయుత్తమ యపుడు దిక్కులేకయున్న తనకు సర్వేశ్వ
రుండే దిక్కని మనంబున నిట్లు యోజించె.

కరుణావృత్తము|| దరిసెన మొసఁగుమా! ♦ దండధరహారా!
కరుణను మనుపుమా! ♦ కాలవిషహారా!
బిరబిర వరుసతో ♦ భీమ! యికను నా
సరసకు దఱిసి వే ♦ సాకు పశుపతీ!

శివప్రియవృత్తము|| ఏకామ్రాణ్మహేశ!
శ్రీకాంచికాపురీశ!
లోకాధిరాణ్మహేశ!
శ్రీకామదృక్పతీశ!

శివుఁడు కమలకోమల ననుగ్రహించి వైష్ణవబాధలన్
దప్పింపుట.

తే-గీ॥ అంత నేకామృతాధుఁ డాఁయింతిచంద
మరసి కరుణాంతరంగుఁడై ♦ యాత్మశూల
మునను గట్టులఁ దోయిగ ♦ వెనుకకేఁగి
వారిహస్తములనె కాల్చెపరుసతోడ॥

ప॥ అంత నవ్వార లేడ్చుచు.

క॥ కుయ్యో మొట్టొ యిది పెను
దయ్యమొ భూతంబొ మనల ♦ దహియించె నిటుల్
కొయ్య యిది యెట్టులగుఁ గా
కియ్యడఁ బోవుదము బ్రతికి ♦ యిండ్లకు మరలన్॥

ప॥ అనుచుఁ గొందఱు వెడలిపోయిరి మఱియును.

తే-గీ॥ కొందఱు అవ్వరవణిఁగిఁ ♦ గొట్టఁబోయి
నేలఁబడి రిశఁగొందఱు ♦ తాలరువ్వ
నవ్వ వారలతలలనే ♦ యడిచె సంత
శాపములు పల్కి చనిరంద ♦ తేవుమాలి॥

ప॥ తలిదండ్రులు సోదరు లంతఁ గించపడి చేయునదిలేక యామెను
గ్రామమునుండి వెడలఁగొట్టిన మరణించునో యింక నేమియే
వంబు దాపరిలునోయని యెంచి పాయలేనివాత్సల్యంబునఁగూడ
విడనాడలేక తమకడుపులుండెడుగోష్ఠంబుకడ నామెనునిచి యొక
కంచంబిచ్చి శూద్రీకుఁబోలె నోదనపానీయవస్త్రంబులిచ్చుచుండి
రంత నాసుశీలగూడఁబ్రాణత్యాగంబు దురితంబనియెంచి యద్దాని
మాని వారలయనుమతితో నల్లవసించి మానసంబందు మహా
శ్వరు నారాధించుచుండె.

ఉ॥ గొనకొని రేల నాకమలకోమల కష్టపు డర్థచంద్రమం
డనుఁడు నగాధిరాజసుత ♦ నాగముఖుండును షణ్ముఖుండునున్
మునులును దేవతల్ ప్రమథముఖులు స్వప్నమునందుఁజూట్టి త
న్మనమలరంగఁ ప్రేమవచనంబులు వల్కుచునుందు రెంతయున్॥

తే-గీ॥ గర్భము క్రిమంబుగా వృద్ధిఁ ♦ గాంచుచుండెఁ
దల్లితండ్రిలు మున్నగు ♦ నెల్లవారు
పలుకరింపఁగ రోసిరి ♦ పగను గొనిరి
కొందఁ ఁంతట నెలలయఁకొద్దవదీఁజె॥

—: హరదత్తాచార్యజననము :—

ప॥ అపుడు పంచాంగశుద్ధిగల యొకశుభదినంబందు,

ఉ॥ ఐదుగ్రహంబు లున్న తగృహంబులనుండఁగ బ్రహ్మదైవతా
రాదిపదంబునందుఁ గమలానఘమూర్తికి శర్మమొప్పఁగా
నాదిమదేవపుత్రుఁడు గణాగ్రణి యపుడయిం చె మిం చె నా
నాదివిష్ణుత్వయుక్త సుమనఃపకరాయతవృషిసంతతుల్॥

క॥ మెఱసెన్ దిక్కులు విరివిగ
విరిచేనెల సోనలందు ♦ విందుఁగొనిన తె
మ్మెర లనువుమీఱవీచెను
బరితోమం బమరె బాశుపతమండలికి॥

తే-గీ॥ పెరటిదెనఁ గాపురంబున్న ♦ చరణజకుల
మహిళ లేతెంచి సూతికర్మంబు నంత
నడసి, రెంతయు బాలుండు ♦ నగుమొగమునఁ
గానుపించె గృహంబెల్లఁ ♦ గాంతులమర॥

ప॥ అంత నింటివార లెఱింగియు నెఱుంగని వారలయ టందు జోక్యం
బుఁగొనకయుండి తమహృదయంబునందు,

క॥ ఏదై ననుగానీ మన
కేదియునుం దలఁచుటకు నొకింతపనియునున్
లేదిది బ్రదికినదనుకఁ బ్ర
సాదము వస్త్రంబులను నొసంగుటయై యగున్॥

ప॥ అని యనుకొని యూరకుండిరి,

తే-గీ॥ అంత జరిగె నహస్త్రితయంబు నవల
రాతిదశకంబు మాస మాసమృతీల

జాగరూకయై కొమరుని ♦ సాతుకొనుచు
నుండఁ దనపారిమనములెట్లున్న నంత

—: హరదత్తుని శైశవము :—

క॥ బాలుండు దినముదిన ముడు
పాలకలామాళికృపను ♦ భాస్వత్తరశో
భాలలితాకృతిఁ బెరుగుచుఁ
జాలగ నలరించుచుండె ♦ జననిని నిచ్చల్॥

క॥ అడుగులు వేయఁగనేర్చెను
వడివడి నడువంగనేర్చె ♦ బరుగిడనేర్చె
దడఁబడునుడులను నేర్చెను
బుడిబుడి యాడంగనేర్చె ♦ బుడుతలతోడన్॥

తే॥గీ॥ ఆయమను గన్నవారు మున్నెనవారు
గొన్ని నెల లాకెఁజూడకేగుటనుమాని
రవల. యెట్లెట్లా దవ్వండి ♦ యరయుచుండి
రర్భకునకేగ నాలేడు ♦ లావిధముగ॥

వ॥ అంత.

తే॥గీ॥ బూది గన్నట్ల నొడలెల్ల ♦ బూయుచుండు
కోడలేగలతో సతం ♦ బాడుచుండుఁ
జెలఁగి శిలలను దెచ్చి పూజింపుచుండు
ప్రాక్తనవివేకవశత నబ్బాలకుండు॥

శా॥ ఐదబ్దింబులబాలుఁ డెంతయు దశాబ్దాలంకృతుండట్లు మే
ధాదర్శద్యుతిభూరివిక్రమబలస్థైర్యాభిరామాకృతి
ప్రాదుర్భావత నొప్పిరాజలెఁ బ్రసూబంధుల్ పరీక్షించి త
దాభిదీవ్యదగ్ధి కక్కజంపడి రిక్క ♦ భావంబులం దెంతయున్॥

ఉ॥ అంతటఁ గొన్నినాళ్ళకుఁ దదర్భకుఁ డొక్కపు డీడువాండ్రితో
నెంతయుఁబ్రీతి ఫేలనము ♦ లింపుగఁజేయుచునుండ వారిలో

నంత జనించె దైవవశమై కలహంబొకఁ డందుఁ గశ్యప
స్వాంతుఁడు బాలకుండొకఁడు ♦ చక్కఁగ నీతనిఁజూచి రుష్టుడై॥

తే-గీ॥ వైధవేయుడ! యేటికి ♦ వడరెదిట్టు
లనిన నాతఁడు నట్టులే ♦ యనియె నంత
వానితలిదండ్రిలకు నద్ది ♦ వాడు దెలుప
వారలేతెంచి యాబాలు ♦ దూటి కసిరి॥

శా॥ ఓరీ! నీజనకుండెవండు చెపుమా ♦ యుదేకముండక్కి నీ
పేరేమో తెలియంగఁబల్కు మిటులఁ ♦ భీదక్కి వాదాడఁగా
నోరెట్టుల్ గదలించితీవు బడుగా ♦ నొప్పింతు మిప్పింతుమి
ట్లీరజుల్ వచరించెదేని యిప్పుడే ♦ హింసాప్రహరంబులఁ॥

ప॥ అని గర్జించి తఱిమినయంత నామతిమంతుండు మాతనుడాసి
యవ్వలైతాంతంబంతయు నెఱుంగఁజెప్పి యిట్లనియె.

తే-గీ॥ తండ్రి యెవ్వఁడు నుడువు మాతరొ! మదీయ
నామమేమొకొ వచియింపు ♦ మేమిసంది
యంబు చెందకు మున్నదున్నట్లు సెప్పు
మీగుడిసెయందు వసియించుటేలమనకు॥

ఉ॥ చెప్పక దాచితేని నిను ♦ శిక్షయొనర్చెద నేను నాపయ్య
ముప్పునుగాంతు నట్లయిన ♦ మోదముచెందుడు రన్య లెక్కుడొ
తిప్ప లింకేల సత్యముగ ♦ దేవునియానగఁ జెప్పు మమ్మ! నీ
విప్పుడు సర్వసంశయము ♦ లింకఁగ జంకక సుంతయేనియ్యఁ॥

కమలకోమల పుత్రున కేకామనాథుఁడు

నీతండ్రియని చెప్పుట.

తే-గీ॥ అప్పుడు నామెయు దీనాత్మయై రయమున
గొప్పయిక్కట్టు దటిసెఁ గాఁకోలహరుఁడు
హరుడె తీరుచు సర్వంబు ♦ ననుచు సుతునిఁ
గాంచి యిట్లనిచెప్పె నశకుపమమతిని॥

ఉ॥ ఏకరసాలనాథుఁడు మహేశ్వరుఁడు నీజనకుం డతండు సు
శ్లోకుఁడు సర్వదేవచయశ్లోకహరుండు హరుండు రాక్షసా
స్తోకమహాగ్నిసంశమనతోయదమూర్తి సమస్తలోకర
త్మోకరదివ్యవైభవవిహారుఁ డెఱుంగుము పుత్రకా!యికన్॥

తే-గీ॥ అట్టిహరునికుమారుఁడ ధృవ సీవు
పరగెదవు హరదత్తుఁడన్ ధానురాహ్మ్య
యంబుచే నిందు మనముండు ధృగును గొంత
కాల మావయి యెటకేనిఁ ధృగదలవచ్చు॥

వ॥ అనిన బాలుండిట్లనియె.

తే-గీ॥ ఏడనుండును మాతండి ధృయేకచూత
నాథుఁ డెఱుంగంగఁజెప్ప జనని!రయముగ
నాదుజాడకు రాఁ డేమనాదరంబొ
నీపయినిఁ గోపమో! నాదుపాపమొక్కో?

వ॥ అనినంతఁ గమలకోమల యిట్లనియె.

చ॥ అల శివకాంచినానగరహాటకహర్మ్యమనోజ్ఞగేహమం
దలఘుఁడు దా వసించు నతఁ ధృందటియట్టులగాదు పుత్ర!ని
శ్చలహృదయుండు సంతతలస తరసారతపోభిరాముఁ డా
విలసదనూనయోగపదవిపరిభాసితుఁ డిందు వచ్చునే?

చ॥ ఘనుఁడు దయామయుం డఖిలకారణకారణమూర్తి లోకపా
వనమహిమాతిశోభితవిభాసితపుణ్యకథాప్రపంచమం
డనుఁ డఖిలాబ్జజాండవితత్ప్రవకరాయతమంగళావహుం
డనఘుఁడు ధన్యవైభవుఁ డనన్యవిరాజితశీలుఁ డారయన్॥

చ॥ సనకసనందనాదిమునిచంద్రములున్ శతప్రతప్రతలో
చనవనజోద్భవాదిసురసత్తములున్ గనఁజాలకుండు రా
యనఘుని దివ్యమంగళమహాద్భుతకోమలవిగ్రహంబు నీ
మనుజులు గాంతురెట్టులు కుమార! మదిం దలపోయు మున్నతిన్॥

వ॥ ఐనను,

క॥ తనను త్రిశుద్ధిగఁ గొలిచెడు
ఘనభక్తశిఖామణులకుఁ ♦ గారుణ్యముతో
ననువుగ దశకాసభాగ్యం
బును జేకూర్పంగఁగలఁడు ♦ పుత్రా)! వినుమా! 55

ప॥ అనుడుఁ గుమారుండు మరలఁదల్లి కిట్లనియె.
ఉ॥ చూడఁగఁగోరినాఁడను ద్రిశుద్ధిగ నమ్ముము నమ్ము మమ్మరొ!
నేడిదె పోయి చూచెదను ♦ నిర్జరమాన్యుని లోకధన్యుని
బోడిగ నాత్మకీయజనభూమితనన్నిధి నందె యుందు నీ
వాడకుమా! నిషేధవచనావళిని జననీ! నమస్కృతుల్॥

—: హరదత్తుఁడు శివకంచీకేసుట :—

తే॥ అని హుటాహుటినడిచి కేహంబు విడిచి
యేమిచెప్పిన మానక ♦ యేగుచుండె
నంత బాలునిఁ గనుచుఁ దదంబ నుతుని
వెంటనే చనుచుండె బల్ వేగిరముగ॥ 57

తే॥ లేగ చనియెడుజాడల ♦ నేగుచున్న
మొదవుపోలికఁ గొమరుండు ♦ పోవుజాడ
లరసి యాతురయై పోవునట్టియాయ
కను గనుంగొని యిట్లనుకొనిరి జనులు॥ 58

సీ॥ కొమరునితో నేడకో పోవుచుండె నీ
యమ్మ యిదేటికిట్లనెడువారు
సంతసంబునఁ గాదు ♦ చాలనాతురయి
యరుగునట్టులదోచు ♦ ననెడువారు
కారణంబేదియో ♦ కలిగియుండును మన
కరయంగ శక్యమా ♦ యనెడువారు
వీరి వారింప నెవ్వారు రాచేలాకో
యాత్రీయజనము లంఛనెడువారు

తే-గీ॥ మనము వారింప వీరలీచనుట దక్కి-

యాగనేరరు దృఢమిది ♦ యనెడువారు
ఏమియాదురొ వీరిక ♦ నెఱుంగజాల
మనుచు నుడివెడువారలై యహమున॥

ఉ॥ అంతట గొంతసేపటికి ♦ యాయమతల్లియుఁ దండ్రి యన్నలున్
వితగ నాయుదంతమును ♦ వే విని చింతయొనర్చి సుంతఁదా
మంత మనంబుఁద్రిప్పి యెదియకానో యదానని యంతకన్నఁదా
మొంతయుఁజేయఁగాఁదగినదేదియు లేదని యుండి రిమ్మునన్॥

వ॥ అంత,

క॥ చని చని బాలుఁడు శివకం
చనిఁ జేరఁగఁబోయి యందు ♦ శ్రీసహకారే
శనిలయహర్మ్యం బరయుచుఁ
గనియెన్ గన్నులుగలట్టి ♦ కలిమి యమరఁగాన్॥

—: హరదత్తుఁ డేకామ్రేశాలయంబుఁ జేరుట :-

తే-గీ॥ కాంచి యాలయమునఁ బ్రవేశించి యంచి
తాదరంబునఁ గత్కొంతరాళిఁ గడచి
యట నటన్ బరివార దేవాళిఁజూచి
గర్భగేహంబుఁదఱిసెఁ జొక్కపుబుడుతఁడు॥

తే-గీ॥ వానివెంబడి వదలక ♦ వచ్చుచున్న
కమలకోమల యార్తయై ♦ కంటిచూపు
దప్పసి కాత్మజాతునిఁ ♦ దాను గనుచు
గర్భగేహంబు డాసె నిగరవుఁజేమి॥

తే-గీ॥ అపుడు మధ్యందినపుటద ♦ నంతరించు
టను జగత్ప్రభునకు భోగమొనరఁజేసి
యర్చకులు ద్వారబంధంబు ♦ లమరఁగూర్చి
చనిరి స్వాంతనముల కానమయమందు॥

తే-గీ॥ వాటముగ బంధితములొకఁవాటములను
గాంచి బాలుఁడు దోయఁగఁ ♦ గదలకుండె
నంత నాతఁడు ముష్టిప్రహారములను
సలుప బంధములొడెను ♦ దలుపులకును॥

65

క॥ అదిగని పరమోత్సాహం
బాదవఁగ దారకుఁడు వేగఁనున్నతతరసం
పదుదారై కామేశ్వర
పదసాన్నిధ్యంబుఁ జేరె ♦ భాస్వరగతితో॥

తే-గీ॥ చేరి నంతనె తన్నాత ♦ చేరఁబోవు
చుండ నంతఁ గవాటంబు ♦ లొందె బంధ
నములఁ బూర్వప్రకార మాఁకొమథయూర్త
యగుచుఁ దలుపులఁదోయఁదె॥

67

—: కమలకోమల విలపించుట :—

చ॥ అపుడు శిరంబు మోదుకొని ♦ హయను నాదుకుమార! నన్ను నీ
విపు డిటుఁబాసిపోవఁ దగు! నేయను నాయనుగుంధనంబ! నే
నెపుడును నీదుమోముఁగని ♦ యెల్లమనోవ్యధల౯ద్యజింతు ని
ష్టపరిమితాపదభిఁ బడి ♦ యంతరమొందితి నీకు నిట్లను॥

నీ॥ కలలో లభించినఁకాన్పగుట౯ జేసి
కలలో లభించిన ♦ కానుపయ్యె
ఏకామ్రనాధేష్టతోకంబు గావున
నేకామ్రనాధేష్టతోకమయ్యె
అనభిలషితలబ్ధమైనవరంబొట
ననభిలషితవరంబయ్యె నిట్లు
ద్విజరాజమకుటైకఁదీపంబు గావున
ద్విజరాజమకుటైకఁదీప మయ్యె

తే-గీ॥ పరమసౌఖ్యాస్పదుండను ♦ భావ మొండఁ
బరమసౌఖ్యాస్పదుండయి ♦ పరఁగె నేడు

కటకటా! యెట్టులో రు నాకన్నకొమరుఁ
జూడఁగా నడ్డువల దేకఁచూతనాధ!

సీ॥ దీనబంధుఁ డవన్న ధీతమాటకు మహా
దేవ! నీకంఠదీధితియె సాక్షి
భక్తపాలుఁ డవన్నప్రీతివానికి మహా
శాస! మార్కండేయఁహూని సాక్షి
ఆపదుద్ధర వీవనుమేల్నుడికిఁ గృపా
మండన! శ్వేతకేతుండు సాక్షి
కరుణామయుండ వక్షఃఘనసూక్తి కీర్తన!
ఉపమన్యుమునివరుం ధిచిత్తసాక్షి

తే॥గీ॥ శంకరుఁడ వన్నయుక్తికిఁ ధి తుణము తుణము
పొదలుభవనసమూహమే ధి ముఖ్యసాక్షి
శివుఁడవను నామమునకెల్ల ధి సృష్టిసాక్షి
సర్వమున కీవె సాక్షివి ధి సత్యరూప!

70

చ॥ తెఱపుమికక గవాటములు ధి దేకున నాకొమరుక గనుంగొనక
బటఁగ ననుగ్రహింపు నినువంటికృపానిధి క్లుప్తబెత్తి న
క్కుఱయొకొసర్వముకదెలియు ధి గాణపునీపు మహాపచారమీ
గతితయెడక బొసంగఁ గినుకకగొన కద్దతుమింపు మీశ్వరా!

చ॥ జనకునిఁ జూతునంచుఁ దనుజాతుండు వచ్చెను నీదుజాడకా
తనుజునివెంబడించియె కదా ధి చనుదెంచితి నేను నిట్టులక
దనయుని దండఁజేర్చుకొని ధి తద్దయు నన్నిట ద్రోచి వేయఁగాఁ
జనునొకొ సర్వమారసినస్వామివి నీవు దయాషయాత్మకా!

క॥ కొమరునిఁజేకొని సాకుట
యమితామోదంబె దైవతాధిపఁకారు
ణ్యముతో నట్టులె నీదా
స్వముఁ గోరెడుదాసివరయు! సత్యచరిత్రా!

73

క॥ కొడుకును నాయెడ కనుపుము
తడయక దేవేశ! యట్లుతప్పినయెనిక

నడిగాఁగొని చని నా వర
పుడ మొందుము సకలభవనఁపొషణశీలా!

క॥ ఈ రెండువిధములను నీ
వారసి నీకిష్టమైనయట్లు సలుపుమి!
వేటొకతీ రరయకు శమ
నారీ! నీ వెఱుంగనట్టివాఁడర్థంబుల్॥

తే॥ వాఙ్మనఃకాయవృత్తుల ♦ వామ దేవ!
నిన్నె యారాధనము సేయుచున్నదాన
చిన్నదాన భవత్కృపాసేక మొసఁగి
నాదునందనుఁ బంపుమునాదుకడకు॥

76

క॥ సర్వాంతకరణక థా
సర్వస్వంబును నెఱుంగుచతురుఁ డవౌటన్
సర్వేశ్వర! నీసేవయె
సర్వస్వముగాఁగ నెంచుచాన నరయవే!

క॥ అని యిట్లడలుచు వేడుచు
ననుకంపజనింప నాపెయలదుటి మూర్ఖన్
గొనె దేవళంబునందలి
జనులెల్లరు విస్మయపడి ♦ చక్కఁగనుఁగొనన్॥

78

తే॥ అంత గర్భ కేహంబున ♦ నపరిమేయ
దివ్యదుందుభికాహళభవ్యఘోష
ముట మహోదారతరముగా ♦ మ్రోసె నంత
లోన మూర్ఖునిబాసె నలోలమూర్తి॥

తే॥ ఆ స్వనంబాలకించి యల్లమె యపుడు
దీనిపరిణామమెద్దియో ♦ తేటపడఁగ
నోవుఁ జూచెదఁ గరుణారస్థితుండు
గలఁడు గద దీనజవలోకకల్పకంబు॥

హరదత్తుఁ డుపనయనాది శై వదీక్షఁజెంది
వెల్పలికి వచ్చుట.

- క॥ అని యిట్లునుకొనుచుండఁగఁ
దనయుఁడు వెల్పటికి వచ్చి ♦ తనకగువడె నూ
తనధృతమాంజీకృష్ణా
జినయజ్ఞసరాతుహారశివలింగకుండై ॥ 81
- ఉ॥ ఆ యమ మేటిహర్ష మున ♦ నర్భకుఁ జూచుచునున్నయంతనే
యా యనఘాత్ముఁ డంబచరఁణాజ్ఞయుగంబున వ్రాలి మ్రొక్కె త
ల్లి!యిఁకఁదీతె నీదుహృదయైకమహా తరదుఃఖభార మ
త్యావృతశాతభాగ్యమరుదారబాసంగె జగంబెఱుంగఁగా॥
- క॥ అనిన మహాహ్లాదంబునఁ
దనయుని నెత్తికొని యాకె ♦ దల నాఘ్రాణం
బొనరిచి మొగమున ముద్దిడి
తనువెల్లస్పృశించి యనియెఁ ♦ దనయునితోడక॥
- ఉ॥ ఎచ్చటికేగిలీపు మఱియెక్కడి వీవటుపుణ్యచిహ్నముల్
హెచ్చుగ నీకిటుల్ వడుగు ♦ నెవ్వరొనర్చిరినిన్నుఁగన్నయా
నచ్చరితుండె చేసెనొకొ ♦ చక్కఁగ మాయలకాఁ డతండు నిక
మెచ్చెనె బిడ్డఁడంచుఁ గరుణించెనె! పెంచెనె!మచ్చిక నుతా!
- క॥ నా నోములు ఫలియించెను
నానొనటిలిఖితము గడుఘనంబయ్యె నిటుల్
నా నందన!చెప్పమిఁకను
నానందముమీఱు నువచ!నామ్మతధారక॥ 85

—: హరదత్తుఁడు శివాదరణంబును దల్లికిఁజెప్పట :—

వ॥ అనిన హరదత్తుండిట్లడియె.

తే॥గీ॥ వినుము! గర్భాలయంబున ♦ వెలుగుచున్న
దీపమును గాంచి కాంచికాఁగిశుఁ గాంచి

నీవు చెప్పినగుఱుతుల † నెమకుచుండ
నంతలో లింగమధ్యంబు † నందు నుండి॥

చ॥ శివుఁడు మహానుభావుఁడు పృథివీధమహామరపుణ్య గణ్యువై
భవుఁడు కృపారసానుగతభావధురంధరుఁ డిష్టబాంధవ
ప్రవరులతోడఁ దోచి యనురాగమునక ననుజూచి మెచ్చి మేల్
కవుఁగిటనొంది మామకముఖమ్మున ముద్దిడి నల్వఁ జూచుడుక॥

చ॥ అతఁడును వస్త్రమండలము † నంతను గూర్చి శ్రుతివ్రతంబును
న్నతిఁబాసఁగించి వేదముల † నాకిడె మధ్యఁ డిష్టలింగసం
గతనిజదీక్ష యిచ్చి యిడఁ † గౌశలముక సకలాగమాంతవే
త్వతయును యోగవై భవ † మతీతమహాద్భుతబుద్ధిసంపదక॥

తే॥ అట్లాసఁగి లోకజనని కిట్లనియె దేవి!
వీఁడునుక నీదుపుత్తుఁడు † వీనియెడల
దయనుబఱపు మనుటయు నాధన్యమూర్తి
నన్నుఁగని ముద్దుచేసి యీతెన్నుఁబలికె॥

89

తే॥ శక్తి పూర్ణాయువును మహాచటలు తేజ
మిచ్చితిఁ గుమారానీకు నే † హెచ్చుమిగుల
నాదు చెలియలిసుతుఁడవు † నమ్మకమునఁ
గాచుచుండెద నిన్ను నేకాలమునను॥

చ॥ అని యానతిచ్చినంత మరల నాజనకుండు నన్నుఁ బ్రేమించి
యిట్లనియె.

మ॥ తనయా! నిన్నొకగొప్పకార్యమున కీధాతీతలంబందుఁ జే
ర్చినవాడక నచియింతు విస్మదియుఁ గాంచీభూవరాస్థానిఁ ద
ర్కనిబద్ధాశయులై నవిష్ణుమతసంఖ్యావంతు లేపొంది శై
వనికాయంబును బాఱ దోలి రశివప్రాముఖ్య మొప్పెక గడుక॥

తే॥ మఱియు నాభూవరుఁడు నిజమండలమున
శివమతంబును నడచి వైష్ణవమతమును
గారవించి కడుకగడు † మీఱఁజేసె
శైవులేఁగిరి యన్యదేశముల కార్తి॥

93

ఉ॥ కావున నీవు వేగముగఁ ♦ గాంచిధరాపతికొల్వఁజేరి నా
నావిధివాదవేదవచఃనంబుల శై కృముఁజూపి యన్యతం
త్రావృతమార్గభేదముల ♦ నన్నిటి ఖండనముబొనర్చి యీ
శై వమతో త్తమత్వమును ♦ సాటము నేటుగ తేని కాత్మజా!

తే॥ సర్వవిధముల నీకు నే ♦ సాహ్యపడుదు
సర్వవిద్యలయందుఁ బ్రశస్తి యమరు
విజయమును గాంతు వెందు నీవిశ్వమందుఁ
జనుము శివమగుఁ దావకసరణి సతము॥

95

క॥ అని నుడివిన నేనంతయు
విని జనకా! యుష్మదీయవిలసత్సముఖం
బునుబాయఁజాల నిచ్చో
టనె నే వసియింతు నన దృఢంబుగ గురుఁడు॥

క॥ నీకై పరితాపంబున
నాకులయై నీదుజనని ♦ యలఁదుఱుచుండెన్
గాక భవదీయజననమ
హాకారణ మటులెయుండె ♦ నరయవె దానిన్॥

97

ఉ॥ నీ వెపుడెప్పు నొగనఁగ ♦ నిష్ఠయొనర్చెనొ యప్పుడేను నీ
భావమునందుఁదోచి కడు ♦ భాసురహర్ష మొసంగి వచ్చెదన్
నీ వికఁ దల్లినిన్ దఱిసినిచ్చలుమెచ్చుగఁ బ్రీతిసేయుమీ!
నావచనంబు నాత్మస్మరణం బొనరింపు మొనర్పు తద్విధిన్॥

తే॥ ఆ పయిఁ బ్రతిష్ఠసేయుమీ ♦ యఖిలదిశల
శై వమతదివ్యవిజయధ్వజంబు సంత
నీదుమాత ననుజేరు ♦ నీవు పిదపఁ
జేరుదువు తల్లినిఁకఁ జేరు ♦ చిట్టివడుగ!

క॥ అని పంచెనమ్మియుపుడే
నినుజేరితిననుడు నాపె ♦ నిరవధికప్రీ
తినిఁజెంది ప్రమోదాశ్రులఁ
దనయుని సేకంబొనర్చెదద్దయుఁగఱిమిన్॥

100

—: హరదత్తుడు చోళరాజుకు పతికనంపుట :—

వ॥ అంత శివప్రేరితులై కొందఱు విప్రులవ్వారిఁదారసించి విహిత
భోజనంబు లొసంగి తృప్తిఁగావించి రఖిలజనులు వారిదివ్యవ్రభా
నంబుల నెఱింగి దేవతాత్ములని నిశ్చయించి వారలసేవించు
చుండి రంత మఱునాఁడు హరదత్తుండు మహాకృత్యంబులఁ దీర్చు
కొని మతిమంతుండగు నొక్కయగ్రకులకుమారునిచే జనపాలున
కొకలేఖ బంపుడు నాబాడబుం డాస్థానంబుఁజేరి నేతకందించినఁ
దత్రిత్యు లిట్లు చదివిరి.

ఉ॥ చోళమహీశ! నేశివుని ♦ చోదనఁజేసి భవత్సభ౯ బహు
జ్ఞానిమత్తమందు నితఃరాధ్యదురుద్ధరకర్త మౌరుజం
బాలనివారణాకృతినిఁ ♦ బాశుపతాధ్యవిమండనంబు ధా
రాశిముగా నొనర్చెదఁ బరాజితుల౯ బాసరింతు లాతుల౯॥

తే॥గీ॥ నేఁ బరాజయమొంద ఖండింపు నాదు
శిరము నైష్ఠ్యపులోడిన ♦ శివమతంబుఁ
జేరు మీవిక వేఱొందుఁచెల్ల దివుడు
పాంచనాత్రులఁ బిలుపుము ♦ వాదమునకు॥ 103

క॥ హరదత్తుఁడ నారయుమా!
నరపాలశోమణి! యనారతశౌరీ
శ్వరచరణనశినసేవా
పరతంత్ర)వవిప్రహృదయభాగ్యోన్నతుండ౯॥ 104

వ॥ అని చదివిన భూపరుండకృజంబొంది యిహరదత్తుఁ డెవం
డెక్కడనుండి యిచటికివచ్చెసె నీతనిస్వరూపంబెఱింగింపుఁ డను
టయు నాభూసురకుమారుం డిట్లనియె.

అ-వె॥ విష్ణుకంచినుండి ♦ విచ్చేసె నీతండు
మాతలశోడ నేకఃచూతనాథ
మందిరమున కంశఃమానుగ ద్వారంబు
పయవఁబడె నతండు ♦ పుచ్చుఁజేరె॥

ఆ-వె॥ అంత మూయఁబడియె ♦ నాకవాటంబులీ
యనఘజనని వెల్పుటనె వసించి
చాలఁజింతచేసి ♦ శంకరు వేడ వె
ల్పుటికివచ్చె మరలబాలకుండు॥

క॥ ఆ లో నుపసీతుండై
మేలగు శై వవటుచిహ్నమిళితతనుండై
బాలుఁడు సకలామ్నాయము
లోలిఁజదువుచుండె నెంతయును నబ్రముగా॥

వ॥ అతండే నేడు శై వసిద్ధాంతవాదార్థ మీపత్రికను మీయాస్థానం
బున కనిపె వేవేగ గోష్ఠి గూర్చుమనుడు భూనాథుఁ డద్భుత
పడియమాత్యులతో యోజించి తేపటిప్రత్యూషంబున సభ
గూర్చుదు నట్లేవాదమ్మునకు రమ్మని సెలవిచ్చి యవ్వప్రకుమా
రుంబంపి పాంచరాత్రపండితులకు నింకను మాధ్యస్తతపోతు వాద
ప్రాబల్యదౌర్బల్యంబు లరయుటకుఁగాను స్కార్తవిబుధులకుఁ
గూడ మఱునాటిప్రాతస్సమయంబున కాహ్వానంబుఁబె హర
దత్తపేషితాగ్రకులుండు రాజానుమతంబు హరదత్తునకుండెలిపిన
నాతండామోదించెనంత వారల కాయూర్విబాహ్మణులెల్ల భక్తి
తో మజ్జనభోజనాదుల నిర్వహింపుచుండి రంత శివకంచి యం
దెల్లెడ.

క॥ పంచాబ్దింబులబాలుఁడు
పంచాననగేహమునకు ♦ వచ్చి తదీయా
భ్యంచితకృప నుపనయనముఁ
గాంచి యఖిలవేదములను ♦ గనెననిరి జనుల్॥

—: సూర్యాస్తమయ వర్ణనము :—

తే-గీ॥ చండకరుఁ డై నహరిదశ్యచక్రివర్తి
యంతరం బొంద నంతనే ♦ యఖిలదిశల
సీలపటధరతస్కరనికర మవని
నాక్రమించె ననన్దమ ♦ మతిశయించె॥

ప॥ అంతః గొంతవడికి,

తే॥ విభునిప్రతినిధిమైనట్టి విభుఁడు చేరి
తనకరంబుల నాఘనభావంతములను
బాఱదోలి జగంబంత ♦ భవ్యకౌము
దీవితానమునకా గూర్చెదృఢసుశాంతి॥

112

—: ఆశ్వాసాంతము :—

క॥ నిరవధికకృపాకరను
నిరహ్మాదఃసూపాస్తభ క్తచేతోవ్యసనా!
అరక్షోవిక్షోభణ
కరణమహానిశితశౌర్య ♦ ఘన మల్లేశా!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమూమ సాశ్వర కరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ
మునిగోంపనాగని శశ్వరనామ ధేయవిరచితంబైన హరదత్తవిజయ
కావ్యంబందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త్త పి జ య ము

చతుర్థాశ్వాసము

క॥ శ్రీశార్పితదృక్కనకకు
శేషయపూజాప్రహృష్టచేతఃకమలా!
కోశాధిపేష్టదేవా!
శ్రీశైలమునీంద్రవరదః! శ్రీమల్లేశా!

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—: సూర్యోదయ వర్ణనము :—

క॥ కాలపుమాంసుం డున్నతిఁ
గైలాసాధిపతిమూర్తిః కమనీయశ్రీ
లాలిత్యముఁ జూపెట్టిన
లీలకా శౌక్ల్యంబువిలసింపజగమెల్ల॥

2

తే॥ గీ॥ పద్మినీలోకబాంధవపరిణయమున
మోగుమంగళకాహళిముఖ్యవాద్య
నిస్వనంబట్లు నిండుగనెగడ మధుర
బహుళశుకపికశారికాప్రముఖరవము॥

3

ఉ॥ సర్వజగన్మహేశ్వరుని • చారుతరోత్తమతత్త్వదశశా
ఖర్వమహోత్సవేత్యునికామమనోరధుడై కరంబు న
ప్తార్చ్యుడు వేగఁ బూర్వకుధరాగ్నిమశృంగముఁజేరి పేర్చిమైఁ
బర్హంగఁ జేసె నెల్లెడల • భాసురదివ్యగవీవరంపరకా॥

4

తే-గీ॥ ఓర్వలేనట్టికుముదిను ♦ లుడుకుమీలు
లోచనంబులు మొగిడించె ♦ లోలుపతను
పద్మసీసముదయము విభాసురప
భాసముత్కర మొప్ప వికాస మొండె॥

5

చ॥ బుధగణ మెల్లెడ విమలపుష్కరిణీతతిఁ గృంకి తేజసాం
నిధి యగుపద్మమిత్రునకు ♦ నిష్ఠయెసంగఁగ నర్ఘ్యమిచ్చి స
ద్విధివిహితప్రకారముగ ♦ విశ్వగురుర్జ్ఞతలింగపూజనం
బధికతరానురాగమున ♦ నాచరణంబొనరించి రున్నతి॥

ఉ॥ ఆ హరదత్తుఁ డత్తణిని ♦ నౌషసకర్మము లన్నిదీర్చి “దా
సోహ మన ప్రభో శశికలాభరణస్ఫురితో త్తమాంగ”యం
చాహరునిక మదికొగొలిచి ♦ యంబపదంబుల కర్థిమొక్కి తద్
వ్యాహృతమంగభోక్తుల నుదారమతికొ గొని వాదకామియై॥

—: వాద సభ :-

తే-గీ॥ రాజమందిరమున కేగి ♦ రమ్యతత్ప
భాయతాయతనముఁ జేరి ♦ యిందు నుచిత
పీఠములఁ గూరుచుండి సంప్రీతి నృపునిఁ
గాంచి యాశీర్వదించి యిక్కరణిఁ బలికె॥

8

ఉ॥ నిన్నటి నాదులేళి గమనించియె యుండువు దానిలోన నేఁ
బన్నుగ వాసినట్టివరిపాటిఁ దలంచి యసికధరించి నా
తెన్నున నోటుదోచఁ దలఁచియుము కాకయె నే జయించినక
సన్నతిమీలు నీవెకను ♦ శైవమతంబుఁ బరిగ్రహింపుమా!

ప॥ అని సంత సంతకుఁబూర్వదినంబుననే తేనిచేదెలుపఁబడి వాదార్థ
మాహూతులై చనుదెంచిన ప్రతివాదభయజ్కురగండభేరుండు
లునుకృతిపక్షేసరులుక దర్శనంచాసనులును నుభయవేదాం
తసిద్ధాంతపారంగతులును విద్వన్మార్గాండులు విద్వత్కేసరులు
మున్నగువారు సభారంగంబుఁ జేరి వాదార్థం బుచితపీఠంబుల
నలంకరించియుండుటయుఁ జూచి ధరణీశ్వరుం డవుడు హరదత్తుని

ముఖారవిందంబుఁ బరీక్షించి చూచి దివ్యపురుషుండని నిశ్చయించి
వాదంబునకుఁ సెలవొసంగె నంతఁ బాంచరాత్రపండితులు హర
దత్తుఁ బరికించి యితండు పాపండుండీ తనితో నేమెట్లువానింతు
మనుడు హరదత్తుండా శ్రీవైష్ణవశోమణులకా గాంచి సేవాక
వచుపరిపాకప్రకారం బొప్ప నిప్పగిదిమెప్పించె॥

తే॥ ఎవ్వ రామ్నాయబాహ్యులై యెసఁగువావొ
యట్టివారలె పాపండు లగుదు రిలను
వాదమున నిపుడోడినవారు దృఢము
గాను బాపండు లన్యులుగారు వినుడు॥

11

ప॥ వాదంబందే వేదవిహితావిహితమతంబు లెఱుంగఁబడు నట్లుకాక
వాదంబునకీయకొనకుండిన బరాభూతులై నట్లులెక్కింపఁబడు నను
టయు నాలకించి చోళనుహినాథుం డిట్లనియె.

క॥ ఎవరైన నేమి మనవై
ష్ణవమతమునెదిర్చిరేనిఁ జక్కంగ నవ్వా
రి విజితులకా బొనరించుట
యె విధానము గాన వాదుకీయకొనుఁ డిచక॥

ప॥ అని వైష్ణవపండితులకుఁజెప్పి హరదత్తు నుపలక్షించి గంభీరస్వరం
బున నిట్లనియె.

ఉ॥ బాలక! యస్మదీయమతపండితవర్మలతోడ వాదముకా
జాలగ నల్పవచ్చితివి యంతసమే విను మిట్టి శాస్త్రవి
జ్ఞాలముమధ్య నోడుపడుచందమయేనియు యుష్మదుక్తి నే
పాలనముకాబొనర్తు బెఱిపత్తమునందును నీదుసూక్తయశా॥

ప॥ అనిన హరదత్తుండినుమంతయు జలింపక యోమని యంగీకరించి
వాదమునకుఁదొడంగి.

సీ॥ అగ్రీహితంబున యమరినప్రతివాది
భీకరుండనుఘనుఁ బిలిచి వేగ
నతఁ డన్నవన్ని మున్ననువాదనమొనర్చి
తతండునంబును దగనొనర్చి

పొల్లునుడులు లేని ♦ పొలుపునఁ దొందర
పడక పలుపురడఁపడినఁ గినుక
పడక యుండఁదీర్చి ♦ పలుశ్రుతిస్మృతిసూత్ర
తటఁ కేకవాక్యతఁదా ఘటించి

తే-గీ॥ లక్షణప్రమాణగతివిలసితసరణి
శ్రీశివాద్వైతసద్ధాంతస్థితిఁ జెలిపి
మధ్యన రుణావిజ్ఞాన ♦ మనములలర
విజ్ఞానఁ గావించి వైష్ణవు ♦ విడిచి యంకె॥

తే-గీ॥ అంశసే ప్రసాదముహూర్త్యః విలిచి
దేహియంతిపి వచియింపు ♦ మిప్పు డనుచు
నాశనిని నట్టులె జయించిఁయంద అపుడు
వరుస రా హరదత్తఁ డవ్వారిఁ గెలిచె॥

18

క॥ ఇప్పగిది విజయమునుగొని
తప్పక శివ దీప్తుడె పరతత్త్వం బనియున్
మెప్పుగ లేవుని భజించిన
గొప్పమతము శైవమే యుగట స్థాపించె॥

వ॥ అంశసూచకుండు శమపండితులొంటుపడుటజూచి సుంతఁజింతించు
చుండుడు సాక్షాత్తఁ బాంచరాత్రపండితు లొకకుట్రొ బన్ని
నృపతి కట్టెన్.

ఉ॥ ఇంద్రుని నట్లు నేడిట జయించినయీహరదత్తుఁ డెంతయున్
మందులసూయో యుకటఁమామలకాఁడొకొ! లేక దేవతా
స్పందితమూర్తిఁనూ యెఱుంగఁజాలము మేమిడ మాదువాదనం
బుండక లోటులేదు జయఁమయ్యెను వాదిమహత్త్వశక్తికిన్॥

వ॥ కావున నిదివాదిబలంబుగాని వాదబలంబుగా దీజయం బపజయంబు
క్రిందఁగి లెక్కంపవలయు ననుటయు విని ధరాపాలుండు మనంబు
నండు.

ఆ-వె॥ క్రిందఁబడినవింపఁడ ♦ గృష్ణవృబొట్టు లే
గట్టివాఁడనియెడు ♦ కరణి వీర

లిట్టు లాడుచుండి ♦ రెట్టులాప్పింతు ని

వ్వారిననుచు మదివిచారమొండె||

23

వ|| అంతనే హరదత్తుండు ప్రతివాదులకావట్ల్యం బెఱింగి మందహాసం
బానర్చి మానవేశ్వరున కిట్లనియె.

24

సీ|| ఇది వాదిబలమైన ♦ నినుపనిచ్చెనను నొ

క్కడు నిర్మితమొనర్చి ♦ కాల్పజేసి

పావకజ్వాలు ♦ ప్రజ్వరిల్లుచునుండ

నేకామనాథుని హేశదివ్య

మందిరప్రాసాదమహానీయసుస్థలి

నుంచుడు వాదంబునుడిగి నేను

శివుని నుతింపుచుఁ జేరి యద్దానిమె

ఘోరి గోపురమున ♦ కేగువాడ

తే|| అవుడు వాదబలంబుగా ♦ నన్వయింపు

మట్లుకాకయె వీరలే ♦ యట్లానర్చి

రేని వారలవాదమే ♦ హెచ్చటంచు

నీదుశిక్షకు గుఱియూడు ♦ నిక్కమిచ్చి||

వ|| అనుచు మానవేంద్రుండితండు ప్రాకృతపురుషుండు గాఁడు పర
మేశ్వరప్రేరితుండే యని మనంబున నిశ్చయించియుఁ బాంచరాత్ర
పండితాంతరంగికసంశయంబవనయింపుటకును హరదత్తమహిమా
తిశయంబుఁ దద్యాదప్రాశస్త్యంబును లోకంబెఱుంగుటకును హర
దత్తోక్తప్రకారం బాయననిశ్చేది నూటయిరువదియొక్క మెట్లు
కలదాని నమ్మునాఁడు నిర్మింపఁజేసి యగ్నులం దరుణదారుణ
కరాళజ్వాలామండితం బగునట్లుకాల్పించి యేకామేశ్వరప్రాసాద
గోపురభూమిఁ బ్రవేశపెట్టుడు నంతకుమున్నే హరదత్తుండు నిర్వ
ర్తితనముచితకార్యకలాపుండై మాతృవందనంబానరించి తదాశీ
స్సూక్తులను గొని హృదయంబునఁ బరమేశ్వరాంఘ్రులకుఁ బ్ర
ణతిచేసివచ్చి నైకటికసకలజనకోలాహలంబు వారించి వసుమతీకాం
తుండు సమీపించి కాంచుచుండఁ బ్రధమసోపానంబుఁ జేరి. 26

—: ఆంధ్రీకృతపంచరత్నస్తవము :-

*సీ॥ ద్విజసముదాయసేవితమైనగాయత్రి
 కర్ణమై యొప్పిన యట్టికతన
 దశరథతనయుడై యతనరుశ్రీరాముండు
 తనను స్థాపించి కొల్లినకతమున
 కైలాసయాత్రను యాగించి శివవరం
 బున శౌరి పుత్రులఁ యగనుటకతన
 అబ్జసాహస్రనయనముల విష్ణుండు
 శివలింగమును సమర్పించుకతన

తే॥ హరికి హరుఁ డల్లదానవహరణచణను
 దశానంబుచ్చినట్టికతమున నితను
 బశువతియె సర్వదైవతప్రకరమునను
 బ్రముఖుడని నిశ్చయంబుగఁ యబలుకవలయు॥

వ॥ అని వసించి యధిరోహించి.

*సీ॥ అఖిలమోహవహుఁ డైనమన్మథుఁ బట్టి
 దహియించి నట్టియద్ధానఁజేసి
 నకలజగత్ క్షోభజనకమై వెలసిన
 గరళంబుమింగిన యతముఁజేసి
 సర్వదేహివినాశసంధాయకాంతక
 గర్వావహుం డైనకతముఁజేసి
 లోకత్రయజనసహకారత్రిపురముల్
 గాల్చిన యట్టి యక్కతముఁజేసి

28

హరదత్తాచార్య పంచరత్నస్తవము

*1 గాయత్రీవల్లభత్వా ద్దశగధతనయస్థాపితారాధితత్వాత్
 శౌరేః కైలాసయాత్రావ్రత ముదితతీయా తస్య పుత్రప్రదానాత్
 నత్రేణ స్వేన సాకం దశకతకమలై ర్విష్ణునా పూజితత్వాత్
 తస్మై చక్రప్రదానా దపిచ పశువతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః॥

తే-గీ॥ అల్ల దక్షాధ్వరఘనజయంబుఁ జేసి
అర్జునున కస్త్రమిచ్చినహరువుఁ జేసి
పశుపతియె సర్వదై వతఃప్రకరమునను
బ్రహ్మఖండని నిశ్చయంబుగఁ డ బలుకవలయు॥

వ॥ ఇట్లు వచించి ద్వితీయసోపానం బెక్కె-

***నీ॥ భూమియండన సర్వభూతకోటులచేత
నర్చింపఁగాఁబడినట్టికతన
తారతమ్య మెఱింగి డ తగినట్లువారి క
ష్టైశ్వర్యముల నిచ్చినట్టికతన
హంసవరాహరూపాజవిష్ణుల కగో
చరశిరోఽంఘ్రులు గలసిరికతమున
నకలవిష్టపమహాచక్రింబునకు నుపా
దానకారణము తానైన నకతన

తే-గీ॥ ఉద్భవప్రళయప్రముఖాగ్రవికృతు
లేవియును గాని తనకెప్పు డ లేనికతన
పశుపతియె సర్వదై వతఃప్రకరమునను
బ్రహ్మఖండని నిశ్చయంబుగఁ డ బలుకవలయు॥

29

***నీ॥ వారాణసీపురిఁ డ ద్వైపాయనభుజంబు
లను స్తంభనంబుచేసినకతమున
యాతుధానపురత్రయధ్వంసవేళ వృ
షాయితవిష్ణుగ్రహణముకతన

***2 కందర్పధ్వంసకత్వా ద్దగళకబళనా త్కాలగర్వాపహారాత్
దైతేయానానభూతత్రిపురవిదళనా ద్దక్షయాగే జయిత్వాత్
పార్థస్యస్వాస్త్రదానా స్మరహరివిజయా న్నాధవే స్త్రీశరీరే
శాస్త్రస్సంపాదకత్వా దపిచ. పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః॥

వైధాత్యశీర్షంబు ♦ నడిచుచి గళహార
మందుఁ జేర్చి ధరించి నట్టికతన

అతులితజ్ఞానమోఁగొని ధికారియై తా
నవ్వె భక్తుల కిచ్చునట్టికతన

తే॥ అష్టమూర్తియై సర్వాజ్ఞ ♦ జాండవితితి
నిండి యొకఁడు ప్రకాశించుచుండుకతన
పశుపతియై సర్వదైవతప్రకరమునను
బ్రహ్మయ్యుడని నిశ్చయంబుగఁ బలుకవలయు॥

ప॥ ఇప్పగిది జెప్పి చతుర్థసోపానం బెక్కె.

****తే॥ స్వాగతమభూతహరియు క్తుఁడగుటకతన
అలవిశిష్టైకమున ముఖ్యుడగుటకతన
పశుపతియై సర్వదైవతప్రకరమందు
నధిపగుఁడలపోయుదుఁ నాత్మమందు॥

ప॥ ఇట్లు నిర్ణయించి పంచమసోపానం బెక్కె.

***శ్లో॥ భూమా లోకైరనేకై స్సతతవిరచితారాధితత్వా దమీషా
మస్మత్స్వరూప్రదానాన్నిఖిలజగదుపాదానభూతాధికత్వాత్
హంసకోజాంగధాదిదృహిణమురహరాదృష్టశీరాంఘ్రికత్వాత్
జన్మధ్వంసాద్యభావా దపిచ పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్టః

***శ్లో॥ వారాణస్యాంచ పారాశరినియతభుజస్తంభనా త్ప్రీక్షురాణాం
ప్రధ్వంసే కేశవేన శ్రితనిజవపుషా ధారితక్షాతలత్వాత్
అస్తోకబ్రహ్మశ్రీరాస్థనిశకృతగళాలంక్రియాభూషితత్వాత్
ద్దానాత్ ప్రజ్ఞానముక్త్యై రపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృష్టః

****శ్లో॥ వైశిష్ట్యయోనిపీతాయితనరకరిపుష్పభావేన శంభో
స్వస్యైకార్థప్రతీకాయితహరివపుషా లింగితత్వేన యద్వా
అప్రధాన్యా ద్విశిష్టాద్వయ సమధిగమే దానవానామరాతేః
శంభోః ప్రాధాన్యయోగా దపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృష్టః

క॥ ఋతమును సత్యము పరమును
 వితతబ్రహ్మమును గృష్ణపింగళ ముచ్చైచ
 సితరేత మయి విరూపా
 ఊత విశ్వాకృతిఁ బురుషతఁ ♦ గనుదీప్త శివా!

వ॥ ఇట్లు వక్కాణించి యాజవమెట్టెక్కె.

తే-గీ॥ భూతకాలమునందలి ♦ భువనమును వి
 చిత్రముగ బహుజాతమై ♦ చెలఁగునది
 జాయమానంబునగునది ♦ సర్వ మితఁడె
 రుద్రుఁ డాతనికిదె జోత ♦ రూఢిగాను॥

తే-గీ॥ ఇల రుదంద్రావయతి యనునిద్రవద
 తిని సకలదుఃఖములనెల్ల ♦ ద్రేంపువాఁడ
 గుటను రుద్రుఁడనంబడె ♦ నిటలలోచ
 నుఁడు మహాదేవుఁడెందు ఘనం డరయఁగ॥

వ॥ ఇట్లు స్పష్టికరించి నిర్వచించి సప్తమసోపానం బుగ్గోహించె.

క॥ శివు నద్వైతుఁజతుర్ధునిఁ
 గవివరులు దలంతురెందుఁ♦గౌశల్యమునక
 భవుఁడతఁడా త్మమతంజెక ద
 విజిజ్ఞేయుఁడును వేదితవృండు నిఁక॥

వ॥ అని ప్రకటించి యప్తమసోపానంబెక్కె.

*క॥ అమరిక“శబ్దాదేవ
 ప్రమిత”యనెడుసూత్రమున శివా!తావకశ
 బ్దమయిన“ఈశాన”యనుప
 రమశబ్దముచేత నాత్మప్రకటితమయ్యె॥

* కవికులగురోఃకాలిదాసస్య విక్రమార్వశీయనాటకనాందీశ్లోకై
 శ్లో॥ వేదాంతేషు యమాహురేకనిలయంవ్యాప్యస్థితంనీ
 యస్మి న్నీ శ్వరశ్చత్యనన్యవిషయశ్చబ్దో యథార్థాక్షరః

తే॥ అట్టి యశోవర్షరేశానయనెడుశబ్ద
ములుననన్యవిషయములై పూన్గినిన్నె
వాకొను యథార్థముగనంచుఁ బ్రాథమ్యధులు
కవిగురుల్ గొనియూడిరి ♦ ఘనతయలర॥

ప॥ ఇట్లు ప్రతిపాదించి నవమసోపానంబెక్కె.

సీ॥ అంతర్భావకరణముందు “తద్దగ్ధోప
దేశా”దనుచు విశదీకరించు
టరయ “యవశోంతరాదిత్య”యను ఋక్కు
నందు “యవశోంతరాక్షిణీ”య
నెడుఋక్కునందు మహేశధర్మములువ
దిప్తంబులగుట నాదిత్యమండ
లాంశర్థతమందును ♦ నక్షిణపురుషుఁడు
హరుఁడని విన్నప్తమయ్యె నమ్మ

తే॥ యశోవర్షరేశులును ♦ ద్యుమణిమండ
లము ననుసరించి తన్మండలగతపురుషు
శివునిగ “నమోహిరణ్య”యంచు విశదముగఁ
బెప్పె నుపసంహరింపబడుట ♦ చెప్పె నిట్లు॥

ప॥ ఇట్లు నిబంధించి దశమసోపానంబెక్కె.

ఛాందోగ్యోపనిషది అథ యవశోంతరాదిత్యే హిరణ్యయః పురుషో
దృశ్యతే స ఏష సర్వభ్యః పాపభ్య ఉదితః—
అథ యవశోంతరాక్షిణీ పురుషో దృశ్యతే.....ఋక్సామతదు
శ్చ తద్ద్యజ్ఞస్తద్రోహ్మ.....ఇత్యాది—
మహానారాయణోపనిషది ద్వాదశానువాకే ఆదిత్యో వా ఏష ఏత
న్మండలంతపతి.....యవశోంతరాదిత్యే హిరణ్యయః పురుషః
ఇత్యనే నా.....ప్రభాకరమండలం నిర్దిశ్య తతోస్మిన్ మండలే ప్రభా
ముపదిశ్య తదన్విషి ప్రభాకరం ప్రదర్శ్య త్రితయస్యైతస్య ఋక్సామ
యజురూపశబ్దంచ తన్మండలత్వం తల్లోకత్వంచ నిరూప్య తస్మిన్
శ్రియీమండలరూపే ఆదిత్యే అంతర్యామిణం హిరణ్యపురుషం ప్రస్తు
త్య “ఏష భూతానా మధిపతి”రితి తస్య భూతాధిపత్యం చోద్ఘాట్య

* సీ॥ ధ్యానయోగ్యుఁ డవన్నతశోకీక ఖలలో
కావన! మునినిచయంబు సాక్షి
మోక్షప్రదాతవత్ ♦ భూరికీ రిక్తిఁ గృపా
మండితాత్మక! శుక! మాని సాక్షి
పూజనీయుఁ డవన్న ♦ పుణ్యసూక్తికి లోక
శంకర! వేదపుంజంబు సాక్షి
భక్తహింసకవధ! ప్రౌఢుఁడవనునుడి
కావదుద్ధారక! యముఁడు సాక్షి

తే॥గీ॥ నిత్యుడవు నీవనుట కీశ! ♦ నీరజభవ
మస్తకోత్కరహారముల్ ♦ మహితసాక్షి
ఇత ననాద్యందమూర్తివత్ ♦ బ్రకటనమున
సాక్షులీ పద్మగర్భవద్దాక్షు లభవ!

వ॥ ఇట్లు సేవించి యేకాదశసోపానం బెక్కె.

తద్వేదనేన (ఉపాసనయా) తత్సాయుజ్యలబ్ధి రుపదిస్తా॥ ఉత్తరాను
వాకెష్వపి “ఓం నమో హిరణ్యగాహవే హిరణ్యరూపాయ.....
పతయే నమోనమః” ఇతి తస్మై ప హిరణ్యపురుషస్య శివస్య అంబికా
పతయ ఇత్యాది విశేషణద్వారా విభూతిరభివణికాతా॥
బోధాయనోపబృంహితోక్తా-

శ్లో॥ మండలాంతరగతం హిరణ్మయం భాజమానవపుషం శుచిస్మితం
చండదీధితి మఖండవిగ్రహం చింతయేన్మునిసహస్రసేవితం-
శాతాతపోక్తా శ్లో॥ సారమండలమధ్యస్థం సాంబం సంసార భేషజంసీలగ్రీ
వంవిరూపాక్షం సమామి శివ మవ్యయం॥ ఇతి-

ప్రాచీనభట్టపాదోక్తా-శ్లో॥ ధ్యేయ త్వే తవ సాక్షిణో మునిగణా మోక్ష
ప్రదానే శుకః

* వంద్యత్వే నిగమా స్స్వభక్తవినతక్లాంతౌ కృతాంతాదయః
నిత్యత్వే చ పితామహస్య చ శిరస్సగృహంబ మాద్యంతయోశ్శూన్య
త్వేచ వర్తమాహంసవపుషౌ పద్మాక్షపద్మాసనా॥

వ॥ ఇతఁ దక్కినమెట్టులందుఁగూడ దేవతాంతరతారతమ్యంబు
నిఁగూఁచుపద్యంబులఁజదువుచుఁ గడుసులభంబుగ నధిరోహించి
చిట్టచివర మెట్టుంజేరి.

ఇందుకలావృత్తము— బాలునిపైఁ గృసఁ ♦ బజపు మహేశా!
బాలకలానిధి! పరివృతకేశా!
పాలనసేయుము ♦ వసనకృతాశా!
లీల యిదా వికలితయమపాశా!

వ॥ ఇట్లు వేడి యద్దానిఁగూడ నధిరోహించి.

తే—గీ॥ జ్వలితసుశ్లేణిసోపానజాల మిట్టు
సుంతశ్రీమ లోక యే కడువింత నెక్కి
యగ్రభాగంబుఁ జేరుడు ♦ నాకసంబు
నందు “శివపవకేవల” ♦ యంచు మోసె॥

తే—గీ॥ ఆప్రకారముఁ గని విని ♦ యఖిలజనము
లెంతయేసి ప్రపత్తిమై ♦ సంతసించి
హర మహాదేవ శంఖో మహాత్మా! యని స్మ
రించి హరదత్తు మిగుల నుతించిరపుడు॥

క॥ అటుఁగనివై వృపులెల్లరుఁ
బటుభయమును జెందివేగఁబఱుగిడి రింక
గటకట పెట్టకయేయం
తలవారల విడిచెను హర! దత్తుబుధుఁ డట॥

వ॥ అంతఁ హాసమహిండుం డత్యాశ్చర్యపరితచేత స్కుండై యు
ద్భూతశివభక్తి ప్రేరితుండై ధరణీలంబున నాగిలంబడి హరదత్తు
నిట్లు ప్రార్థించె.

—: హాశరాజు శై వదీక్షను జెందుట :-

ఉ॥ రమ్మ మహాత్మా! నీపదసారాగలవమ్మను నీనృపాలమూ
ర్ధమ్మునఁ జేర్చి పంకముఁబూర్త మొనర్చి వరేణ్యగణ్యపు

ణ్యమ్మగుతై వదీతును సమంచితరీతి ననుక్రమింపు! హ
ర్నమ్మ ఘటింపు నింపుము ధర్మ సులీ నైవేద్యం నాం నోన్నతిః॥

మ॥ అని యర్థించిననంత తై వబుధుఁ డొక్కడంబుతో నెక్కులె
క్కెనొ మెట్టటనతోహణంబు సలిపెన్ ♦ సీ/డా/డ/కారంబునన్
జననాథుండు తదంఘ్రియుగ్మమున శీర్షం బుంచి సేవించెఁ ద
క్కినవిద్యద్యరు లెల్ల మొక్కి నుతులన్ ♦ గీర్తుంచి రత్ననైతి॥

క॥ మనుజేశ్వరుఁ డర్థింపుడు
ఘనుఁ డా హరద త్తగురుఁడు ♦ గౌరీశ్వరదీ
తును నొసఁగి శర్యలింగం
బును ధారణమున్ బొనర్చె ♦ భూనరున కొనిన్॥

క॥ ఆవెంటనె రాజసభన్
తై వమనీషిప్రవరులు ♦ సభ్యు లగునటుల్
గావించెను శివధర్మము
లేవేళను సలుపునట్టు ♦ లేర్పఱచె రహిన్॥

తే-గీ॥ నృపతి హరదత్తునిఁ దదంబ ♦ నపరిమితమ
హాసరణి గౌరవించి తదాత్మమెఱిగి
తా మెలంగుచు వారి నితాంతభక్తి
తోడ సేవించుచుండ సంతుష్టమతిని॥

తే-గీ॥ దూరదేశములేగి యం ♦ దు చిరవాస
మున్నతైవులు మరలఁజోభోర్వి శాంభ
వాభ్యుదయ మాలకించి మహాప్రమోద
మొంది చేరిరి కాంచికి ♦ నుత్సుకతను॥

అ-వె॥ విష్ణుకంచినన్న ♦ విష్ణుచిత్తాచార్య
తనయు లిరువురు హరద త్తధీరుఁ
డాత్మభాగి నేయుఁ ♦ డగుటనెఱింగి యే
కాంతమందు నతనిఁగదిసియనిరి॥

శా॥ ఆస్మాకీనసహోదగీనుతుఁడ వాన్యాప్రాప్తసామర్థ్యల
క్ష్మీస్మైరాంచితమూర్తి! రమ్మ హరికాంచీక్షేత్ర మస్తద్భువశా

సస్సారాధిగతావచారసును భావంబందు మన్నింపు మి
ష్టస్మత్సంఘము నుద్ధరింపుము! జగం ♦ బత్వంతము బేర్కొనక॥

క॥ వినుము నుదశశానగతి నీ
వనయము రాచిలుటఁజేసి ♦ యనఘాత్మ! నుద
శశానాధుఁడని పిలిచెద మిఁక
గనుఁగొనుము నిజాన్వవాయఁగౌరవసరణి॥

క॥ అన విని హరదత్తజుఁగుం
డును వారలఁ బూచి యపు డానూనస్మేరా
ననుఁడు యిట్టుల పనియెను
ఘనశరమకరందసారఁక నదురుసూక్తి॥

తే॥ అయ్య! చెలియ! వెలిఁబెట్టినట్టివారు
మీరు గా మొ? సూద్రులఁజేరు దూర
మెత్తి కూడను నీరంబు ♦ లిచ్చినట్టి
దాతలొ కా? నీమని ♦ తలఁపవలయు॥

తే॥ నీను మజ్జనయిఁజేయు ♦ నేఁగుఁబెంచు
నపుడు మముఁ బల్కరింత త్రఁపాకరంబు
గా పుది బలంచినట్టి నికామనీరు
లో నెనుఁచు ప్రస్తుతపునుడుఁజును గ్రామమున॥

సీ॥ రహి న్వాదశోర్ధ్వప్రంజిములు దీర్తురు మీర
తొడలెల్లబూదిఁ బూయుదుముమేము
సాగనగు బంగారునగలు దాల్చురు మీరు
రుదురాకపూస లేయుదుము మేము
ద్రవిడమంత్రములనెంతయును బేమింతురీ
రేమో త్రయినె యాశ్రయింతుమెపుడు
చిదచిద్విశిష్టంబు ♦ సిఙ్గాంతమది తమ
కదియు శక్తి విశిష్ట ♦ మమరు మాకు.

తే॥ చక్రముద్రాంకితులు మీరు ♦ శర్వలింగ
ధారులము మేము విష్ణుమతంబు మీది.

శైవమతమగు మాది నిఃస్సంశయముగ
మీకు మాకును బొత్తైట్లు ♦ చేకుటు నిఁక॥

క॥ ఏతీరై నను మీరలు
మాతులు లగు పెంతయేనిమాన్యులు మఱియున్
బ్రీతినొ యప్రీతినొ నా
మాతను నను సాకితిరి సమంచితచరితుల్॥

వ॥ కావున.

క॥ వందనపురస్కరం బా
నందితమతి నొసంగువాడ ♦ నాకాన్కుల మీ
రొందుడని యొసంగె సేల్వలఁ
గుందనపున్ హారముల మిగుల రొక్కములన్॥

వ॥ అంత వా రత్యంత్యంబు సోదరిని హరదత్తుని విష్ణుకంచి కాహ్వా
నంబుచేసినను వా రొడంబడక యందు హరదత్తుం డవ్వారికి
మరల నిట్లనియె.

సీ॥ శివమతంబును బాసి ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
నను ననుజేర రమ్మనుట యొక్కఁడు
శ్రీవిష్ణుగరిమంబు ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
ఘనతను ననుజెప్పుమనుటయొక్కఁడు
ఏకామ్రనాథుని ♦ యీకాంచి విడి మమ్ముఁ
విష్ణుకందికిఁ జేరఁ ♦ బిలుచు టొక్కఁడు
మీతోడనేని మీవాతంబుతోనేని
కుడువంగ మమ్ము రాఁగోరు టొక్కఁడు

తే॥ గాక తా మేది కోరిన ♦ గారవమున
నాక్షణమె యట్టిపనిని సవాజమతి భ
వజ్ఞనుఁడు నిర్వహించు నేబాధ లేదు
చనుఁడు నుతులిపె వైష్ణవస్వాములార!

వ॥ అనుటయు వారలు సత్కారంబులు గైకొనియుఁ జిన్నవోయిన
వదనంబులతో మరల విష్ణుకంచి కేగిరి.

—: హరదత్తుడు తీర్థయాత్రనలుపుట :—

క॥ హరదత్తుం డంతనె యీ
హరిదంతెరపుణ్యతరమహస్థలయాత్ర
హరువుగ నల్పగ జననిని
బరిజనులను బుధులను గొని • పయనము చేసె॥

83

సీ॥ ఏ పురంబొక్కమాటిక్షింపజాలిన
జనులకుఁ బాపనంఁచయముసురుఁగు
ఏ పురంబున జగదేకమాతృకతోడ
దాండవంబాడుఁ గందర్పజేత
ఏ పురంబున నన్నునీశాగ్నిలకు న
ధ్యానోపదేశంబుహరుఁడొనర్చె
నే పురంబునను మహేశ్వరకరుణకు
గుటియయ్యె నుపమన్యఁడురుతపస్వి

తే॥ ఆ పురం బిల మోక్షలక్ష్మీపురంబు
గురుతరుజ్ఞానహర్యాగ్నిగోపురంబు
శ్రీపరాంబామహేశాంఘ్రినూపురంబు
భవ్యతరమగుశ్రీచిదంబరపురంబు॥

84

తే॥ చేరి పుష్కరిణిగ్రంథి • చిత్సభావ
వేశ మొనరించి శ్రీతాండవేశమూరి
నార్య కామేశ్వరిని గొల్చి • హస్తముఖుని
మణ్మఖుని భజించి బలసంతసమున॥

85

క॥ స్ఫాటికలింగార్చనమును
నీటగుమాణిక్యమూర్తి నిరతిశయార్చక
హాటకసభాలయము న
చోటం గల దివ్యరాజి • జూచి ప్రియమున॥

తే॥ మధుర కేగి సువర్ణపద్మహృదమున
మునుక లొనరించి సుందరమూలలింగ

మును శఫరనేత్రీ నార్యను ♦ బూజచేసి
తక్కుపరివార దేవతాతతికి మొక్కి॥

క॥ శ్రీరామేశ్వరధామము
నారామస్థపాలకృతనిరతిశయపుణ్య
శ్రీరమ్యహర్మ్య మర్మిలిఁ
జేరి యిటన్ సకలతీర్థజీవనతతులన్॥

88

క॥ సేతువులో దురితహరణ
హేతువులో నుభయజలధిహృద్యోర్మిలన
త్పాతోడకమండలి ను
స్నాతు లయి కడుగడుగ్ బ్రశ స్తహృదయులై ॥

తే॥గీ॥ ముందు హనుమత్ప్రతిష్ఠితముగ్ధచంద్ర
కేశు విశ్వేశుఁ దద్దేవతేశురాజ్ఞఁ
బూజనముచేసి రామేశుఁ ♦ బూజచేసి
జననిఁ బర్వతవర్ధనిఁ ♦ జక్కఁగొలిచి॥

90

క॥ హేరంబుని వణుక్కునిన్
వారలవారిజములులను ♦ వారనిభక్తిన్
సారెక్కుఁగొలిచి సకలపరి
వారామరతతి భజించి ♦ వరుసగ నంతన్॥

తే॥గీ॥ కదలి మాతృభూతేశ్వరగ్రామ మొంది
యింపుమై నమ్మహేశుఁ దద్ధృదయ దేవి
సురభికుంతలమాతను ♦ సురుచిరోరు
భక్తిబూజించి జంబుకేశ్వరముఁ జేరి

92

క॥ జంబూదుగ్ధమంబుఁ గని యఘ
జంబాలముఁ బాపునట్టిస్వర్వేశు నుమన్
బంచినభక్తి భజించి ర
యంబున శ్రీరంగపట్ట మిరిగి వేడ్కన్॥

సీ॥ వెలయు నేపీటఁ గావేరీమహానది

దక్షిణోత్తరదిశాధామములను

బవళించియుండు నే ♦ పట్టణంబున భోగి
 రాజతల్పంబుపై ♦ రంగభర్త
 సిరితోడ ధరతోడ ♦ జెలగుచు విభు నెందు
 నలరించు రంగతా♦యాదుకరము
 నివసించు రేయూర♦నిర్మలాత్ములు వేన
 వేల్ వైష్ణవోత్తముల్ ♦ వీధులందు

తే॥ అట్టి సప్తావరణవైభవతిశయప
 రీత్యోభితమగు నప్పురీవరంబుఁ
 జేరి కావేజలమాడి ♦ శ్రీసనాధు
 రంగనాధుని సేవించి ♦ రాణగదుర॥

94

తే॥ అంతఁ గుంభఘోణంబున ♦ కరిగి భక్తి
 గరిమఁ గుంభేశు దన్మనః♦కాంత నార్య
 మంగళాంబును బూజించి ♦ పొంగెనంగ
 నమరునాగేశుఁ దత్పతి ♦ సంబఁగొలిచి॥

న॥ ఇక ననేకంబులగు శివలింగంబులకును దదవరోధంబులగు జగ
 న్మాతలకును మ్రొక్కులిడి.

క॥ వైద్యేశ్వరపురి భవరు
 వైద్యేశ్వరు వేదవేద్య ♦ వైభవసభగున్
 విద్యుద్వరకపద్మన్
 సద్యఃశ్రేయఃప్రదానచతురు మహేశున్॥

క॥ బాలను విదలితభవజం
 బాలను బాలేందుశకలపరిభాషితచూ
 డాలను నీలమణీఘృణి
 జాలను సేవించి సంతసం బిగుర్నొత్తన్॥

మ॥ తిరువణ్ణామల కేఁగుదెంచి యచటన్ ♦ దేవాదిదేవున్ గృహ
 కరభావున్ గలహంససూకరవరా♦కారాత్మభూహర్యగో
 చరమూర్ధాఽఘ్రివిరాజితోజ్వలతమన్ ♦ శైలాధిరాట్రున్యకా
 పరివస్యాపరితుష్టమానసు, లసద్భక్తైకరక్షౌవశున్॥

క॥ భక్తి నపీతకుచాంబా
 శక్తిని నిఖలాబ్జాండఁసంరక్షణకృ
 ద్వ్యక్తినిఁ గృతభక్తాంహా
 ముక్తిని భజించి మిగుల ♦ ముచితాత్మమలై ॥

వ॥ మఱియుఁ బశని తిరు త్తని తిరు శై లంబులందు సుబ్రహ్మణ్య
 భక్తబ్రహ్మణ్యప్రశమను బూజించి శ్రీకాళహస్తపురిజేరి సువర
 ముఖరీధునిఁ గోయంబులాడి జ్ఞానాంబాహృదయపుండరీకభా
 స్కరు శ్రీకాళహస్తేశ్వరు సేవించి యనంతరంబు శ్రీవర్వతంబుఁ
 జేరి యందు శిఖరాగ్రసందేశకానం బొనరించి.

సీ॥ పాతాళగంగను ♦ స్నాతులై మల్లేశు
 ఫల్లూరవిందాళిఁ ♦ బూజచేసి
 భ్రామరీశక్తి కఁపచితినింబొనరించి
 పంచాక్షరీయంత్రభస్మ మలఁది
 సాక్షిగణేశుని ♦ సారంగనాథుని
 హఠకేశానుని ♦ నర్పచేసి
 ఆరామవీరేశ్వరాంఘ్రిల సేవించి
 తక్కినయట్టితీర్థముల నొంది

తే॥ త్రిపురరాక్షసహంతఁ దదేవదేవి
 నమ్మహానందిలింగంబు ♦ నార్య శౌరి
 బ్రహ్మలింగేశు జోగుళాంబను భజించి
 వరదు హేలేశ్వరు నిఁకఁద ♦ తృప్తిఁగొలిచి॥

102

క॥ గోకర్ణక్షేత్రముఁ జని
 గోకర్ణాభరణకర్ణు ♦ గురుతరకరుణా
 శ్రీకు దశాస్యసుకృతపరి
 పాశుభాకారుఁ గొలిచి ♦ పత్నీసహితుఁ॥

103

క॥ సారాష్ట్రసోమనాథుని
 సారకృపానిధిని భీమశంకరమూర్తిఁ

ధీరు మహాబలనాయకు

భూరిపరశివై ద్యనాథుఁ బూజించి తగఁ॥

క॥ ఘృశ్వేత్వరునిఁ దారుణ

రశ్మిబృహద్రశ్మితుహినః రశ్మినయనునిఁ

గశ్మలహరు మునిమానస

వేశ్మచరుఁ బూజచేసి విశ్వశరణ్యుఁ॥

వ॥ మఱియు ననశ్వరభాగేశ్వరు నాగేశ్వరు నర్పించి గౌతమమునీం
ద్రపుణ్యాంబకుఁ ద్ర్యంబకదేవు నారాధించి సంకటహరుల నోం
కారపరమేశ్వరు విమలేశ్వరులను బూజనంబొనర్చి త్రిజగజ్జేగీయ
మానవై భవుం డగునుజ్ఞయినీమహాకాళదేవుని సేవించి యశ్రాంత
విశ్రాంతకృపాశునేపాశపశుపతిఁ భజించి మోక్షబీజావాప
కేదారుఁ గేదారదేవు నర్హణంబొనరించి నిరపాయదయాసనాథుఁ
జితాభూమివై ద్యనాథు నమస్యసల్పి యానందకాననంబుఁ జేరి
యందు.

సీ॥ నిరవశేషితపాపనిర్మలాంభశ్శ్రేణి

మణికరిక నొనర్చి మజ్జనంబు

బౌపనిపదపదః పాశ్చాత్యతనిజబోధు

విశ్వనాథు బ్రహ్మతివెలయఁగొల్చి

చేటికాభూతకుశేశయపాణి స

రస్వతి నన్నపూర్ణను భజించి

సర్వవిఘ్నధ్వాంతఃపండమయూఖు డుం

తికరీంద్రముఖుఁ దనియకయజించి

106

తే-గీ॥ భూరమాధపు మాధవుఁ బూజచేసి

కాలభైరవపాదయుగ్మమున వ్రాలి

యక్షరాజాంఘ్రివనజంబు పల్లమొక్కి

తక్కుఁగలయట్టివేల్పులందఱు నెఱుంగి॥

సీ॥ మునియప్పుడీర్పఁబూనినహరిశ్చంద్రుండు

వెలఁది నమ్మినయట్టివీధిఁ గాంచి

ఈడిగపూఁబోడి ♦ నెనయఁబాపఁడు మధు
 కలశమొందినయట్టినిలయ మరసి
 పదియశ్వమేధంబు ♦ లొదవించి లింగప్ర
 తిష్ఠ సల్పిననల్వఁతెఱఁగు నెఱిగి
 అల సుశీలయుఁ ట్రత్యహంబు తీర్థం బాడి
 నట్టిజ్ఞానోదకఁద్రహదముఁ గాంచి

తే-గీ॥ అల్ల పన్నిదటర్కులు ♦ హరువుమీఱ
 హరుని సెలవొండి చెంది యశ్చరమునందె
 భ్రాంతులై సంచరించువై భవమును గని
 మురిసి జోతలనర్పించి ♦ ముందుకేగి

108

మ॥ శ్రీరరాజంబుఁ జేరి మాధవేశ్వరీమహేశ్వరులనర్చించి గయాత్మే
 త్రంబునఁ బితృవై వత్సంబులగుకృత్యంబుల నిర్వహించి మంగళ
 గౌరిని సమంతవిధిన్సంబాసించి భవనేశ్వరార్థమేశ్వరలింగంబుల
 నారాధించి గౌతమీకృష్ణవేణీమహావాహినీల సందోహంబుల
 నవగాహనంబొనరించి సంచరితనగరాస్థానంబు లందెల్ల మహే
 శ్వరపారమ్యనిర్ణయంబుఁ బ్రకటనంబొనర్చుచు నందందలి పాశు
 పతాగ్రణుల సేవించి యభినందింపుచు నందును శ్రీనీలకంఠశివా
 చార్యుని దేశికునిగ వరియించి తత్ప్రసాదంబుఁబడసి కతివయదినం
 బుల కాత్మనివాసంబుఁ జేరి రంత హరదత్తుఁ డనన్యసామాన్య
 వైదుషీవిశేషభూషితుండై ప్రతిదినంబునందు సర్వదశానాపార
 పాండితీగంధీరంబులగు మహోపన్యాసంబులొసంగుచు నుత్తమ
 గ్రంథంబులనిబంధించుచు సర్వవేదతాత్పర్యనిర్ణయంబు సంధానించె
 నాపై గొంతకాలంబున కాధీరప్రభాకరునకు.

—: హరదత్తుని వివాహము :—

క॥ పద్మినినిఁ బోల్పంగలయొక
 పద్మినియనుకన్యఁ దెచ్చి ♦ బహుమతమొప్పక
 విడ్డగి యొకవిప్రుండు హ
 రిద్దండలియలర నిడి పరిణయమొనర్చె॥

ప॥ పద్మినీహరదత్తులకుఁ గ్రామంబుగ నేకామేశ్వరమహాదేవశంకర
నీలకంఠచంద్రశేఖరశంభుమధ్యార్థ సేశ్వరులనుపుత్తులును గల్పక
మీనాక్షులను గూతులును జన్మించి యభివృద్ధినొందుడుఁ బుత్రి
కలను బాత్రులపవరుల కొసఁగి యుద్వాహంబొనర్చి పుత్తులను
వేదవేదాంగంబులఁ బారంగతుల నొనర్చె నవల నొకనాఁడా
స్థానస్థివసుమతీవతి యభ్యర్థనంబున భక్తి యోగంబుమహిమంబు
ను గూర్చి చర్చించి యుపన్యసించుచు నొక్కయైతిహ్యంబు నిట్లు
ప్రతిపాదించె.

చండకభిల్ల చరిత్రము

క॥ పాంచాలదేశమును బా
లిండు నొకం డరిజనావలీపహరుం డ
భ్యంచితశివలింగార్చా
చుంచుం డిలసింహకేతుశుభనామకుండై॥

నీ॥ కలలోననే బరతాంతలమొగమును
జూడఁగాఁ దలఁపనినురుచిరాత్ముఁ
డాకలిఁగొనియేని ♦ యపరిశుద్ధాన్నంబు
భుజియింప నెంచనిపుణ్యశీలుఁ
దలిగియుండియునేని ♦ యనుజీవులను గూడ
నొవ్వఁబల్కనియట్టి ♦ నుతుచరిత్రుఁ
డక్కఱవడియేని ♦ యన్యధనంబుల
హరియింపఁబూనని ♦ యమలహృదయుఁ

తే॥ దలసియేనియు దేవగుర్వగ్రజన్మ
ధేనుపూజల మాననిధీరమూర్తి
బ్రహ్మసియేని యసజ్జన వర్గగోష్ఠిఁ
జేరనట్టి యకల్మషచిత్తుఁ డెపుడు॥

113

క॥ సముచితగతి నాతండు వ
స్తుమతి బాలించుచుండ ♦ స్తుడివడ్డి యొకఁడు

సృమునందు జానపదజా

లము దనిసి రయమున మ్రోతలను సల్పిరిటుల్॥

114

మ॥ పులులుక భలుకముల్ వనేభము లెనుంబోతుల్ వసీనుకరం
బులు సింగంబులు ఖడ్గసంఘములు దుఃపుల్ మున్నుగానొప్పున
బృలవత్కాననజంతుసంతతులు పైపైరేగి మాగోగణం
బుల సస్యంబులఁ బొట్టఁబెట్టుకొని యేపుకమీటుచుండెన్ విభూ!

ఉ॥ బాలుర నంగనాతతుల † భద్రముసేయుటె మొక్కలంబుగాఁ
గ్రాలుచునుండె నింక నెటు † గ్రామములందు మనంగనేరుమ
య్యా! లవ మాత్మచిత్తమున † నక్కటికన్ గొని వేగ వచ్చి స
త్వాల్లినిఁ గూల్చి నీ జనుల † ప్రాణములన్ బరిరక్షసేయుమా!

ఉ॥ జాగొనరింప కీవికను † సత్వరమే పయనంబు సేయఁగా
బాగు మతోండుకార్యమును † భావనసేయకు మార్తజీవర
క్షాగరిమంబుఁ బోల్పఁగలఁచక్కటు లెందులభించు నీకు నీ
వే! గణియింపు మన్నియును † నిద్ధచరిత్ర! పవిత్ర! పేర్చిమై॥

క॥ అనినంత మహీనాథుం

డనుకంపదలిర్ప వేగఁనాభేటకయో

ధనికాయమునకు తేవు గ

హనమునుజేరవలె వేటలలాడఁగ వేగన్॥

118

—: సింహకేతుమహారాజు వేటకేగుట :-

మ॥ అని శాసించి.

తే॥ వల్లెటూరులవారి కభయముఁ జూపి

సెలవొసఁగి పంపె వారలు † చేరఁబోయి

రాత్మపురముల కిచట వాహళ్యలిధీరు

లెల్లరున్ గడుహర్షంబు † వెల్లివిరియ॥

119

చ॥ బఱిసలు బారుటీటెలును † బాఁతులు బల్లెము లుక్కుకోలలున్
జిఱుగదలున్ ద్రిశూలములు † సింగిణులున్ బలుతీర్థుకై దువుల్
పరశులు దుడ్డుకట్టలును † బాశము లుద్ధతసారమేయముల్
విరివిగఁ గూర్చి యూర్చి సరవిబయనంబు నొసర్చి రేవునన్॥

తే॥ విధునితోఁగూడ నడిచినవేటకాండ
లోన నొక్కఁడు శబరుఁ డనునబాహు
బలుఁడు చండకుండనుపేరఁబరఁగువాఁడు
యుద్ధభటులందుఁ గూడఁ బ్రసిద్ధమూర్తి॥

క॥ భూతదయ దైవభక్తి మృ
షేతరవాఁడైతి గలిగియెనఁగు నతఁడు వి
ద్యాతతవివేకరహితుఁడు
చాతురి యెక్కుడుగలేనిజనమాత్ముండై॥

తే॥ సైనికలలోనివాడయ్యు జనపతి యను
శాసనంబుననతఁడు నిశాతభల్ల
చాపశరధరుడై యటవీపదంబుఁ
జేరవచ్చెను వేటాడఁ జేవమీటి॥

124

ఉ॥ ఇనుఁ డుదయించునంతకే మహీశ్వరుఁడున్ మృగయావిశారదుల్
ఘనగహనస్థలిన్ దఱిసి ఁ కాతెనుబోతుల నెల్గుబంటులన్
వనకిటులన్ మదేభముల ఁ వ్యాఘ్రములన్ బహుసింహసంహతిన్
దునిమిరి గట్టులట్లువడఁదుష్టమదోధతనత్వసంతతుల్॥

క॥ ఒకరికి నొక్కరు గలియక
నికరపుబాహుబలవీర్యనిపుణతఁ దమచూ
డ్కికి ననువగుదిశ నెక్కిని
సుకరముగ వధించిరంతఁ డుద్రమృగములన్॥

126

ఉ॥ చండకభిల్లుఁడున్ గడుఁబ్రచండభుజాతతవిక మోన్నతిన్
దండియెలుంగులన్ బులుల ఁ దంఱినిహంతల ఖడ్గవర్గమున్
మొండగునేదుబందులను ఁ మీఱుచు వంచి వధించె నవ్వి పె
న్నండలవోలె బృద్ధిపయిఁ గుప్పునఁగూలె హతాహతంబులై॥

తే॥ సూదవిద్యావిశారదస్తామమును ని
తరవరిజనంబులను గొని ఁ తఱిలి వచ్చి
యొక్కకాసారరాజంబు ఁ ప్రక్కఁబటకు
టీతమును గూర్చి సర్వంబుఁజేరిచి యట॥

క॥ పప్పున్నంబులుఁ బులుసులు
గొప్పకుండగినట్టియగురుకూరలు చేరుల్
అప్పడములు వడియంబులు
నొప్పుగ సిద్ధంబుచేసి యుంచినయంత్రం॥

వ॥ అంతకు మున్నే సంకేతంబుచేసికొనినవారలు గావున ద్వితీయ
యామాంతంబువఱ కాఖేటంబుసలిపి యేకిమిఁడును బరిజనంబు
లును దటాకంబు సమీపించిరి.

సీ॥ ప్రబలాతపక్లాంతబహులాధ్వనీనవి
తాననితాంతసంతాపహరము
మదకరేణుసనాథమాతంగరాజమ
జ్ఞవేళిశిథిలోర్నిసముదయంబు
నైకటస్థితమహానగశిరచ్ఛలకంద
రాంతరాళంబుధారాంచితంబు
ఘనతపోవనమునికాంతావగాహన
హరిద్రచూర్ణపంకాంకితంబు

తే॥ గీ॥ కాకలీకూజతాత్యంతగానచతుర
చక్రచక్రాంగశుకపికశారకౌఘ
నైకకంఠస్వనముఖరితాఖిలాశ
మరుస మిడెమధురోద మబ్జకరంబు॥

131

వ॥ అంత.

క॥ నరవతియును బరిజనమును
బిరుదగునవ్వేటకాండు పీఠిమెయి నట
వరుసజలమాడి జగ్గి
జరిపిరి చండకుండు నాగశబరుండు వెలిగా

132

క॥ అతఁ డందఱ మిగిలి కడు
వితతభుజాశక్తి యుక్తివేటాడి మహా
న్నతసత్వములఁ జదిపె నని
యతులితయోధుఁ డని పొగడి రందఱు నాని॥

ఆశ్వాసాంతము

క॥ శతధృతికరోటమాలా
 వితతోరస్థాన! కాద్ర! వేయసముదయో
 చితభూషణసుకపర్దా!
 హతభాస్కరిగర్వ! మల్లి! కార్జునదేవా!

134

గద్య- ఇది శ్రీమదుమామ హేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితా భాగధేయ
 బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగపీఠేశ్వరనామధేయ విరచితంబైన
 హరదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త్త పి జ య ము

పంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీనాథసోదరీచే
తోనశినద్యుమణిమూర్తి! దుర్వారతర
ధ్యానాభియు కభ క్తని
ధానా! శ్రీశైలవనరతా! మల్లేశా!

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—: భిల్లుడు శివలింగంబుఁ జేకొనుట :-

చ॥ శబరుడు పెక్కుసత్వములఁ జంపియుఁ దక్కినవారెయిట్లు తా
ను బటకుటీరమున్ దటియనుం జనుచుండఁగ మానిదట్టపుం
గుబురులమధ్యఁ బాడువడిఁ కూలి నయట్టిశివాలయంబు దృ
ష్టిఁబడుడు నంత లోపలికేఁ జేరి కనుంగొనె దివ్యలింగము॥

వ॥ అంత నతండు.

తే॥ గీ॥ భిన్న పీఠపతిత మయి పృథివి నొరగి
యున్నలింగము నాత్మకీయోరుభాగ్య
ఫలము గా నెంచి గ్రహియించిఁ పార్థివేంద్రుఁ
డున్నపటమందిరము ను దానొంది వేగ॥

౨

తే॥ గీ॥ విభునింగని మ్రొక్కి యిట్లపొసన్నవించె
దేవ! చూడగదే యిది ఁ దివ్యలింగ

మనుషమము మామకీనభాగ్యస్వరూప
మర్చనముసేయుదున్ దెల్పుమా క్రమంబు॥

క॥ కూలినదేవళమును భువి
వ్రాలినయీలింగమును బ్రాకునఁగని లోఁ
జాలిఁగొనితెచ్చితిని జన
పాలా! యీదీనజనునీఁ ♦ బాలింపఁగదే!

5

—: భిల్లుఁడు రాజును శివపూజావిధిని జెప్పమనుట :-

ఉ॥ మంత్రవిధిజ్ఞులై యలరు ♦ మాన్యుల పూజలబ్రీతుఁ డయ్యునున్
మంత్రము రానియట్టియలమానినులున్ గొలువంగఁ బ్రీతుఁడౌ
తంత్రము గల్గియుండు నది ♦ దంటపు నీ వెఱుంగంగలా విఠన్
మంత్రవిదగ్రణి! తెలుపుమా! శివతుష్టిగ వర్చనావిధిన్॥

క॥ నీవే గురుఁడవు హరుఁడవు
నీవే యొడయఁడవు దేవనిర్మలాభావా!
కావలుఁ డనిచూడకు హిత
మావిధి నుపదేశమొసఁగు ♦ మతివేగమునన్॥

తే॥గీ॥ పూర్వకర్మప్రచోదితబుద్ధితోడ
లింగమును దెచ్చి చూపి యభంగభక్తి
నిట్లు పూజావిధిన్ గోరునెఱుకుఁ గాంచి
యించుక హసించి యిట్లనె ♦ నెలమి నృపతి॥

ఉ॥ ఎక్కడినుండి తెచ్చితివి ♦ యేటికి నీకిది పాడువడ్డయా
చక్కిని నున్నయిమ్మహితశాంకరలింగము ముట్టవచ్చునే
చొక్క మెఱుంగకుంటి వటసోకు తెగల్ మఱి భూతసంచయం
బెక్కుడుచేరి యుండు హితమొంచి వడిగ గుడిఁజేర్పు! లింగమున్॥

ఆ॥వె॥ వెడఁగుబోయ వేడవిమలలింగం బేడ
నీధుపానమేడ ♦ బోధ యేడ
వేటసేయుచేడ ♦ వేదపద్ధతి యేడ
వలన దుడుగు!ధీన వాస లేదు॥

క॥ అనుడుగ్ గటకటవడి నా.

తనువుగ్ బై శాచభూతతతు లింక భక్షిం

చిన మోదమువడుదును బా

వన మీలింగంబు నిచటఁ ♦ బాయఁగఁ జాలగ్॥

11

ఉ॥ నే నింక నేటనుండి ధరణీధవ! నీదుపదంబు లానగాఁ

బూనిక సేయువాఁడ మధువుగ్ నిఖిలామిషముగ్ ద్వజించితిగ్

బో నింక వేటసేయుట కఃపూర్వతరాత్మము దోఁచెఁ బ్రేముడిగ్

బూని వచింపుమా! శివుని ♦ పూజనపావననుప్రయోగముగ్॥

వ॥ అనిన రాజుట్లనియె.

తే॥గీ॥ ఓరి! యీలింగమును గొనియుత్సుకతను

నీ గృహంబున కేగఁగా ♦ నీదువధువు

నిన్నుఁ దెగనాఁడు లింగంబు ♦ నీటఁద్రోయు

మానుమీ లింగపూజనుమించినెంచి॥

క॥ సుకముగ దంపతు లెపుడు హి

తకరాన్నసుగంధపానతర్పణముల నా

త్తకు సంతసంబునిడుచు మ

నికినిగ్ గడపుటయె మేలు ♦ నీ వదిగనుమా!

14

క॥ పరమున్నదియోలేదో

భరమనకేవేవో కొన్ని ♦ పచరించి వృథా

కర మలయుదు రిట నొకకొం

దఱు నీ వాబాటఁబోకు ♦ తనియు సుఖముగ్॥

15

క॥ అన శబరుండిట్లనె నో

జనసాధమదీయభార్య ♦ చక్కఁగ నింక నా

మనమున కెదురుగనాడినఁ

బని లేదింకఁబొమ్మటంచుఁ ♦ బనిచెద దానిగ్॥

16

చ॥ ఒకఁడనె శర్వలింగమున ♦ కోపిక సర్వనచేసికొందుఁ దా

వక మువదేశపద్ధతికి ♦ వార యొకించుక గల్గినను మో

రకుఁ డనిచూడఁబోకు మింకఁ ♦ రాజశిఖామణి! యచ్చమైనను
చ్చిక్రఁ బరిశీక్షణంబొసంగు! శ్రీశివలింగసమర్పనావిధిన్॥

17

ప॥ మఱియు.

తే॥ గీ॥ అధిప! ఆహారనిద్రాభయంబులందు
మిథునభోగంబులందె నన్ ♦ మెలగుమనుచు
హితవు బోధించెదవయేని ♦ యెఱుకటంచు
సమ్మతమె యైన నాలింపు ♦ జడునినుడిని॥

18

క॥ మానవుఁడె కావలయునె?
ధీనిధి! యింకఁ బ్రాణలెల్లతివిరి యశనని
ద్రానిధువనభయముల నెం
తేనియునుంబడయుఁగాదె ♦ యెఱుంగనె? వానిన్॥

19

తే॥ గీ॥ పరము లేకున్నఁ బున్నెంబు ♦ పాప మెదియు
లేకయున్నను నరయంగ ♦ నీకనుపడు
జగము నందెట్టులొదవె దృష్టంబు గాఁగఁ
దారతవ్యంపుస్పృహయుఁ ♦ దదనుస్పృహయు॥

20

క॥ ధేనువునున్ బూజించుట
శ్వానంబున కెంగిలిడుట ♦ చక్కాంగము న
న్యూనప్రీతిన్ బెనుచుట
పూనికమై వాయసమును ♦ మోడుట తాలన్॥

21

ప॥ సర్వజ్ఞుఁడగు నీ కెదురాడఁ గలాఁడనే మన్నించి నాకభిమతం
బును బోధింపుము.

చ॥ అనుటయు తేడు వీఁ డెట్లులనాడిననున్ విడువండు లింగ మ
ర్చనయెడ సుంత మానన మశిసహ్యమునొందఁగఁ జేయుపట్ల నై
నను నెటుసల్పునో యనుమతంబున నిట్లు హసించుచున్ వచిం
చెను వినుమోరి! చెప్పెదను! క్షిప్రము శాంకరపూజనంబొగిన్॥

—: భిల్లునకు రాజ శివపూజాక్రమంబుఁజెప్పట —

ఉ॥ స్నానముసేయఁగావలె నుపస్మన మధ్యను గట్టఁగావలెన్
మేన విభూతిఁబూయవలె ♦ మేలగుచందన మత్తులంబులన్

సూనము లచ్చబిల్వములు ♦ శోభితగుగ్గలు ధూపదీపముల్
తేనియ చాటపప్పులును ♦ దీయనివంట్లను దండులాన్నముల్॥

తే-గీ॥ సిద్ధపటచి సంకల్పంబుఁ ♦ జెప్పి శివుని
ధ్యానమొనరించి యుచితానన్ధాన్ధాపాద్య
విమలతీర్థాభిషేకముల్ ♦ విధిగ నొసంగి
భసితగంధాత్మతంబు లర్చణముచేసి॥

25

క॥ సుమముల బిల్వ మొసంగి ధూ
పమునిడి గవ్యాజ్యదీపవజ్జి- నిలిపి య
న్నములనివేదనకుం బూ
ర్వమునక గలవొక్కయవసరవిధి యరయుమా!

తే-గీ॥ శంకరుండు చితావ్రదేశంబుఁ జేరి
యచటిభస్మముఁ బ్రీతిమైనలందు నెపుడు
కానఁ దదూర్భతి శివునకుఁ ♦ గరముప్పియము
ముందు నై వేద్య మిడు! చితాభూతి నెపుడు॥

27

ఉ॥ దాననె నీకు శంకరుఁ డుదారతరాత్ముఁ డనుగ్రహించి న
స్నానముతోడ మోక్షము సమర్పణసేయఁగలండు రూఢిగాఁ
బూనికతప్పనీక యొకపూజనవస్తు వలభ్యమైనను
దీనిని నేమటందగ దిదే కడతేర్చు నుపాధిదుఃఖము॥

తే-గీ॥ అవల మధురఫలము ♦ లభిమతభక్త్యంబు
లన్నపానములను ♦ నారగింపు
చేసి విడమనిడి నువాసనాఘనముఁ గ
ప్పురమువెలుగుఁ బట్టి ♦ పూలువేయు!

క॥ ఆ పైన మొక్కి శివునకుఁ
జూపుము నృత్తంబువసను ♦ శోభితగతి నిం
పాపాలబాడి వినుచుము
చాపలమొందక యొనర్చు ♦ శర్వార్చ యిటుల్॥

30

వ॥ అనంతరంబునఁ దత్ప్రసాదంబు మొరనుభవింపుఁ డని యొడయండు

నుడివిన నన్ని సాదుండు నిండగునా మోదంబుతో నృపునిపదంబు
లకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

క॥ గురువచనమునందొక య

క్కరమైనను దప్పనీక ♦ గడువుదు వ్రతము

గురుడవు పరమేశ్వరుడవు

హరుడవు మామకదురధరాఘతతులకు॥

32

వ॥ అని యభినందించి తన్ను గుడువఁబిల్చువారలకు శివపూజనంబు
సేయక మున్ను సావడనని జనపతీసెలవొంది కడలి మధ్యమార్గం
బుననే కొన్నితరుశాఖల లింగాచ్చాదనకుటీరంబునకై ఛేదించి
కొని వన్యపుష్పబిల్వచందనకాష్టగుగ్గలంబుల సంతరించికొని చర
మయామంబున నిలుజేరి తన్నకై యెదురుసూచుచున్నప్రియురా
లిం గాంచి యిట్లనియె.

మ॥ చెలువా! నిన్నును నన్ను మన్నగ నిటుల్ శీతాంశురేఖాసమా
కలితాపీడమనోజ్ఞలింగము వనిక ♦ గన్పట్టఁగాఁ దెచ్చితిక
సలమంచుక దలపోసి యస్మదుదయఃప్రాముఖ్యసంసిద్ధి కే
చలనంబుకగవనట్టిభావమున నర్చకజేయ శ్రేయంబగుక॥

తే॥ అనుచు మూటవిప్పి ♦ యభవలింగముఁ జూపి

గీముకెదుట నొక్కదీముఁ గూర్చి

పీఠశిల నమర్చి ♦ భీమలింగము జేర్చి

తక్కు గలుగువస్త్రతతినిఁ దెచ్చి॥

35

—: భిల్లుడు శివపూజసేయుట :-

క॥ స్నాతుడయి సన్నికృష్టన

దీప్తిరముఁ దెచ్చి యాజ్యదీపం బిడి సం

ప్రీతి నిజదేశోచిత

రితిమెయి బూజన మొనరించి కడువడిక॥

36

తే॥ తాను సతియును దత్ప్రసాదంబు మెసవి

శివునిముందట భజనంబుచేసి ప్రహర

యుగ్మమగునంతకు వేగి ♦ యుగ్మలియును
నతఁడు నిద్రించి రరుణోదయంబుదనుక॥

తే-గీ॥ అంత వారిర్వురు ప్రభోధమంది రప్పు
డెఱుకు ప్రాభాతికక్రియ ♦ తెలమి సలిపి
వనమునకు నేగి నుకునుమలై ల్వపత్ర
మధురఫలములఁ దెచ్చి యమరెచ్చ నర్చ॥

38

క॥ తొలుతటిదివనుందుననే
యొలికికి జని ప్రేతభూతి ♦ యురవగునొకమృ
త్కలశము నిండుగఁ గొని తన
నిలయమునఁ జేర్చి పూజ ♦ నిచ్చులొనర్చు॥

క॥ అది లు ప్తంబగునంతకే
యదనెఱిగి పరేతభూమి ♦ కరిగి విభూతిఁ
బదిలంబుగఁ గొని వచ్చి త
నదునదనముఁ జేర్చుకొను నానారత మతఁడు॥

40

క॥ ఆ శబరపత్నియును గడు
పేశలకారుణ్యభావ ♦ విభుచిత్తాధీ
నాశయ పెనిమిటిదెచ్చిన
శ్రీశివలింగమును బేమసేయుచు నుండె॥

క॥ సమరముకల్గినతఱి దే
హముపై లోభంబుఁ బాసి ♦ యని కరుగుట యు
ద్యమ మొండుదక్క నితరది
నములందున నెట్టి పని యొనర దాతనికి॥

42

తే-గీ॥ మాసమాసంబునకు నొకమాఱు తా ది
వాణమునకేగి జీతంబుఁ ♦ బడసి తెచ్చు
కొనుట యొక్కటియే యుండుఁబని తనంత
నెపుడు ననితరాధీనుడై ♦ యెసఁగు టొప్పు॥

43

క॥ అద్దానఁ బ్రత్యూహం
బెద్దియుఁబొసగకయె జగదధీశార్చన బల్

హృద్గ జరుగుచునుండెను
దద్దయుఁ గాలంబుగడచె † దంపతుల కిలన్॥

వ॥ అర్చనారంభంబు మొదలుకొని పదిరెండువత్సరంబులైన యపుడు
శబరున కెబదివత్సరంబులును దత్సతికి ముప్పదియైదేడులునుం
దాఁటె నంత నొక్కనాఁడు.

ఉ॥ మజ్జనమాడి వచ్చి తగఁమడ్గునుగట్టి మహేశలింగపుం
బజ్జ నమర్చ్యవస్తువుల † బాగుగఁ జేరిచి కూర్చి దీపమీ
షజ్జడతన్ జతాభసితసంస్కృతి లేక యజించి యంతలో
నొజ్జనుడిన్ స్మృతిఁబడసి † యుల్కి గృహంబున బూదిలేమికిన్॥

తే॥గీ॥ కలశమును గొని వేగంబు † నొలికిమిట్టఁ
జేరి యందుఁ జతాభూతిఁజేరెడేని
యును లభింపమి వేటొక్కఁయూరి కాటిఁ
జేరి వెదకిన బూది చేకూరదయ్యె॥

47

క॥ అంతట విస్మితఁ డార్త
స్వాంతండును నగుచు నికటసంవసధనమూ
హంతములఁ బ్రేతభూముల
నెంతయు శోధించినను నదృష్టేష్టుండై ॥

48

తే॥గీ॥ చరమయామమువఱకు శ్మశానములను
జాల వెతకియు భస్మ మెచ్చటనుగనక
ఘట్టకుటికావభాతప్రకారమునను
నాత్మపురిఁ జేరి తనదుగేహమున కేగె॥

49

క॥ తత్సతియును జతాభ
స్మృత్యన్నత నరయనైతి † నుచితమె యనిశూ
న్యోత్సాహయుఁ బత్యాగమ
నోత్సృకయును నగుచు ద్వారమొంది వసించెన్॥

తే॥గీ॥ నాథుఁ డేతెంచుచుండ నన్నవల దవుల
నుండియే తద్వదనదైన్య † మూహచేసి
భూతి సముపార్జితము గామి † బుద్ధినరసి
మదిని మఱుగుచుఁ గన్గొనె † మగనిమొగము॥

51

క॥ ఆతం డున్నురనుచు నట
భూతలమునఁ గూలి యశువుల రాల్పఁగ న
న్నాతుక దయితునిఁగ్గఱి
యాతతడుఃఖాపలయయి ధ యలఁదులె మిసలన్॥ 52

తే॥ అంత నాతండు ప్రియురాలియాననంబుఁ
జూచి వగచుచు నిట్లనె ధ శుభచరిత్రం
నేటితోఁ బూర్తియయ్యె నా ధ నీ వ్రతంబు
దొరక లేదెందు భసితంబు ధ తోయజాక్షి! 53

చ॥ పురములలోనఁ బల్లియలఁపొంత శ్మశానములందు భూరిజా
గరమతి శోధనమ్మొనరఁ ధ గాంచితి భస్మమునుంత యేనియున్
దొరకకపోయె మద్రచిత్రదోషము కారణమై తనర్చు నే
మరణముఁజెందెదన్ శివసమర్చనఁబాసి మనంగనేర్తునే?

తే॥ అనుడు నచ్చేడియయు భర్త ధ ననుసరించి
కొంతసేపట్లు దీనయై ధ కుంది యంత
ధైర్యమును జెంది నాధునేత్రద్వయమున
బాష్పములఁ బయ్యెదనునొత్తి ధ పలికె నిట్లు॥ 55

ఉ॥ ఏటికి? యింతదుఃఖ మది ధ యీ భసితంబు లభింపకున్న నా
సాటికి లడ్డువంబులో! రసాలఫలంబులో! నారికేళమో!
నేటగుపాయసోదనమో! నేను ఘటించు నొనర్చు మర్చి యీ
నాటికి జేపు దొలఁబయఁనంబొనరింపు! లభించు భస్మమున్॥

క॥ అనుటయు శబరుండిట్లనె
వనితా! గురుశాసనంబు ధ వదలుదు నెట్లా
దిసె నుడివెఁ బరికరములన్
ఘనము చితాభూతి దీనఁగను! ఫలమనుచున్॥ 57

తే॥ అట్టి పరమార్థసాధకంబైన గురుని
శాసనంబును బాయఁగఁ ధ జాల నెపుడు
పూజనమువిడి నిముసమీ ధ బొంది నొంద
నన్యమేటికి? సెలవిక ధ నరయు! ధయిత॥ 58

స॥ అనుడు నమత్తకాశిని ప్రాణవిభునియత్యార్థికి వగచితెగువతో
మరలనిట్లనియె.

ఉ॥ ఐనను జింశలేదు విను ♦ మక్కట రెండువివత్తు లీయెడన్
బ్రాణవిభూ! ఘటిల్లె నదుపాయముచే నొకటేని వీనిలో
మానుపజెల్లచే? నతముమానుటయొందు మఱొండు ప్రాణమున్
బోవిడు టందు నేనొకడుపోకడజెట్టుదు నాజ్ఞసేయుమా!

క॥ బహుకాష్ఠపరివృతాన్త
దృహమును బడవేసి యగ్ని ♦ గీలుకొలిపి నే
దహనముజెందెదఁ బయి ని
ర్వహింబు బూజనము నీకు ♦ భవ్యచరిత్రా! 61

క॥ దయితాస్తమయం బాత్మా
త్యయనిభమేన్ యౌగపద్యదారుణతరక
ష్టయుగంబున నివు డొక్కడ
వియుఁగావున నెఱఁగి నెలవువేగనొసఁగుమా! 62

తే-గీ॥ అనుట కతఁ డాత్మ నించుకహరుస మొంది
యును నిజప్రియకిట్లనె ♦ నోసి యెట్టి
భావమొందితి వొడలు తివర్గసాధ
నంబుగాఁ దలపోయవోనాతి! మదిని॥ 63

క॥ సంతతినిఁ జెందవై తివి
యింతకు భోగములఁ దనియ ♦ వెలప్రాయము నీ
వంతటివై రాగ్యంబును
నింతిరొ! చెందుటకు నేమి ♦ హేతువొ యెఱుంగన్॥ 64

చ॥ మనకులమందు మాఱునువు ♦ మాటికిఁ జెల్లుచునుండు నేను స
చ్చినతృప్తి నేడ్చుమాని యొక ♦ చిన్నవయస్సుగలట్టివానిఁ జే
కొని వరియించి సౌఖ్యములఁ ♦ గూర్చుల నొందఁగవచ్చు నేటి కి
ట్లనెదవు తెల్పు నీ మనమునందలియాశయ మిందు సుందరీ!

క॥ అనఁ జెవులుమూసికొని జ
వ్వని “శివశివశివ”యని యనె ♦ బాడియె మీరి

ట్లనుచితములాడ మి మ్మే

మనుదాన విభూ! వినుము మదాశయ మెల్లఁ

66

ఉ॥ ఎన్నఁడు నాదుతండి నను ♦ నీకిడి పెండ్లియొనర్చెనో యిక్కఁ
బన్నుగ నెన్నఁడివు నను ♦ బాలనసేయుట కొందినావో నా
పున్నెము జీవితమ్ముఁ బ్రియఁమున్ సకలమ్మును నాటనుండి నే
నిన్నుగ నమ్మియున్న నను ♦ నీ విటులాడఁగఁ గూడునే విభూ!

క॥ మాటుమనువు విటగతి మన

హారలలో నొప్పునెడల ♦ వాసియనుచు ను

స్త్రీరత్నము లొప్పుదురే

ధీరమతీ! యట్టివాకుఁదీయకు మెప్పుడున్

68

వ॥ ఇక్కఁ బ్రాణపరిత్యాగంబున కెట్లాడంబడితి వనెదవేని విను.

క॥ భువి సకలప్రాణులు ను

దృఢనిధనము లొందునట్టితగవేకద! యీ

యవతారము నిత్యమొక

వివేకభావమునఁ గనఁగ ♦ వెనుకన్ ముందున్

70

మ॥ తుయమో శోభమొ సన్నిపాతమొకొ విస్తారజ్వరంబో మహా
మయ మింకొక్కఁడో చేరవచ్చి యయినన్ మాద్యన్మహాసత్వసం
చయఘాతంబుననై నఁ బానభృతానంప్రాప్తిచేసె న
త్యయ మావశ్యకభావి కాదె! కనవే! యవ్యాజభావంబునన్

క॥ ఈ నాదునిధనమున నిపు

డీ నాజన్మంబు ధన్య ♦ మిఁక మత్తనుసం

ధానులు తలిదండులినున్

మానుగఁ గృతు లగుదు రెంతో ♦ మది నాశయుఘా!

72

క॥ శివుఁ డిచ్చిన యీ తనువును

శివపూజకు విడుచు లెంతో ♦ శ్రేయ మదియునున్

ధవున కుపకారమైనను

నవనిభౌగంధంగఁ ధరమె ♦ యద్దాని నికన్

74

క॥ సెలవిమ్ము వేగముగ నీ
నిలయంబును నూడఁగొట్టి ♦ నెట్టనఁ జితినిన్
సలిపి యటఁ జచ్చునిడి ని
శ్చలమతి నీపదములొంది ♦ జ్వాలన్ బడుదున్॥

ప॥ అనంతర మొక్కగడియలో నీకు భస్మంబు సంపాద్యమగు నీవు
మజ్జనంబునొంది నిష్ప్రత్యాహంబుగ శివారాధనన్ జేసికొందు
వనిన నన్నిసాదుండు శివపూజాభంగంబునకోపక యనుమతిఁ
జూపె నంత.

తే॥గీ॥ అ చెల్లువ యిమ్ముఁబడఁదొచ్చి ♦ యందుఁగల్గు
నిధ్యముల నెల్ల సెదఁబేర్చి ♦ యింగలమును
జేర్చి జలమాడి మడిఁగట్టి ♦ సిందురమును
ఋణము కుంకుము లొంది పుష్పములఁ జూట్టి॥

76

క॥ పతి యడుగులఁబడి యగ్నికే
నతిభక్తి ప్రదక్షిణంబు ♦ లమరించి మదిన్
శీతికంఠ భక్తవత్సలు
హితమతియై సంస్కరించి ♦ యిట్లు భజించెన్॥

77

చ॥ విరులు మదింద్రియంబు లగుఁవిస్మరితాగరుఘాపమా నొడల్
స్థిరహృదయంబగున్ స్తిమితదీపము ప్రాణములున్ హవిస్సులొ
కరణములొ నవాక్షతనికాయము జీవుఁ డిఁ కర్చనాఫలం
బరుదుగనాత వత్సలతారాత్మ! యుమాహృదయానురంజనా!

ఉ॥ ఒల్లను భోగభాగ్యముల ♦ నొల్లను నాకసుఖాలయంబు లే
నొల్లను బారమేష్వరపద ♦ మొక్కటిఁగోరెద దేవదేవ! నా
కల్లదియిమ్ము! జన్మముల ♦ నందెదనేనియుఁ దావకాంఘ్రిసం
ఘ్రిసంగంధపద్మరసభోజనభాజనభృంగి నాదు తన్॥

79

ఉ॥ జన్మము లెన్నివందలను ♦ సంతనచేసిన సంతసంబె య
జన్మమునందు నజ్ఞతకు ♦ సాధకమా నల మాయనీకు మ
స్మన్మనమందు నింక నిముసంబయినన్ భవదంఘ్రిపద్మనే
వ న్మణుపంగనీకుము శివా! కరుణాకర! నీకు మొక్కెడన్॥

తే-గీ॥ అని రయంబున నానతి ♦ యగ్గి దూకె
బాడబాగులఁ బడుహిమభాను భాతి
చండదహనార్చు లంతనే ♦ సమధికగతి
నెగసి తత్తనువును గాల్చె ♦ నెసఁగె బూది॥

81

తే-గీ॥ శబరుఁ డంత భస్మంబునుజక్కఁబడసి
కొన్ని వత్సరములదాఁక ♦ గొదవ లేక
పూజ జరుగంగఁగల దనిఁమురిసె భార్య
కై యొకింతేని వగవును ♦ గాంచఁడయ్యె॥

క॥ జలమాడి మడుగుఁగొని భసి
తలేవమునుజెంది దగ్ధభామముకడ న
గ్గలముగ శివలింగార్చన
సలిపి ప్రసాదంబునొంది ♦ సంతోసమున॥

83

తే-గీ॥ భార్య దాహంబునొందుట ♦ భావమందు
మఱచి శంభుప్రసాద మామగున కొసఁగ
నెడమదిశఁ గన దోసిలిఁబడసి యాకె
నిలిచె నిర్మాల్యమిడె భర్త ♦ నెలఁత మెనవె॥

84

వ॥ అంతనె యతండు జ్ఞప్తినొంది,

సీ॥ అగ్గిలోఁ బడి బూదియైనను దిరుగఁ బూ
రావయవములతోఁనమరుదాని
సెకపుటం బేసి తీసినపైడితీవె నా
ధగధగదగలతోఁ ♦ దనరుదాని
అలఁళ నిట్టూర్పు నుంతైనను జెందక
చిఱునవ్వుమొగముతోఁజెలఁగుదాని
తనసతిఁజూచిత త్తనువునాపాదమ
స్తంబుఁబరీక్షించి ♦ చాలవిస్మి

తే-గీ॥ తుం డయి గృహంబుదెసఁ జూచుతోడ నద్ది
యును యథాపూర్వముగ నట ♦ నుంటఁ బూచి

మఱియు నక్కజపడి తనమగువను గని
యడిగె నివ్వధముగ సంశయాభుఁ డగుచు॥

క॥ ఎవ్వతెవు నీవు మద్గ్రహ
మెవ్వాంఁఁజేసి చేరి ♦ తిపుడేకద నా
పువ్వుంబోడి చిత్తబడి
యివ్వధి బూదియయి మిగిలె ♦ నెంతయుఁగనుమా!

క॥ అకట పిశాచివో! కాక మ
ఱొకమాయాభామినివో! మధుధతపై త్యా
త్మికవిభ్రాంతియొ! స్వప్నమొ!
యకుటిలమతితో వచింపు ♦ మంతయువేగక॥

87

తే-గీ॥ పారదారజభవమునఁ ♦ బడెడువాఁడ
నుచును దలపోసి తేనియు ♦ ను విను మట్టి
తొల్య నై ధిల్య మాగ్ధావలంబనుండు
కాఁ డెటుకు పాయు మతనువై కల్య మింతి!

88

క॥ అన నల్లననగి యమ్మా
నిని యిట్లు వచించె నాథనీ వనునది యె
ల్లను గల్ల నిజము నీవ
త్ని నె నే మరణింపలేదు ♦ నీ వదిగనుమా!

89

క॥ ఎపుడు భవదాజ్ఞఁగొని నేఁ
గృహీటజార్పినిఁ బడితిన్ ♦ కించిచ్చమ లే
కపుడందు నిదురనొందితి
నిపుడిటువచ్చితిఁ బ్రసాద ♦ మిందుఁ గుడువఁగా॥

90

తే-గీ॥ అనిన గృహమును బడఁద్రోచి ♦ యగ్నినిడిన
యట్టిదాన వీవేకదా ♦ యావసధము
తొల్లియ ట్లుండెఁగను మనా ♦ నెల్లఁగలయఁ
జూచి యాయమ మదిని బల్ చోద్యమందె॥

91

తే-గీ॥ వనచరకులీనుఁ డపు పూర్వమున జరిగి
నట్టివృత్తంబులాను వై యాత్యమొప్ప

నడిగి యాయమచే సత్యమరసి మురిసి

బాడవిస్మయకలితవై వశ్యుఁ డయ్యె॥

92

తే॒గీ॥ అంత వారిర్వురు యధార్థ ధ మరసి సర్వ
మది శివానుగ్రహవిశేష ధ మనుచుఁ దెలిసి
భ క్తి ఫలవశులై కృపాపరుని హరుని
సన్నుతింపుచు నిట్లు హర్షమున ననిరి॥

93

క॥ చిత్రంబులు గడుపరమప
చిత్రంబులు శై లజాత్మవిభులీలాచా
ర్చితంబులు సకలజగ
న్చిత్రంబులు గాఁగ నెగడుమీఱుచు నెందున్॥

94

క॥ పావనములు సర్వసుధీ
సేవనములు దుఃఖిరోగశిధిలితజనతా
జీవనములు పీయూషో
దాభవనములు పరమహర్ష భరజనకంబుల్॥

95

వ॥ ఇట్లభినందించి భ క్తిరసానందవాహినిన్ జొక్కియున్నంత,

—: భిల్లదంపతులుఁ కైలాసము జేరుట :—

క॥ ఆ లోననె వారిర్వురి
మ్రోల విమానంబు రత్నపుంజమయము పు
ష్పాలంకృత మొక్కం డుడు
పాలశతవిభాస్వరంబు ధ వ్రాలె నమరికన్॥

97

తే॒గీ॥ అందు నల్వరు వామదే॒వానుచరులు
ఘనులు రాజకిరీటసంకాశు లపుడు
వెల్లువడి నిపాదయుగ్మమున్ ధ గలయఁ జూచి
యిట్లు పల్కిరి సంబరం ధ బినుమడింప॥

98

క॥ మీకొఱకై శంకరుఁడును
శ్రీకరుణామృతమయాబ్ధి ధ శివయును బ్రమథా

నీక మేదురుసూచుచు మ

మీక్రొకరణిక్ బంపి రెక్కుఁజీపుష్పకమున్॥

99

తే-గీ॥ అనుచు వారల స్పృశియింప ♦ నట్లు వారు

శర్వసారూప్యమొందిరి ♦ శంభుభటులు

వారల విఘానమునఁజేర్చి ♦ పరమశివుని

సముఖమును జేర్పఁగని వారి ♦ శంకరుండు॥

100

ఆ-వె॥ ఓనిషాడ! నాదు♦నురము నాలింగింపు

మనియె శివయునున్ దాదాత్మసతిని

నాళి!రావె కంఠమాశ్లేషమునొనర్పు

మనుచుఁ బలికె మేదురాదరమున॥

101

వ॥ భక్తి నిట్లు మీయట్లొందినవారలరుదు సంతతం బిందు వరివస్య

లొనరించుచు సమక్షంబున నుండుఁ డని నియోగించి వారిసేవలఁ

బర మేశ్వరులు పరితృప్తులగుచుండి రిట్లు శబరుండు నికృష్టకుల

జాతుండై నను భక్తి చేసి పారమేశ్వరపదంబు నొందె.

—: భక్తి మాహాత్మ్య భోధోప సంహారము :-

చ॥ సకలజనోత్తమం బయిన ♦ జన్మము నొందిన సేమికల్లు వై

దికఘనశాస్త్రసంతతులఁ ♦ దెల్పిఁ బరించిన సేమికల్లుఁ బా

యక యెవఁ డంతరంగమునఁ ♦ బాశుపతాయతభక్తి నొందునో

రకమగునట్టివాని సరి ♦ రారు జగ త్రయ మందు నెవ్వరున్॥

ఉ॥ కావున సర్వపూర్ణముల ♦ కన్నను భక్తి నె పెంపు సేయుఁడీ

భావములందు నెల్లపుడు ♦ భక్తి నిధానునిఁ బార్వతీపతిన్

బావన తేజఁ గొల్పుఁ డింక ♦ బార్ధివముఖ్య!పరాత్పరుండు మో

దావహుండై మిమున్ మనుచు♦నక్కట దుఃఖము లంటకుండఁగన్॥

తే-గీ॥ భక్తి యనఁబేమ విశ్వాసభరిత మద్ది

దై వగురుతీరమ౧త్రౌషధముల యందు

నెట్టిభావంబు జనుఁ డొందు ♦ నట్టిఫలము

నొందును జగాన లే దిందు ♦ సందియంబు॥

105

క॥ అని యుపదేశించి మహా
ఘనుఁ డాతఁ డనేకమనుజుఁకాండమునకు దీ
క్షును నొసఁగి వసుంధరలో
సనుపముగతిశై వమతమునలరఁజేసె॥

106

శా॥ అంతఁ గొన్ని దినంబులై నతఁటి నఁయ్యాచార్యుఁగన్నమ్మ డా
సుంతై యొప్పుజ్వరంబునఁ దనువు నిఁచోచ్చెబాసి స్వర్గంగయై
కాంతుఁ శంకరుఁ జెంది మోదవడ లోఁక స్తుత్యుఁ డాచార్యుఁడుఁ
జింతఁజెందక యశ్వదేహికములఁ ♦ జేసె విధానాకృతి॥

—: హరదత్తుడు గ్రామవృద్ధులతో కైలాసంబున కేగుట :—

వ॥ ఆపైఁ గొంతకాలంబు చనినంత నొక్కనాఁ డాచార్యుండు శివ
లింగార్చనఁ బొనరించుచుఁ గైలాసయాత్రసల్పుడు నని గ్రామస్థు
జనుల కెఱింగించి నంతనవ్వారిలో స్థవిరులగువారెల్లరును దమతో
డనే వచ్చెదము దమ్ముఁబాయలేమని ప్రార్థించుడు నాచార్యుం
డపుడు శివానుగ్రహంబుతోఁ గైలాసంబునుండి యొకపుష్పకం
బుఁదెప్పించి యందట నందు నాఁగొహింపఁజేసి తాను సంతా
నంబు నాశీర్వదించి పక్షీసహాయుండై పుష్పకంబెక్కిన నెల్లర
కపుడు మానుషదేహంబులు మాటి దివ్యదేహంబు లమరె హర
దత్తాచార్యుండును యథాపూర్వంబుగ మహాకాలగణేశ్వరుండ
గుడుఁ దత్సతి తత్సతియయ్యె ననంతరం బందటతో.

ఆ-వె॥ ఆడ్యచరితుఁడైన హరదత్తుఁ డిట్టుల
పౌషమాసశుద్ధపంచమిక
విదినమందుఁ బ్రణవవిజయధ్వనులతోడ
శివపదంబుఁజెందె ♦ శిష్టు లలర॥

109

వ॥ పరమేశ్వరుండును వచ్చినవారి కందఱ కందు స్థానంబులొసంగి
మహాకాళుఁ బ్రీతిచేసి పూర్వపదంబొసంగె నాసమయంబు నం
దొక్కవృద్ధుఁ గన గణపత్యర్చనకై శివాలయంబున కరిగియున్న
కతన నాయమమాత్ర మావిమానంబెక్కి చనక యుండుట నారసి

గజేశుం డామెకు దివ్యదేహంబిచ్చి దివ్యయాసంబుతో నీశ్వరుఁ
జేరఁబంపుడు నాయమయు నందుఁజేరి సుఖంబుండె.

—: ఫలశ్రుతి :-

క॥ ఈ గురుచరితము నెవ్వఁడు
బాగుగఁ జదివిన ననిన ♦ భర్గుఁడు ప్రీతిఁ
భోగము మోక్షమువారికిఁ
దాఁగూర్చును సందియంబు ♦ తగ దీయెడలఁ॥ 111

క॥ జయ మగు మల్లేశ్వరునకు
జయమగు భ్రామరికి భక్త ♦ జనరక్షణికిఁ
జయమగు గజముఖగుహులకు
జయమగు వీశేశ్వరునకు ♦ శాశ్వతము రహిఁ॥ 112

క॥ మందాకినీధునికినిఁ
నందికిఁ జగదీశునకును ♦ నానాగణరా
డ్భృందమునకు ద్రిశిఖమునకు
నిందుకలకు శేషునకును ♦ నెనఁగు జయంబుల్॥ 113

క॥ శ్రీపర్వతరాజమునకు
నాపాతాళధునికిఁ మహావికాంతం
బాపాశుపతాస్త్రమునకు
శ్రీపాశుపతులకు విజయసింధు లెనఁగుతఁ॥ 114

—: శ్రీమల్లేశ్వర పార్థవ :-

క॥ నీ కిచ్చితి మల్లేశ్వర!
యీకావ్యకుమారి నెంతో యింపుగ దీనిఁ
జేకొని పాలింపుము కృప
నాకై రనబాంధవోడుహరిదశ్వముగాఁ॥ 115

క॥ ఇది నిర్దుష్టయు గుణవతి
మృదులయు లలితయును గడుసమీచీనార్థా

స్వదయును విదుషియు నయి తగ
సదయాత్మా! యేలుకొనుము సంతతము రహిణా॥

116

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ కమలా ప్తకమలశాత్రీన
కమలాద్భవదివ్యనయనకమలత్రయాయు
త్తమచామికరవిగ్రహ
రమణీయ! శ్రీగిరీంద్రరాజ్యాధీశా!

117

క॥ వికటవిశంకటపాటల
చివరజటాజూటకలితశీతద్యుతిశా
బక!వికలితరావణదో

ర్నికరమదాతిశయ!పుణ్యనిధి! మల్లేశా!

118

వసంతతిలకావృత్తము॥ యోగీంద్రమానసపయోరుహరత్నకోశ
శ్రీగేహజాగరవిశిష్టతరాత్మమూర్తి!
రాగవ్యధామయనిరంతరఘ్నజంతూ
ద్వేగప్రమాపణసుతీక్ష్ణపవిత్రీనామా!

119

గద్య- ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితా భాగధేయ
బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయ విరచితంబైన
హరదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ బంచమా శ్వాసము సర్వము
సమాప్తము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త్త పి జ య ము

శ్రీ మంత్రాధ్య కవివిరచితము

ఆర్యావృత్తములు

శ్లో॥ గజరాజరాజవదనం । కరుణానిధి మిశ్వరాత్మజం వందే
 యన్నామస్మృతిమాతాత్ । సద్య శ్శాంతిం ప్రయాంతి ప్రత్యూహః॥
 శైవమతావనహేతో । శ్శివశాసనసంప్రచోదితో ఖ్యాతః
 గణరాట్ స మహాకాలో । కైలాసాన్నిర్గతోఽనివార్యరయః॥
 కాంచీపట్టణనివస । చ్చీవైష్ణవవిప్రసూరిజాతాయాః
 పూతాయాః కస్యాశ్చి । ద్గతభర్తుర్గర్భమాప శివయోగాత్॥
 అంతర్వత్నీ మధ తాం । వీక్ష్య వితంతుం స్వకీయకులముఖ్యాః
 ప్రసథ మతిధర్షయిత్వా । క్రోధవశాద్గేహతో బహిశ్చకుః॥
 తద్భవనపశ్చిమాశాపశుకోష్ఠే సావధూ ర్యధాభీరి
 స్పృటమతి రసఘా స్థైర్యాదువాస పరమేశ్వరాధిగతభావా॥
 పరివక్వగర్భభారా । రజనీమధ్యేఽజభేచ కస్మింశ్చిత్
 పంచగ్రహోచ్ఛకాలే । సుషువే సా పుత్త్ర మిశసంకాశం॥
 బాలో బాలేందురివా । హ్లాదకర శ్శ్రీకరశ్చ మాతృమఖం
 పరివధితతను రాసీ । త్పంచాబ్ధ ష్టాడశాబ్దమూర్తిరివ॥
 అనితరసామాన్యచ్ఛవి । మనసుం స్వకుమార మిత్త్య సా సాధ్వీ
 హరద త్త స్యాత్మశిశో । ర్హరదత్తాహ్వయ మనుమత్తమం చక్రే॥
 సవయస్మై స్థాకై స్సోక్తికీడాలోలైస్త్వయ మపాకృష్టః
 కులటానుత ఇతి శ వ్త్వస్త్రిక్వా తా మాతరం సమాగచ్ఛత్॥ 9

బ్రూహి జనయితి! క స్తే । నాథో జనకశ్చ మామక స్సత్యం
నోచే త్వా మిహ మాత్వా । తథా మరిష్యేఽ హమపి భృశం వేగాత్ ॥

మా బైషీ స్త్వ మపాపే । పథి సంచార స్తవ ప్రసూ ర్భవ్యః
వత్సాంతరే భవతి యదాభ్యవ్య మలం సంశయాయ వద! తూర్ణం ॥ 11

ఇతి తనుజేన పృష్టా । స్పష్టం బ్రోవాచ నుచరితాఽ చకితా
తావకజనక శ్మర్వా । స్మర్వజగన్నాథపవ మన్నాథః ॥ 12

(బాలః)తస్యాంబ! కుత్రవాసః-(మాతా)శివకంచాన్యం భర్మహర్మ్యభవ నేంతః
(బాలః)సహచరవర్యాకేతే-(మాతా)కమలజకమలాక్షముఖమరున్నాథః॥

త్వర్షి సమాగచ్ఛ! త్వం । గచ్ఛామ్యహ మావసామి పితరంకే
క్షణమిహ నస్థాస్యేహం । బాధమితీదం సముచ్చరన్ ప్రయయా ॥

తస్మార్గ మీక్షతీ సా । తమనుయయా వాసభామి ముత్సృజ్య
ధావతి పురః కుమారో । అనుధావ త్యంబికాపి తం పశ్చాత్ ॥

బాల స్తతో జగామాఽ । యతనం దేవస్య చైకచూతవిభోః
త మనుజగామ తదంబా । వత్స మనుసృత్య ధేనురివ వేగాత్ ॥

తత్సమయే శశిమాశే । ర్గభాగృహద్వారమాస్థితం బంధైః
ప్రసమీక్ష్య ముష్టిఘాతై । రాబ్ధిలో భిత్వా వివేశ తద్గేహం ॥

పశ్చా న్మాతు స్తస్య । ప్రవేశసమయే కవాటయో ర్బంధః
పునర ప్యభూత్సుశీలా । సాఽ ర్థా విలలాప వీక్ష్య భృశ ముచ్చైః ॥

దశవంచవిఘటికాంతిమకాలే బాలో నవోపవీతేన

భసితాక్షరవ్సలింగై । రంచితతను రాజగామ తద్ స్థానం ॥

అభివీక్ష్య తనయ మారాత్ । సుచరితాఽ తీవ హర్షితా పుత్రం
వక్షసి నీత్వా వక్త్రం । చుచుంబ బహువార మున్నతవీర్యా ॥

అథ సో జననీం నత్వా । కృతముపయనం శివేన జనకేన
శివలింగధారణంచా । నివేదయ ద్దత్తమఖిలవేదచయం ॥

బాలస్యచ తస్మాతు । ర్వృత్తం సర్వం విచిత్ర మభివీక్ష్య
తత్రత్యా స్మర్వజనాః । ముదమాపు ర్దాధవిస్మితాత్మానః ॥

సద్య స్సర్వే తే తాన్భూలం చాంబా మతీవప్రస్తుత్య
సర్వవిభ్రో ర్హస్తా । వత్సంతంప్రీతితో బహూకుర్యుః॥ 29

స్వయ మధ తదు త్తరేహని । హరదత్త శ్శోభభూమిపాలాయ
రచయిత్వే కాం వేఖాం । వాదార్థ మరేణ ప్రేషయామాస॥ 30

ఆవాహయ చోళవిభో । గోష్ఠీమధిక్యత్య పాంచరాత్రబుధాన్
శివ ఏవ త త్త్వమితి తాన్ । విజయిస్యే తత్పథం హరిప్రేమహం॥
సిద్ధే మామకవిజయే । భూయా స్త్వం క్షిప్రమేవ పాశుపతః
పతంతరే మదీయం । మస్తం విచ్ఛేద యాసి నా సద్యః॥ 32

ఇతి పత్రికాం మహీభృన్నికట మగమయ త్తదా కుమారో సా
చోళేశ స్తాం దృష్ట్వా । ఫణమపి జ్ఞాత్వాఽద్భుతమతిం ప్రాప॥ 33

శ్శో విధధాన్యే విద్యద్గోష్ఠీ మాగచ్ఛ నియతమంగ! ఇతి
దత్తోత్తర మతివేగా । ద్వైష్ణవముఖ్యా నచోదయ ద్ధీరాన్॥ 34

ఉపసీ పరేద్యు ర్వతోస్స । విరచితశివలింగపూజనావసరః
లభ్యాఽశిష మంబాయాః । ఆస్థానీ మావిశ స్మహీభర్తుః॥ 35

తత్పూర్వమేవ రాజ్ఞా । నీతా జేతార ఏవ గోష్ఠీషు
ప్రతివాదిభీకరాద్యాః । శ్రీవైష్ణవపండితా స్సమాజగ్నుః॥ 36

హరదత్తోపి హి సమితిం । ప్రాప్య శ్రీవైష్ణవాభిముఖసీతే
ఆరుహ్య దేవదేవం । హృదయే సస్మార శివ ముమానాధం॥ 37

ప్రతిపత్నౌ బహవ స్తే । బహువిధ మాచక్రిరే వివాదనదం
నిపుణమితి వ్హరదత్తఃఖండన మకరో త్తదీయవాదతతే॥ 38

పున రేకైకం నీత్వా । వేదశిఖానిర్ణయప్రమాణశత్రైః
శివ ఏవ త త్త్వమితి విజ్ఞానాం స్పష్టిచకార రాజాగే॥ 39

ముగ్ధా స్సంత స్సర్వే । వైష్ణవకులజా నృపాలకం ప్రోచుః
శుద్ధోఽస్మదీయవాదః । జితా వయం బాలకేన జాలేన॥ 40

జ్ఞాత్యేత త్సర్వం భూపతి రధికం మనసే చింతయామాస
విజితా వైష్ణవధీరా । సృత్య మషీదం త్యజంతి నచశాత్యం॥ 41

ఇతి చింతాయుతమనసం । హరదత్తో వీక్య భూపతిం ప్రాహ

- నిశ్చేణిం జ్వలదగ్నిం । ఆయన మేకోత్తరశతసోపానం॥ 42
- ఏకామనాథగోపుర । మధిసంస్థాపయ విభోఽహ మతివేగాత్
ఆరోహయామి తత్త్వం । శివ ఏవేతి బృహత్ పుర స్తేషాం
కారయ తైరపిచ తథా । కుద్యుర్యది మామకీనశీర్ష మరం
విచ్ఛేదయ నిజఖడ్గ । దన్వైః కోలాహలైశ్చ కిమనేక్షే॥ 43
- హరదత్తస్య వచ స్తచ్చృత్వాఽపూర్వంచ విస్మయం గత్వా
రచయిత్వా నిశ్చేణిం । తథాఽకగోజ్జనసమక్ష మధినేతా॥ 44
- హరదత్తో వ్యతివేగా । దుచ్చైశ్శివఏవ కాకణం జగతాం
ఇతి బాధ మానదత్తామామారుహ్య వివేక గోపురస్యాగ్రం॥ 45
- భీతాః పలాయనంతే । చక్రు శ్రీవైష్ణవోత్తమా స్సర్వే
పరిశిష్టా స్సకలజనాః । హరదత్తా యోన్నతం నమశ్చక్రుః॥ 46
- భూమిశఽపాదానయా । హరదత్త స్సో యధారుహ తథా
దృత మనరురోహ తస్మై । భూమిపతి ర్దండవ న్ననామ బహు॥ 47
- హరదత్త స్థాంఘ్రియుగే । నిజమాళిం సన్నివేశ్య భూమిపతిః
ద్రాఘీయస్యాఽర్ధనయా । శివలింగధృతిం సమగ్రీహీ త్సద్యః॥ 48
- గురవే స బహుద్రవ్యం । దత్వాఽతతవస్తువాహనం హర్మ్యం
దురగతశ్చైవవిబుధానకరో దావాహ్య ధర్మనిర్దేశూః
ప్రస్వా సాక మధాసా । శైవబుధైః పరిచరైశ్చ సహితస్సక్
ఆసేతుహిమనగాంతం । యాత్యా మకగో త్వవిత్ప్రీర్థతే॥ 49
- ఏకత్రచ తత్సమయే । శైవాగమజాలపారదృశ్యానం
శ్రీనీలకంఠవిమధం । దేశిక మధిగమ్య తత్ప్రసాద మిహాత్॥ 50
- తైర్ధికయాత్రాచరణే । విద్యాస్థానేషు సర్వసగరేషు
శివ ఏవ కేవల ఇతితత్త్వం సంసత్సు సంవిదాంచక్రే
ఆగత్య తతో నగరిం । కాంచీ మధిపేన సత్కృతః పీతః
ప్రత్యహ మామ్నాయశిఖాలంకారం శర్వ మావద న్నాస్తే
భూమిపతే రనుమత్యా । శుభేహని ప్రముఖబాడబః కశ్చిత్
హరదత్తాయ స్వసుతాం । అనురూపగుణాం దదౌ వివాహవిధౌ॥ 51
- అచిరాదేవ కుమారాః । కుమారికా స్తస్య చాత్మసమభాసః

తస్యాం జాతా నీతాః । వృద్ధిం సర్వాక్షి పర్వసంధానాః॥ 52
 అనురూపేభ్యః పుంభ్యః । కన్యా శృంగలంకృతా దత్వా
 ఉపయమ మకరో దృఘుతరపరిబద్ధేహౌ త్వసారవోన్నత్యా॥
 పుత్రా నామ్నాయశిఖావిద్యాపూర్ణా విధాయ సత్కున్యాః
 మాన్యా రూపగుణాభ్యా । మయోజయత్ పాణిపీడనేన సుధీః
 నీత్వా కతివయకాల । మేనం సోధాఽబ్రవీ న్మహీభర్తే)
 సంస్థాప్యా పత్య మిహాశ్వః కైలాసాచలం గమిస్యామః
 శివభక్తి మాదధానో । భవాన్ మహిం పాలయతు చిరం సుధియా॥
 ఆవాహయామి వేగా । దీశపదస్రావకం విమాన మితః॥ 54

ఇత్యాభావ్య పరస్తా । దహని ధ్యానేన శర్వ మాత్మగురుం
 విజ్ఞాప్య తత్ప్రసాదా । దానయ దాకాశయాన మఱిరుచిరం
 పుత్రీః పుత్రాన్ బంధూన్ । సర్వా నపిసాంత్యయన్ భృశం (ప్రీత్యా
 జనయిత్రాచ సదారో । సమారురోహేఽం తరీక్షగతి మనఘం
 సవిరాః కాంచీవాసాః । సర్వే హరదత్త మంజలింకృత్వా
 తదనుజ్ఞా మధిగమ్య । స్మరంత ఈశం తదారురోహు రహా॥ 55

పుష్పే శ్రీఫలవత్రేః । రత్నే రుక్మాఫలైశ్చ బహులవిధం
 అర్చిత మంబరయానం । జగమ వేగేన శంభుపద ముచ్చైః
 ఆగత్య చరణనికటే । పతితాన్ హరదత్త మంబికాం తస్య
 పత్నీం చాన్యజనాన్ తాన్ । శర్వ స్సర్వానదశ్శయత్ ప్రేమా
 శివసందశానమాత్రాత్ । హరదత్తస్య ప్రసూ రిధికవేగాత్॥ 56

గంగామూర్తిం లబ్ధ్వా । హరమాళిం పాప్య మోద మధిగచ్ఛత్
 శంభుప్రసాదయోగా । ధరదత్తో జాయయా సమేతస్యన్
 ఆప మహాకాశపదం । ప్రమథామరవంద్యమాన మసమానం
 హరదత్తస్య హిచరితం । శివభక్తై ర్జనక మద్భుతం చేదం
 శ్రుత్వా జనః పఠిత్యా । శివప్రసాదం ప్రయాతీ భూరిముదం
 బౌద్ధటమంత్రారాధ్యో । హరదత్తాచార్యదివ్యచరిత మిదం
 విరచయ దార్యరమణానక్తానాం । ప్రీతయే సుభక్తానాం॥ 61

శ్రీపార్వతీపరమేశ్వరార్పణమస్తు - శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిచే రచింపఁబడిన గ్రంథములు.

1 శివపురాణము పద్యకావ్యము.

ఇందు ఘడకొండు ఖండములు గలవు. సుమారు 6 వేల పద్యములుండును. శివకల్యాణము, శివలీలలు, జ్యోతిర్లింగోత్పత్తి, తన్మాహాత్మ్యములు, ఆసేతుహిమాచలాంత శివలింగ తీర్థాదులగణనము, శివజ్యోతి నిరూపణము మున్నగునవి మృదులలిత శైలివ్రాయఁబడినవి శివతత్త్వముఁ దెలియఁగోరినవారికిది చాల ముఖ్యమగు గ్రంథము.

వెల రు॥ 10-0-0 బీజి.

12-0-0.

2 సుభద్రా కళ్యాణము.

ఇది నవరసభరితమగు శృంగార నాటకము, మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు కి సంవత్సరములు విద్యావరీక్షకుఁ బఠనీయముగఁ జేర్చుకొనిరి. చదువుటకుఁగూడ ఆనందకరము.

వెల రు॥ 1-4-0 బీజి.

వలయువారు:- ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి
నం-43 మ. శే. డు. ప. స్థి.

~~శ్రీరామామాయకర్తృదేవ!~~

~~జుగోత్తరార్థి అండ్ పబ్లిషర్స్,~~

-X- శికింద్ర బాద్. (చక్క)

(అని వ్రాయుదు)

